

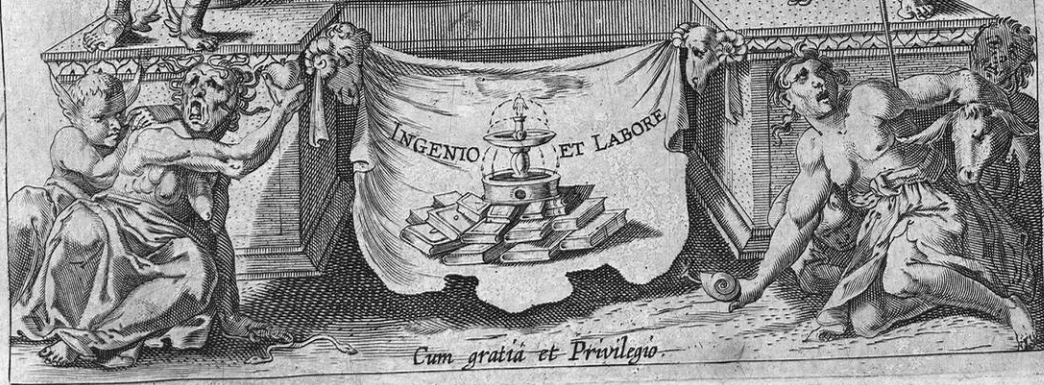

ERYCI PUTEANI
PALÆSTRA
BONÆ MENTIS

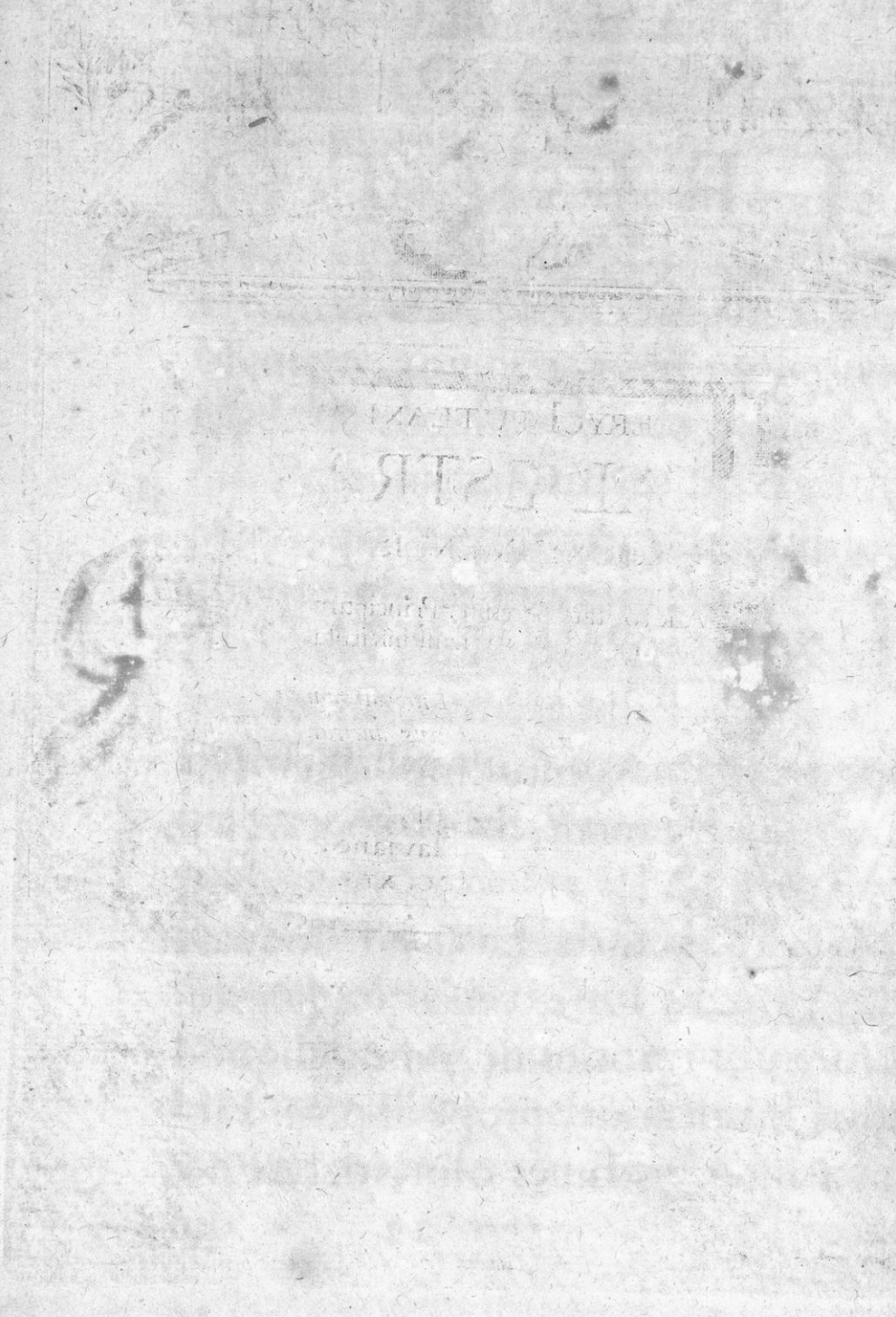
Auctoritate Sereniss^{im} Principum
in Atheno Louanienſi inſtituta.

*In quâ ad Civilem Litteraturam
et Eloquentiam Iuventus ducitur.*

LOVANIÏ,
È Bibliopolio Flaviano.
ANNO ClO. IOC. XI.

Cum gratiâ et Priviligiô.

SERENISSIMO POTENTISSIMO
OPTIMO
ALBERTO
ARCHIDVCI
AVSTRIÆ,
DVCI
BVRGVNDIAE,
PRINCIPI DOMINO PATRI
BELGARVM.

Agnitudinis Tuæ Fa-
mam, SERENISSIME
PRINCEPS, venerabor,
si de LITTERIS loquar.
Eæ excelsæ quædam do-
tes sunt, & quoties magnum aliquod
pectus invaserunt, propè divinæ. Ho-
mines inter homines olim inclyti, &

qui Deo velut proximi cæleste in ter-
ris munus sustinebant, Bonarum Ar-
tium numina coluerunt: quasi Re-
gno ac Diademate digni, quos Sapi-
entiæ Genius extulisset. Pulchrum
videlicet erat, parem Imperio habere
Mentem; non tam regere multa, quàm
scire: ut tantam quisque caperet Ani-
mo Potentiam, quantam Sceptro usur-
paret. Atque horum, ut conditio; sic
quoque gloria Tua est, POTENTISSIME
PRINCEPS, qui perfecti Exemplum
ævi repræsentans, nihil deesse votis
nostris passus es. Nuperam belli tem-
pestatem cum tot Victoriis, quot Vir-
tutibus mitigasses, & cruento Mar-
te nolles vincere; Pacem & Pacis stu-
dia amplexus es. Quid multis? Au-
reum Belgis reddidisti seculum; ut qui
Optimus esses, Felicissimis quoque
populis imperares. At postquam ca-
strorum

strorum strepitum missa cælo tranquillitas compescuit, deprehenderunt omnes, in Aulæ tuæ Sacrario junctam Virtuti Minervam habitare. Etiam ad Academiæ nostræ colles gloriæ iste rivus promanavit; & tanquam ibi habitares, ubi Musæ coluntur, nouo favoris exemplo excitare ad eas potissimum Artes ingenia Belgarum voluisti, quas & amares ipse maximè, & intelligeres, sine damno atque dedecore publico non jacuisse. Ego certè, quo in munere benignus me Liberalitatis Tuæ affectus aleret, ignorare non potui: & vel hinc nemo, quanti LIT-TERAS faceres, quibus admotus sum. Igitur ut PRINCIPI meo placerem, prodessem omnibus, laborioso adjeci molestiam muneri; & ut quàm utilissimè Docerem, EXERCERE Iuventutem in optimo genere studiorum aggressus

fus sum. Sed hic quoque conatum
meum industriamque incredibilis &
promptissima Humanitas Tua vicit:
quantum Iuventuti petii, concessum
fuit. Vniuersum verò Institutum, quâ
Prudentiâ expendisti, eâ Auctoritate
confirmasti. Nihil fuit, quod non sum-
mo affectu prosecutus sis. Ne sorderent
deinceps LITTERÆ, præmia Discenti-
bus addita sunt; &, ut omnia videreris
promittere, IMAGINEM quoque donasti,
aureo velut favoris radio omnium pe-
ctora accendens. Hæc igitur PALÆSTRA
BONÆ MENTIS est: quæ uti vitam à per-
enni Serenitatis Tuæ aurâ accepit; ita
jam producta, divinum tot Virtutum
subire jubar audet, ut vires accipiat, &
perferre hominum injuriam possit.
Tantum enim adhuc à moribus seculi
impetrare non potuimus, ut, quemad-
modum ANIMI INGENIÏQUE cultus Sere-
nitati

nitati Tuæ placuit; ita Iuventus utrum-
que capefferet; & vellent omnes publico
isto Elegantiarum rore Ingenia imbui,
quo Felicitas omnium nutritur. Ete-
nim, cùm ubique terrarum Magnis Do-
ctis que hominibus velox Fama EXER-
CITATIONES hasce commendasset, & A-
cademiæ nomen etiam PALÆSTRÆ bene-
ficio cresceret; domi felices esse hone-
stissimi conatus non potuere. Quic-
quid feceram, Invidiæ scopulis Mali-
gnitas illisit. Tam suaviter etiam nocere
aliqui annisi, ut nefas putarent, BONÆ
MENTIS nomen LITTERIS concedi: pu-
tarent, cum damno institui, quicquid
ipsi non invenissent. Satis jam do-
ctus erat, qui PHILOLOGIAM posset con-
temnere: multumque ingeniosus, qui
aut in circulo, aut in convivio ratio-
nem Instituti sarcasmate conspuere.
Quid ampliùs? PALÆSTRA, quia Se-
reni-

renitati Tuæ placuit , hostes invē-
nit . Ita factum , ut qui BONAM MEN-
TEM nescio quibus ludibriis exagita-
rent , proterere dignitatem LITTERA-
RVM non potuerint , nisi & in PRIN-
CIPEM suum peccarent . Sed res om-
nis nova hoc infortunio maētatur ; dif-
ficilis est : originem Livor solet con-
cutere , progressum Calumnia ; nec
quicquam omnium tam bonum un-
quam fuit , quin displiceret malis . Sed
in hac tantâ judiciorum corruptelâ
puræ tamen aliqua faculae relucet :
Viri Magni , clari , candidi , & rerum
examen severâ soliti trutinâ castigare .
Nam ut integerrimos invictosque SO-
CIETATIS IESV Athletas , & LITTERA-
RVM Atlantes omittam , qui Disciplina
omnes , bono seculi , ad cultum re-
vocarunt ; plures adhuc circumqua-
que Fautores numero , quàm Æmu-
los ;

los ; & plures Amicos , quàm Obtrectatores . Itaque odium & amorem eodem Instituto provocavi . atque plus molestiæ à malis , quàm solatii à bonis fuit , cùm pauci plures vincerent , & impunè linguæ veneno grassarentur . Ego , quia reducere Elegantias conatus sum , offendi : quia hoc egi , quod promereri plausum Posteritatis posset , Livoris tela irritavi . Tantum scilicet sibi sumunt , qui Musarum non ferunt studia ; qui ut bonis conatibus nebulam objiciant , maligni esse sustinent . Sed illi quidem cùm perversissimæ naturæ obsequuntur , hoc maximè peccant , quòd ignorent , quàm iniqui sunt . Primùm enim , ne floreat Academia , Famam impediunt : qui solo LITTERARVM amore longinquas petunt terras , arcentur . Deinde nostra Juventus si negligit Humanitatis studia ,

b

dia,

dia, habitare hîc magis videtur, quàm
discere : magnis instructa scientiis, si
Eloquentiâ & Prudentiâ careat, fa-
stosa & inutilis est . Paucis : noce-
tur Vrbi, nocetur Academiae : Rei-
publicæ, & Religionis fructus retarda-
tur. Si rectè calculum ponimus, subfi-
dia omnis Doctrinæ, ornamenta omnis
Virtutis, fulcra omnis Vitæ, LITTERÆ
sunt. proscribit hæc omnia, & è medio
tollit, qui LITTERAS. Sed ille, ut omnia
dicam, optimum optimi PRINCIPIS sui
Genium violat . Meum igitur erit,
dissimillimum me præstare iis, à qui-
bus reprehendor: ut sciam, quid Op-
timo PRINCIPIS Pietas subditorum de-
beat; sciam, quo fructu obtrectatio-
nes, non duraturas, concoquam; &
quàm facilè spernere impedimenta pos-
sim, Serenitatis Tuæ præsidio muni-
tus. Confido; nihil molestiæ pote-
runt:

runt: fumum mox flamma dissipabit,
dies noctem, invidiam gloria. Non
cessisse malis, victoriæ auspiciū est.
Suave olim erit, in re laudabili habuisse
adversarios; pulchrum, per tot impe-
dimenta PALÆSTRAM crevisse; glorio-
sum denique, repperisse subsidia ab
ipso, quem omnis admirabitur Poste-
ritas, PRINCIPE. Pergam igitur Tuo
jussu, & ne inutilis Juventuti aut A-
cademiæ vixerim, LITTERARVM, BONÆ-
QUE MENTIS agam causam, semel su-
sceptam. DEVS aderit, TV aderis, S.E-
RENISSIME PRINCEPS, ut quantum pro
Religione & Republicâ generosus hic
spirat animus, viribus exsequar. Ne-
que tam bona vota sinister eventus ex-
cipiet. PALÆSTRAM quia esse voluisti,
exordia habuit; quia durare voles, in-
crementa fumet, et

Canescet seclis innumerabilibus.

b 2

Vt

Vt autem omnes sciant , quâ origine
cœperit, quâ stabit perennitate, Sere-
nissimo Nomini Tuo eam Dedicamus.
Vive OPTIME PRINCEPS, & felici-
ter impera. Te superstite, miseri esse
non possumus: in Te, quicquid spera-
re Belgæ audent, consecuti sunt.

AETERNITATI TVÆ

Devotus

Erycius Puteanus.

AD

A D
LECTOREM.

PALÆSTRAM BONAE MENTIS, quam institui, LECTOR, nunc etiam produco: si vanam aut inutilem, ut insectari audacter pergant, qui sibi imensum sapiunt; si fructuosam & honestam, desinant maligni esse. Sic iam vivitur, ut peccet, quisquis pro Litteris aliquid audet: ego verò nec silere crimen meum diutius possum, nisi ut accusem; nec abscondere Institutum, nisi ut ingenia retardem. Pridem placerem hostibus BONAE MENTIS, si aut ignavus essem, aut quàm paucissimos erudirem. Sed in eo versor munere, ut otiosi non debeam: bene etiam mereri de Inventute non possum, nisi multorum calumniis industriam exponam. Pulchrum verò, strenuè agere; impedimentis nequaquam frangi. quam nactus fui Spartam, adornare cœpi. Suada sororem EXERCITATIONEM esse omnes sciunt: ad hanc prævi. cum vilis labor fructum dignitatèque Litterarum, sepeliret, pompam quasi vi; nec infeliciter conatus cessit: quantum impetrare studiis meis munerique potuissem, Inventuti impendi. Sed quid est? infra humanitatem dignationèque optimi PRINCIPIS iacere aliqui vellent hæc studia, ut gloriosè contemne-

rent; fastidire magnificè, ut honestè nescirent.
Meà quidem causâ ferre possum, & vel non au-
dire, quicquid imperitia garrat atque strepat: at
Iuventutis, non possum. Nimis faciliè negligit artes,
quas videt infamari; pulchrúmque putat, ignorare,
quæcum dedecore discuntur. Ergo splendore quo-
dam vestienda hæc PALÆSTRA erat, & adden-
dus apparatus, ne Litteræ sorderent. In Italiã qui-
dem Illustrissimus & Reverendissimus CARDI-
NALIS BORROMÆVS, ille avi & hominum,
eruditorum Phæbus, suasu quoque meo hanc ho-
noris viam ingressus est; & cum centum Aureo-
rum millia Litteris, Libris, Viris impendisset,
invenit, quod maius & efficacius tantâ liberalita-
te haberetur. Tituli & insignia decreta sunt; E-
quites scripti, qui Philologiam promoverent; di-
gnum Numismate aureo pectus habitum, in quo
Musa habitarent. Itè iam, & pompam accusate,
qui sine Litteris Docti estis: aut Litteras promo-
vete, qui pompam non fertis. Quàm difficile sit,
squalorem ingeniorum corrigere, tot hic quoq; mo-
lestis laboribusq; viri passim doctissimi confessi sunt.
tantum efficere non potuère, ut quod corpori daretur,
animus inveniret: à Scientiis ornamenta secreta
sunt. Si res dicenda est, placent nonnullis tenebra,
quia lucem non sustinent; sordes, quia molestiam nitor
habet. Vellent etiam omnes sine labore eruditi esse;
sine

*sine morâ magni. Ut patiar, fatearq; esse quod accu-
sent, EXERCITATIONES sunt, ad quas voco; & in
PALÆSTRA instituuntur. Aliquid hîc quoq; agen-
dum est, ut loqui cum laude incipias, cum fructu sa-
pere. Nemo Romam veniet, si proficisci nolit. Iter
ostendere, ductoris opus est; tuum, facere. At certè
totum hoc istud iter quoddam est: ad Eloquentiam,
Prudentiam, Sapientiam, uno verbo, ad BONAM
MENTEM tendis; ut possis Homericò illo uti:*

Μόδων τε ῥητῶν ἔμμενοι, προκλήσῃ τε ἔργων.

*DIRECTOR ego, et quò eundum, quid faciendum,
doceo. Frustra singula conor dicere: totum comple-
cti Præfatiunculâ Institutum non possum, et in Li-
bro te PALÆSTRAM malo legere, quàm in limine.
Ut ames quoque, qui ductu meo profecerunt, hoc te
rogo, LECTOR, et salvere iubeo. Lovanii, XI,
Kalend. Octobr. Cl. Id. XI.*

*Etiâ addo? nam oblitus sum: ut scires, qua-
lem formo Inventionem, LAUDATIO mea nupera
inserta est: sed quia me absente, sine Præfatione.
Benignus esto, & excusa, multum debebo, si deli-
ctum non meum supplere sine offensâ permiseris.*

CEN-

CENSURA.

HAS PALÆSTRÆ BONÆ MENTIS sub
Cl. V. Erycio Puteano Exercitationes,
aptas cenſeo, quibus promptiùs adoleſcant aut
ingenia vegetiora, aut memoria adminiculatio,
aut oratio ſolertior: ideóque dignas eſſe, quæ
cum publico juventutis & rei Litterariæ emolu-
mento divulgentur.

*Guilielmus Fabricius Noviomagus, Apo-
ſtolicus & Archiducalis librorum Cenſor.*

Cum Privilegio Sereniſſimorum Belgicæ PRIN-
CIPVM ad Decennium. 22. Septembr. 1611.

Signat.

I. Fourdin.

ERYCI PVTEANI
PALÆSTRA
BONAE MENTIS,

AUCTORITATE

Serenissimorum Belgicæ PRINCIPVM
Lovanii instituta.

IN QVA

Ad ANIMI INGENIIQVE cultum amceniores
IUVVENTVS ducitur.

A

ERYCI PVTEANI
 ORATIO
 AVSPICALIS.
 PVBLICE HABITA

In Auditorio Matheseos.

Nre novâ insolitâque, AVDITORES, siquid præter morem aut consuetudinem meam hodie faciam, nemo severiore, opinor, examine urgebit. Temporis imaginem consilia humana sumunt: & quotidie, quod non fuit, varietas inducit. Mitto continuas cæli aërisque vices, dierum noctiumque; in homine ipso quàm multa, & quàm brevi tempore Natura mutat! A flore ad senium cum anni properant, viuenti quoque ratio maturefcit. Sed & sine vitio gravior inhorrescit ætas, postquam vigorem & venustatem corporis contracta rugarum severitas delet. Iam verò in negotiis consiliisque mortalium, juventam senectamque unus sæpe dies distinguit. Agere, dicere, statuere, nunc vetat necessitas, nunc imperat: nec propterea tamen à constantiæ recedit officio, qui necessitatem

tatem

tatem sequitur. Vt enim perenni anfractu, nunc mites Austri plagas Phœbus lustrat, nunc in æstivos transectus fines, frigida quoq; sidera accendit; neque lineam tamen suam aut legem deserit, quâ cœli via strata est: sic Litterarum & Eloquentiæ Professor, ubicumque dicit, recedere à munere suo non videtur. Ego verò, etsi pulchrum sciam loqui quotidie, ubi linguæ ipsæ coluntur; tamen è valle, ut sic appellem, Academiæ, scandere hodie in ipsum collem volui, ut augustiùs dicerem: & à more meo recedere, vt novum augustumq; ostenderem esse, quod dicturus sum. Eiusmodi enim nunc mihi locus eligendus erat, in quo docere possem, si quantum modestiæ, tantum rumori tribuerem. is locus, qui si totam Urbem Academiámque non caperet, maximus tamen, aut certè magnus esset: in quo cum ego loquerer, nemo non audiret; intelligere omnes possent, Litterarum hæctenus languentium salutem, seculi felicitatem, Posteritatis spes omnes, ab Exercitationibus Bonæ Mentis pendere. Vt igitur angustias vitarem, dicere istic volui, ubi quàm plurimi sederent. Aliàs enim quoties cum querelâ, AUDITORES, benignitas vestra fuit! sine voluptate præsentia! cum velut ab exercitu aliquo obsessum Linguarum atrium reperirem, & unusquisque etiam non audire mallet, quàm non adesse. Sic extra parietes quoque Auditorium fuit, & quoties ad dicendum procederem, per densissimum agmen quærendus suggesti locus. Arcâ oppletâ, ædibúque fartis, dubitare poteram, in limine, an in scholâ Shola esset. Ingens verò & basilicus hic locus est, &, quod magnitudinem ipsam auget,

frequentiâ suâ dignus. Neminem aut vestibulum pre-
 met, aut ascensus collidet, aut prothyron rejiciet. Sine
 custodiâ fores sunt, subsellia porrecta, statio spatiosa;
 ut vires meas novi, majorem voce Scholam ingressus
 sum. Quid igitur? ostendam præsens Musarum nu-
 men esse, nec fatiscere dicentis conatum posse, nobi-
 lissimi argumenti fiduciâ fultum. Tanquam solida &
 compacta quædam navis, per inelusum vastissimis pa-
 rietibus æquor, perq; tot capitum undas feretur ora-
 rio, & à subsultu motum virésque accipiet. Verba ipsa
 benevolentix vestrx alis aucta se tollent, & præpete
 volatu in totum immissa aërem, atque in lacunaria
 subvecta, sententiarum velut imagines quasdam con-
 struent. Atque ego, si quorundam etiam aures ani-
 mosq; difficiles aut morosos, quod absit, experiar (ne-
 que tam felices litteræ, ut omnibus placeant;) colum-
 nis, postibus, trabibusque vocem imprimam, ut quid
 in gratiam Academiæ ac Juventutis, vel cum quietis
 meæ damno aggressus sim, boni omnes sciant; ligna
 & lapides, si opus, loquantur. Etenim publicâ utilitate
 compulsus, cum omne otium meum juvandis Littera-
 rum studiis consecrassem, vastâ cogitatione priscam
 aliquam ingeniorum felicitatem complexus sum: &
 cum vix ulla pars temporis, sive negotiis, sive studiis
 vacua esset, quam mihi darem; subtraxi negotiis stu-
 diisq; quam juventuti impenderem. Itaque quasi fa-
 tis occupatus non prodessem; adjungere quietem
 meam volui: & ne fructum è solo Discipuli auditorio
 expectarent, PALÆSTRAM BONÆ MENTIS
 institui, in quâ honestorum animi juvenum Eloquen-
 tia

riæ & Sapientiæ cultu maturefcerent, & è sordibus
 contemptúq; tandem publicè emergeret nomen Lit-
 terarum. Negotium profectò arduum ac difficile, siue
 mores alibi insanientis seculi, siue curva aliquorum
 iudicia respiciam; qui ut severissimè videantur sape-
 re, optimam sine flore ac venustate scientiam putant.
 Satis est, inquit, pigmentis remotis & inuili ver-
 borum fuce, nudam simplicemq; rerum faciem pro-
 ferre; & quasi homines aliqui sili, strabi, aut bucco-
 nes, solo ingenio pulchri sint; ita præstantissimarum
 disciplinarum pretium nullâ sermonis illuvie retar-
 detur. Sed nos, ut ingens censemus naturæ benefi-
 cium, præclaras animi dotes venusto vultu exprime-
 re: ita perfectissimam rerum cognitionem, quæ in
 ipso Eloquentiæ ornatu relucet. Quid Litteræ autem
 facerent, Exercitatione destitute? PALÆSTRA opus
 erat, & Minervæ Mercurijque eruditâ copulâ, ut Men-
 tem Bonam juventus coleret, honestisque ad verum
 decus stimulis grassaretur. Quid vererer, aut delibe-
 rarem amplius? Nemo è bonis, nemo è magnis, nemo
 è doctis fuit, qui summis laudibus consilium non ex-
 tolleret: si quis etiam despicere ausus, & ad unco naso
 suspendere, satis ille affectum suum erga Litteras pate-
 fecit. Sed ego, quanto cum honore PRINCIPIS,
 splendore Patriæ, commodo juventutis Exercitatio-
 nes designaueram, intelligere cœpi, postquam resili-
 re ab Instituto non potui. Ergo subeundâ hæc alea
 fuit: difficilis, si meas unius vires expenderem: facilis
 autem, quia conjungere operam paratus erat, qui
 aeterno amicitia sacramento animum mihi sociavit,

Vir singulari virtute, doctrinâ, modestiâ præditus, & Græcarum Litterarum Professor, PETRVS CASTELLIVS; Vir Principis, Patriæ, juventutis favore dignus, & quem Myrtam Bonæ Mentis, meumque soleo Symmachum appellare. Tali verò auxilio fretus, quodcumque maturâ cogitatione conceperam, primùm Amicis hîc meis, tum & Magnifico Academiae Rectori probavi. Cùm verò non unius sermo consiliis meis robur adderet, peculiariter Amplissimi & Litterarum cognitione præstantissimi Viri, CAROLI MALINÆI, Ærarii Brabantici Præsidis, prudens me auctoritas animavit. Ergo Amplissimo BALTHASARO ROBIANO, Supremo Belgicæ Thesaurario, PALÆSTRÆ institutum commendavi: qui ut summum munus pari prudentiâ & innocentia administrat, doctrinâ ac modestiâ ornat; ita insigniter de Republicâ se meriturum existimavit, si Bonam Mentem promovisset. Quo affectu litteras colat, juventutem complectatur, hinc conjicite: difficillimo tempore, & in crescente armorum strepitu, Pacis hoc negotium egit, ad PRINCIPEM retulit, & quasi fundamenta satis non essent, etiam ornamenta impetravit; præter Diploma, Numisma aureum, summum honoris insigne. Profuit etiam FRANCISCI KINCHOTI Clarissimi Jurisconsulti, & Finantiarum Graphiarii singularis industria & humanitas: cui cùm tantum debeamus, quantum ne referre quidem possumus; hanc PALÆSTRA gratiam tribuet, ut intellexisse saltem beneficium videatur. Quia verò Litterarum ipse Genius adfuit, & Serenis. PRINCIPIS auctoritate,

toritate, honestissimæ molitiones meæ perrupere difficultatem temporum, vestro quoque favore, Viri gravissimi doctissimiq̄ue, fulciri debent; vestrâ, nobilissimi lectissimiq̄ue juvenes, diligentiam crescere, ne sterili aut inutili operâ exercere ingenia pergam. Dicam igitur, quid illud sit, quod tantâ curâ institui, & quomodo gloriam Urbis atque Academiæ, fructum studiorum omnium felici segete PALÆSTRA nutriet; quomodo è Bonæ Mentis Contubernio ad Rempublicam & honores facillimo Fortunæ beneficio cultores suos litteræ evehent. Ostendam honestas, utiles, necessarias has Exercitationes esse; quas, ne ipse quiescerem, juventuti præscripsi; & ut per otium & oblectamentum ea proficeret, certo ordine, & lenissimo quodam vinculo Legum complexus sum. Hæc enim jam ratio inventa est, ut suavi nexu scientiis eruditio possit jungi, doctrina Sapientiæ; & , quod difficile hætenus, sine Disciplinarum damno Eloquentia excolatur. Auribus animiq̄ue adeste, AUDITORES, & benigno silentii consensu verba mea, quemadmodum soletis, excipite. Ea, juvante Suadæ Genio, proferam, quæ mulcere ingenium severitate obductum possint: & ut in auspicio Mens Bona placeat, liberiori vestigio orationem circumducam. De Litteris enim agitur, & harum defendere causam non possum, nisi Litteris utar.

Ab ipsâ origine statum Academiæ si percurrere libeat, quibus auxiliis creverit adoleveritq̄, quâ felicitate floridæ juventæ robur assumpserit, deniq̄; quâ injuriâ temporum senilem aliquê squalorem induerit; tam mirum videatur, innovari nihil in re studiorum posse,

posse, quàm cœpisse aliquid, quod antea non fuisset. Non statim à fonte flumèn est; non in ipso nascentis diei auspicio æstus; nec in cunis infans loquitur. Ad perfectionem per gradus itur. Florebat vario artium genere Lovaniense Athenæum, & Theologia nondum docebatur: imò docebantur Litteræ, & Collegium Trilingue non erat. iterum jacebat illud, vigere tamen Litteræ poterant: quemadmodum nunc quoque evilesceat ibidem omnis dignitas, nisi essent, qui docerent. Ego verò, ut ostendam, me æstimare locum, in quo quotidie doceo, separari à Linguarum Sacrario PALÆSTRAM BONÆ MENTIS non sinam. et loqui hoc exemplo ipsa juvenus volet, ubi publicè eruditur; exerceri, ubi doctorem conspicit. Sic & à meo Instituto accedet Collegio Trilingui, quod hæctenus non fuit; & Bullidianum nomen famam quoq; Bonæ Mentis recipiet. Hoc inculco videlicet, res humanas vario semper momento librari: *nec quicquam omnium esse, quod possit in primordio sui perfici.* Tot collegia, palatia, ornamenta, paullatim bonorum doctorumq; hominum industriâ & liberalitate, Academiæ adjecta sunt; & tanquam gemmæ per floridam sparsæ vestem, in Grudiorum hoc Lycéo, variæ studiorum Palæstræ emicant: quibus si illa nunc BONÆ MENTIS jungatur, non video profectò, quid retardare deinceps felicem studiorum omnium messem possit. Capitolium quondam plura delubra & numina Romæ habuit: comitésque Deos Iovi sociavit Antiquitas; quasi ne in terris quidem solus habitare potuisset, qui non suâ tantùm in celo majestate cingebatur.

tur.

etur. Itaque ut Fidem, Salutem, Concordiam omittam; Menti quoque fanum structum dicatúmque. Rectè quidem. Nam Deum quomodo mortales colerent, si Mentem neglexissent? Sed vos nunc in hac urbe Capitolium aliquod fingite, & hoc ipsum esse, quod Doctrinæ, Doctorúmque hominum domicilium vocamus. Varia numina, varia severiorum scientiarum artiumque nomina sunt: sed nisi Bonæ Mentis, Suadæque familiaritate mitescant, perpetuo horrore & cruditate obsidentur. Ego etiam, Academiam quoties intueor, rerum naturam cogito, quæ flavas segetes florum quadam purpurâ distinxit; quæ non in poma tantummodo alimentum concedit arboribus, sed in ornatum; & commendare, imò munire fructus gratissimâ foliorum amœnitate voluit. Nobiliores illæ disciplinæ velut segetes sunt, sed Litterarum Gratiis ornantur ac rident: fructus sunt, sed eloquii velut præsidio stipantur. Ipsa terræ facies quàm vario colore, quàm diversâ imagine allubescit! in unâ Cerere, aut Libero, aut Pomonâ, totam ejus benignitatem capere non potuimus: silvis vestitur, rivis perluitur, æquore sternitur, collibus assurgit; & in singulis iterum varietas est. Ergo & Terræ similitudinem Minerva nostra admisit: Scholis distinguitur, Collegiis superbit, Viris claret, Disciplinis floret; & in his discrimen nisi sit, tantæ famæ dignitas laboret. In quâ urbe Sapientia habitat, sine obsecro & Bonam Mentem esse: ubi Trilingue est, Palæstram vigere. Frustra linguæ, nisi loquaris: sed loqui Mens ipsa Bona docet, imò sapere. Non impeditum magnarum vota cogitationum

B

imus,

imus, sed promotum : instrumenta suggerimus, quibus verum doctrinæ decus pareatur; & ornamenta, quibus ambitiosæ cedere prætextæ cogantur. PALÆSTRA faciet, ut, si divina placent studia, eminere in numero tuo & manipulo incipias, & gestientem ad laborum præmia ætatem præcurras: si Astræam sequeris, & ducentem ad civiles honores viam, ut certissimo vestigio pervenias: denique, si Æsculapii sacris operari, ut non minus è Litteris subsidium, quàm lucrum è morbis colligas. Recensete præstantissimos Theologos, Jurisconsultos, Medicos, & exempla sequimini, quorum nomina suspicitis; ut queri tandem de sterilitate ingeniorum Scholæ desinant, & discen-
tium errorem sæculo imprimere. Nam ab omni antiquitate doctissimi habiti, qui feliciori, ut sic dicam, auro doctrinæ suæ gemmas inseruerunt; qui partem studiorum elegantias habuêre. Frustra, frustra sine Litteris nomen ullum speres: ut Medici negant, *sine nervis quemquam ambulare posse*. Frustra magnæ dotes scientiæ jactes, nisi depromas: frustra faces illuni geras nocte, nisi accendas. Deum loqui, primum Theologi munus est, nisi recedere à nominis dignitate velimus. De jure respondere, & laboranti Astrææ incorruptam vocis operam impendere, Jurisconsultus debet, aut certè à foro & patrocinio omni ad ignobile otium redire. Medicum nisi insignis polumathia instruxerit, Fama simul & Fortuna inter experimenta destituet. Quid? an tu nescis eundem Apollinem à Musis & Æsculapii familiâ coli? A verborum etiam sive dulcedine, sive susurro medelam esse nemo ignorat. Ampliùs dicam:
in Lit-

in Litteris suis Amator Bonæ Mentis omnium munia usurpat. De Deo cum Theologo differit: cum Iurisconsulto Iustitiam investigat, Legum arcana explicat: cum Medico morbos & remedia loquitur, & quicquid in humano corpore homo admiratur: denique cum Philosopho Naturæ transcendens fines, cuncta comprehendit. Hoc profectò agit, quod singuli. Sed sacrarum quoties litterarum limina peculiariter subit, & vireta lustrat, videri possit tanquam civis ad familiares delicias admissus. Etenim Philologum agit, quisquis linguarum rituumque studiosus, divinæ paginæ sensum explicat, & magnorum virorum divino exemplo, sacram illam Antiquitatem illustrat. Propono vobis è Græcis Basilium, Chrysostrum, Nazianzenum; è Latinis Hieronymum, Palæstræ nostræ tutelarem; tum Ambrosium atque Augustinum, ne omnes recenseam: qui primas certè in Scholis obtinent, sed sine historiæ veterum, imò ne fabularum quidem cognitione intelligendi. Nunc verò quid fit? profanam amœnioris eruditionis hanc operam censemus fatui, & ignorare scriptores sacros malumus, quàm elegantias æstimare. imò quid fit? odisse in civibus audemus Litteras, quas in adversariis veremur. Ne Religionis quoque, inducias esse censeas, & quietem inertiamque molliaris; in Scholis templisque; adhuc bellum est, & periculosius pugnatur. Eloquentiæ armis instructa Hæresis, validius in Deum nunc assurgit; & à Litterarum linguarumque cognitione vim & victoriam colligunt, qui causæ fiduciâ destituuntur. Sed hæc jam opinio invaserat juvenum animos, ut summam doctrinæ suæ

putarent, nec scribere posse, nec loqui: quasi bullam prætextamq; puerilem nemo posuisset, nisi omne simul studium sermonis. Itaq; discebant pleriq; bonas Litteras, sed ne scirent: & sic adibant Musarum sacra, ut desererent. Nimirũ, si res dicenda est, satis amaverant, si odisse iterum possent. Intumescunt verò in primis studiorum liminibus pueriles animi, & ad forum curiamq; acerba tollentes vota, despiciere artes audent, à quibus ordiuntur. Nimis facilè me hercle tenella & prætextata adhuc indoles, si vel minimã ambitionis affletur aurã, luxuriat: & parentes tamen, vt videãtur generoso quodam voto filiorum studia promovere, onerant. Vnde cum malè ingenium nutritur, ipsum quoq; animum morborum semina corrumpunt. Fit etiam, ut qui magna spirant, verum ingenii cultum nunquam capiant; & cum ex umbrã & luce ad Libertatem Academię transferuntur, putent se ad alia non studia tantum, sed castra commigrasse. Quòd si modestię fundamentum disciplina acciperet, & rudis puer nihil esse ipsã virtute doctrinaq; melius disceret; jam ad solidũ laudis decus se cõponeret; amaret litteras, sine quibus reliquæ artes non subsistunt: & Scriptores, qui Litteras illustrarunt. Nunc ab ipsis quoq; doctoribus, error sive vitium ævi magnificentiam aliquam exegit: nec severã lege erudiri pueri volunt, quorum antè infantia deliciis domi soluta est. Sic verò nisi blãdam disciplinam inveniat, qui eruditur; nisi miti freno ducatur, qui cogi recusat; regulam omnem aspernatur ingenii: nisi talis existat Præceptor, qualis fuit Pater; luctandum est. At verò in magno numero aliqui semper, qui melioris sequuntur natura:

tura:

turę ductum, Mentemq; seriis amœnitatibus applicat: illi videlicet, qui ab Amore ipso Litteras aggressi sunt, & in Litteris magnorum virorum, & per tot jam secula loquentium ingenia suspiciunt, nomina colunt, æternitatem venerantur. Florem juventutis nostrę laudo, suavi Litterarum rore imbutam; & meliora illa pectora, in quibus habitare cum ipso rationis auspicio generosus honesti amor cœpit; sed ne migraret. Laudo, inquam, & hoc nunc ago, ut qui sapere supra vulgum destinarunt, promptam & exercitatum ad severiora studia Eloquentiam adferant. Nec video profectò, quam moram eunti ad Academicos honores PALÆSTRA injiciat, in quâ Mens Bona colitur; nisi exulare hanc ipsam à severitate magnę scientiæ seculi mores postulent. Nulla vita tam seria, aut negotia tam ardua, aut studia tam sublimia, quæ Litteras non admittant. Proficere in Scholis, & exerceri simul in Palæstrâ juvenus poterit: imò verò, ut liberiori sententiâ blanditias amoliar, & invidiæ voces expugnem, exerceri in Palæstrâ juvenus debet, ut in Scholis proficiat. Quæ imperitus impedimenta clamat, auxilia sunt: ad magna Litteræ mentem præparant, non occupant. Nemo, ut opinor, in itinere viaticum rejiciat, aut si in rigidi montis verticem difficili per salebras anfractu scandendum sit, vehi nolit, & conductis equi sudoribus erumnam suam redimere: at profectò, si rectè calculum ponis, in studiis iter est, & in arduo ac prærupto Honoris præmia Virtus collocavit. Ut igitur viaticum habeas, Litteræ tibi tractandæ sunt: ut vehiculum aut jumentum invenias, peculio Philologiæ opus. Ego ecce, ut

ad vota sua properent juvenum animi, auxilia suggero: & horas aliquot, quæ honestè etiam perire poterant, PALÆSTRA occupat, otio, lusui, libertati velut manu injectâ. Nihil de studiis; de tempore aliquid detrahitur: quod nisi tam Litteris, quàm otio possit dari, videant obsecro, ne ad vitiorum illecebras generosa impellant ingenia, qui PALÆSTRAM BONÆ MENTIS supervacuam arbitrantur. Enimverò, ut spes Academiae universæ efflorescat, ducentes ad ignaviam occasiones omnes præcidendæ sunt: occupanda juvenitus, quæ quoties nihil agit, ad noxia dilabitur: ut stare nemo potest, nisi vigilet, & iners otium rectè somnum voces. At verò quàm facilè nihil agit, quisquis otiat? Ipsum igitur otium succuti & exerceri debet, ut à torpore, & quod sequi solet, à vitio vindicetur. Si amplius investigas, honestissimum otium PALAESTRA BONAE MENTIS faciet: optimæ remissiones, Exercitationes Puteanicæ erunt. Suaviter occupabit otium suum, qui ad BONAM MENTEM se recipiet; negotium autem inveniet laboriosum non esse.

Otium qui nescit uti, plus negotii habet,

Quàm cum est negotium in negotio.

Nam cui, quod agat, institutum est, nullo negotio

Id agit; studet ibi, mentem atq; animum oblectat suum.

Otioso in otio animus nescit quid velit.

Suus igitur erit, quoties operam ac diligentiam majora Academiae munia exigent: amœnus erit, quoties in Musarum contubernio respirabit. Nemo diem in popinâ sepeliet; honestiorem voluptatem PALAESTRA propinabit. Nemo vitæ studiorumque subsidia
alcâ,

aleâ, aut pilâ, decoquet; frugalitatis exactissimam regulam PALÆSTRA præscribet. Nemo Veneri Lasciviæque mores suos credet; BONÆ MENTIS amorem PALÆSTRA in pectoribus omnium accendet. QVAS PRIVATIM LITTERAS TRACTENT, MORIBVS PVBLICE OSTENDVNTO: BONA MENTE IN IVVENTVTE EMINENTO. SOBRIETATEM, MODESTIAM, HONESTATEM COLVNTO. Demus etiam, non sine impedimento aliquo Theologiæ, Iurisprudentiæ, Medicinæ, Exercitationes Litterarum esse, aut institui: an ergo satis robustam censes accusationem, quâ PALÆSTRA subvertatur? Quidquid detrahunt disciplinis aliis mitissimæ Musæ, iisdem addunt. In convivio omni non cibi tantum, sed & pocula sunt: non sine siti fames venit. edendum est, ut suaviter bibas; bibendum est, ut possis edere. vices istæ voluptatis instaurant regnum, ac restituunt: & idem tamen venter Cererem Bacchumque capit. Nemo de ferculis partem sibi periisse conquestus, si ciathum exhauserit. hæc subsidia hilaritatis sunt. nemo Litteris doctrinam impediri; instrumenta sunt, & in partem igitur temporis admittenda. Omnium ore confirmatum est, frustra addisci artes, nisi exerceas: sed Eloquentia, ut artibus omnibus sufficiat, peculiarem etiam usum poscit. Non quicumque docentis mulso aures implet, mox facundus est: expedire linguam ipse debet, & maturum animi sensum elaborato verborum includere ambitu, ut inter Suadæ alumnos nomen suum profiteantur. Vt scias quàm difficile sit loqui; hoc ante omnia agimus, & in crepusculo rationis molimur. Nondum pedem puer figit, aut vestigia premit,

& VO-

& voces rudi conatu concitat. Vix ostendit natura hominem, cum frangere infantiam incipit: sed ne sic quidem, cum ingenium maturuit, sermo adultus est. Totam ætatem profectò, nisi exerceas, balbuties occupat; & nisi loqui puer orsus sit, etiam in senectute infans erit. Totum hoc tamen, quod dico, Eloquentiæ duntaxat rudimentum, & velut limen est: arte & exercitatione opus, ut pervadas, ac tandem disertus sis. Sed quos limites sollertia humani patitur ingenii? Postquam primum sive naturæ, sive industriæ miraculum evuluit, scribere; tentavit quisque etiam sine voce loqui. Linguae orisque vices ad manum translatae sunt, & sermonis picturam niveum papyri æquor excepit. Parum erat, indicium animi ministerio formare vocis, nisi & absentes posterique audirent. Prorsus imperfectum linguae ingenium mortales censuerunt, nisi & calami usus accederet. Quàm verò id arduum, loqui, etiam cum non loqueris; imò quàm laboriosum, nisi longâ exercitatione scriptionis ager subactus sit, is judicet, qui æternitatis agere negotium consuevit. Stilus profectò nisi manum exarantis quotidie lassaverit, tabellamque litterarum impleverit sulcis, enitescere non potest. Scribendum est, ut scribas: & jugi exercitatione opus, ut fructum ingenii colligas. Ab agro nemo expectat semina, sed exigit: minimum est quod seris. Sic arborem plantare satis non est: rigare debes, putare debes, & pertinaci cultu quidquid speras urgere. Hæc quoque docentis conditio est: in Scholis si dictet strenuè, aut dicat, promittit tantum, quid præstare debeat. seorsim aut privatim quisque prodest.

prodest. Bene est. invitant me industriæ circumquaque exempla, ne ignavus sim; & cùm vos intueor, Viri eximii clarissimi que, ad Exercitationes accendor. Sic igitur, paucorum neglectis judiciis, illud usurpare audacter pergam, quod faciunt omnes, qui juventutem amant: & hoc agam, ut quàm maximè proficiant, qui æstimare otium suum incoeperunt. Sanè, ne frustra ego doceam, alii audiant: tanti quisque humanitatis studia faciet, ut digna exercitatione videantur. Quo in munere verfer, & quantum vobis debeam, Generosi juvenes, perpendam potiùs, quàm quid fieri aliqui nollent. Debeo, ut cum elegantia docti sitis; & hoc ipsum aliqui nolunt. Quis affectus animos concitet? placere aliquibus non potui, postquam corrigere defectum aliquem Philologiæ cœpi; & vel ideo jam PVTEANVS peccat, quia in litteris juvenus proficit: proficit autem, quia exercetur. Non jactabo ingenii mei vires. industriâ aliquâ si superavi quos secutus sum, memoriæ beneficium à Posteris exspectabo. Diatribas suas alii habuerint: Palæstræ sanè exemplum à nemine accepi. & ut LIPSIVM divinxæ mentis virum excipiam, quis ab Academiâ conditâ tam liberaliter Musarum sacra explicuit, ut publico vocis magisterio, Palæstricâs *Dissertationes*, *Recitationes*, *Lectiões*, *Disputationes* adjiceret? aut quis tam generosè formavit juventutis indolem, ut cùm manum, etiam otium suum, neglectâ utilitate privatâ, impenderet? Docere mehercule multis faciliùs fuit, quàm *Dirigere*. Alii quoque Litteras in Academiâ discere, turpe arbitrati, ne excolerent, quas didicerant; ac tan-

C dem

dem ut contemnerent, quas ignorarent. Dicamus etiam, fuisse Exercitationes Eloquentiæ; fuisse, qui elegantiarum illam Spartam exornârint: Palæstra tamen æquè ignota fuit, ac non intelligunt, qui nollent institutam. Ad nomen PROVOCO: BONÆ MENTIS indigetavi, & quod in homine summum est, colendum proposui; ut Virtutis instrumenta Litteræ fierent, & Virtus Litterarum. Mores docemus, cum eloquentiam, atque è veteri instituto universam eruditione sapientiam occupamus. Etenim Oratorem prisca illa severitas *virum esse bonum, dicendi peritum* definivit, & quasi eloqui satis non esset, etiam animum, & compositæ officia vitæ exegit. Poëta talem omnino proposuit, qui sapienti facundiâ seditionis aliquam flammam compesceret.

*Tum pietate gravem ac meritis si fortè virum
quem*

*Conspexere, silent, arrectisque auribus adstant.
Ille regit dictis animos & pectora mulcet.*

Vir pietate gravis ac meritis, vir ille bonus est ac sapiens; sed qui regit mulcetque dictis, *dicendi peritus* est. Nec frustra apud Satiricum Rhetor Eloquentiæ arcana traditurus, *Adolescens, inquit, quoniam sermonem habes non publici saporis, & quod rarissimum est, amas Bonam Mentem, non fraudabo te arte secretâ.* Eloquentiæ legibus honestæ omnes artes obnoxix sunt; nec Litteris excellere quisquam potest, nisi odisse vitia inceperit. Frustra felicissimæ spei surculum vitioso trunco inseveris: Difficili nimis vestigio iter carpit, qui sub onere destinavit proficisci. Ingenii autem sarcinæ

næ vitia sunt, & euntem ad Musarum voluptates impediunt. Liber & expeditus ille, qui pravas cupidines omnes projecit: qui semel statuit, à multorum exemplo recedendum esse; nihilque in omni doctrinâ putat solidi, quod virtute non stipetur. Sic enim Antiquitas tradidit, *Rem pulcherrimam, eruditionem, cum vitis mentis non posse misceri.* Vitæ igitur, morumque sordes quicumque expurgaverit, facile bonarum artium limen inveniet; cum citius etiam insepulorum manes severus Cocyti portitor cymbâ exceperit, quam improbum ingenium Minervæ favor complectatur. Sed Rhetorem nostrum audiamus, qui divino planè ore sententiam hanc extendit: *Ne studio quidem operis pulcherrimi vacare Mens, nisi omnibus vitiis libera, potest: primum, quòd in eodem pectore nullum est honestorum turpiumque consortium; & cogitare optima simul ac deterrima, non magis sit unius animi, quàm eiusdem hominis, bonum esse ac malum. tum illâ quoque ex causâ, quòd mentem tanta rei intentam, vacare omnibus aliis, etiam culpâ carentibus curis oportet. Ita demum enim libera ac tota, nullâ distringente atque aliò ducente causâ, spectabit id solum ad quod accingitur. Quòd si agrorum nimia cura, & sollicitior rei familiaris diligentia, & venandi voluptas, & dati spectaculis dies, multum studiis auferunt (huic enim rei perit tempus quodcumque alteri datur) quid putamus facturas, cupiditatem, avaritiam, invidiam,*

Lib. XII.
cap. I.

quarum impotentissima cogitationes somnos etiam
 ipsos, & illa per quietem visa perturbant? Nihil
 est enim tam occupatum, tam multiforme, tot ac
 tam variis affectibus concisum atque laceratum,
 quàm mala Mens. Nam & cum insidiatur, spe,
 curis, labore dstringitur; & iam cum sceleris com-
 pos fuerit, solitudine, pœnitentiâ, pœnarum om-
 nium exspectatione torquetur. Quis inter hæc lit-
 teris, aut ulli bonæ arti locus? non hercle magis
 quàm frugibus in terrâ sentibus ac rubis occupatâ.
 Quid igitur est? MENS BONA ad animi pariter inge-
 niique cultum refertur, & noxia, imò tarda omnis
 eruditio, nisi mores conspirent; ut nulla eloquentia,
 nisi virtus societur. Imò MENS BONA, ipsa Minerva
 est, & è capite Iovis nata. Minervæ nomen si ad stu-
 dia referam, an quis reprehendet? Iam verò PA-
 LAESTRA Exercitationem animi ingeniique compre-
 hendit. IN PALAESTRA BONAE MENTIS ANIMI INGE-
 NIIQ. CVLTVS ESTO. id est Doctrinæ ac Virtutis, So-
 phiæ ac Suadæ. Græcorum consuetudinem exprime-
 re Lege volui, & in mores nostros transferre. Græ-
 corum inquam, qui etsi Palæstras, sedes, porticus,
 corporis causâ invenerint struxerintque; tamen, ut
 excercerentur & delectarentur nobilius, eundem Rhe-
 toricæ ac Sapientiæ esse locum voluerunt. Verbis
 meis facilem Vitruvius fidem facit, Palæstrarum
 ædificationem explicans: *Nunc mihi videtur*, inquit,
tametsi non sint Italica consuetudinis, Palæstrarum
ædificationes, tradere explicatè, & quemadmodum
apud

lib. V.
cap. XI.

apud Græcos constituentur, monstrare. Constituntur autem in tribus porticibus exedra spatiosa habentes sedes, in quibus Philosophi, Rhetores, reliquique, qui studiis delectantur, sedentes disputare possint. Dignam verò etiam Ciceronis testimonio antiquitatem istam censeo, qui ut Oratorem suum formaret, loco Palaestræ ac nomine usus est: Num tandem, inquit, locus hic non idoneus videtur, in quo porticus hæc ipsa, ubi ambulamus, & Palaestra, & tot locis sessiones, Gymnasiorum & Græcarum Disputationum memoriam quodammodo commovent? An & reliqua adjicio? imò potiùs excerpo. Primum Palastram, sedes, & porticus, etiam ipsos Græcos exercitationis & delectationis causâ, non Disputationis, invenisse arbitror. Nam & seculis multis antè Gymnasia inventa sunt, quàm in his garrere Philosophi cœperunt; & hoc ipso tempore, cum omnia Gymnasia Philosophi teneant, tamen eorum auditores discum audire, quàm Philosophum malunt: qui simul ut increpuit, in mediâ oratione, de maximis rebus & gravissimis disputantem Philosophum, omnes unctionis causâ relinquunt. ita levissimam delectationem gravissima, ut ipsi ferunt, utilitati anteponunt. De Gymnasiis mehercle novum hodie non est: & quidni igitur eodem ac pari in Scholam jure nomen PALAESTRAE migret? Eiusdem uti auctoritate Ciceronis possum, ad Atticum: His temporibus tam dubiâ vitâ optimi cuiusque,

Lib. I.
De Oratore.

Libr. II.
Epist. IV.

*magni aestimo unius aetatis fructum PALAESTRAE PALATI-
 NAE. Graecanicum ecce institutum, etiam Romanum
 facit, & Orbi Latino imitandum proponit. Quinimò
 in Oratore suo Nitidum quoddam genus verborum & la-
 tum, sed Palaestra magis & olei, quam huius civilis turbae ac
 fori, distinguit. Sermonis Deum, Mercurium esse, fa-
 bulosa eruditio voluit: sic & Palastram ejus filiam,
 quia ab eodem inventam. Reddat gratiam invento-
 ri suo, pietatem parenti; & ab Athletis ad Suadae A-
 lumnos redeat, Mercuriique Mystras. Ostendam ego
 utiliùs jucundiùsque animum litteris, quam corpus
 luctâ exerceri: alienis laboribus meos jungam, &
 in PALAESTRA BONAE MENTIS sudare paratus sum,
 ut apta Reipubl. grata Principi, Inventus exsurgat Belgica,
 & ut aliquo etiam incremento Nobilissimae Academiae fama
 producat. Vbicunque terrarum vel levem eruditio-
 nis umbram mitior barbaries reliquit, instaurari pri-
 dem amor ingenii coepit: sed ab hac felicitate per-
 tinax belli calamitas Lovanium nuper removet. Vi-
 xit potiùs quam vixit inclytum Athenæi nomen:
 & quemadmodum in morbo aliquo fieri videmus,
 corpus sine flore ac venustate fuit. an aliud extor-
 quere à fato suo Belgica potuit? Nunc vires aliquae
 redierunt, & prisca dignitas eas iterum artes com-
 plexa est, sine quibus esse Academia non potest.
 Sed novem Iovis filiae, quasi majori temporum squa-
 lore involutae; induere pristinae dignitatis ornamen-
 ta non potuere, aversum quibus ævum pellicerent.
 Ergo florent studia, ad quae concurrunt indigenae
 tantum aut finitimi: studia, quae in suis quaque
 finibus*

finibus gens inveniat. Sed quid est? non nostrâ tantum, sed alienâ quoque florere juventute Lovanium debet: non Belgas tantum, sed orbem universum erudire. In Scholis nostris, nisi Gallus, Germanus, Sarmata, Iberus, Italus sedeat, adhuc solitudo erit; nisi discant quidquid usquam est hominum, tueri nomen suum Academia non potest. Fulgens illud Rectoris Magnifici sceptrum, & purpureum insigne, reliquâmq; pompam quanti censes? non hæc unius provincie aut populi majestas est: stipari universâ Europâ debet, ut in unâ & Academicâ purpurâ summum Pontificem, Cæsarem, Regem, Principem reverere. Adsit è toto orbe juvenus, & splendorem suum Schola inveniet: æstimentur bonæ Litteræ, nemo non concurret. Etenim hoc studiorum genere nobilissimi quique eliciuntur; & peregrinari solent, quos aut generis splendor, aut honesta sciendi cupiditas excitat. Lucri doctrinam ibi ferè quisq; discit, ubi & præmia expectat: sed cum supra fortunam se indolis nobilitas erexit, etiam in extremis, & sejunctis mari terris BONAM MENTEM quæret. Iam virorum Principum filii Litterarum has elegantias investigant, ut Eloquentiam Historiamque discant, & amœnâ eruditione viam sibi ad Ethicæ Politicæque templa aperiant. Hinc Christianæ totius Nobilitatis vestigiis Italia premitur, Gallia pererratur; quasi prisce eruditionis aliquæ utrobique reliquie sint, & in ipsis rudibus ac monumentis imago saltem spiret sanguinis decorisque Romani. Quid dicam? in ipsâ hac urbe Galliam, hisce mœnibus, velut Alpibus cinctam Italiam habebimus, si PALAESTRAM: Litteræ floreat,

& Roma hęc erit: eruditio vigeat, & ad veterem illam frequentiam civitas resurget. Hęc instituti mei ratio est, ut exercere Iuventutem non possim, nisi de urbe & Academiâ bene merear: nec promovere Eloquentiam, nisi ut discentium numerus augeatur. Novum ac vicinum Batavorum Athenæum quid tantopere auxit ornavitque? Illices hæ Litteræ: quæ insigniter evectæ, à novo nunc Atlante, DANIELE HEINSIO, sustentantur. Sed & Mediolanum, urbs maxima, toties ruinis suis aucta, nunc tandem ad felicitatis fastigium uno Musarum domicilio surrexit, postquam in Litteris Illustrissimus ac Reverendissimus Cardinalis FREDERICVS BORROMAEVS invenit, quod maximæ urbis gloriæ posset addi. O Litterarum, non ædificium dicam, sed miraculum! quod Orbis totius, & Antiquitatis thesauri videntur adornare. O Virum, seculi non ornamentum dicam, sed numen! à quo tantum expectare beneficium æternitas ingeniorum potuit. Sed nos si optimi Antistitis vestigia sequimur, quid nî & profectum aliquem speremus? Aliquis hęc quoque BORROMAEVS erit: aliquis Patrocinium Palæstræ suscipiet: & cùm primùm pubescentibus adhuc alis se BONAE MENTIS fama tollet, ingeniorumque auspicia quædam explicabit; nescire Litteras nemo volet, ignorare Lovanium nemo poterit; & huc tandem velut ad portum se recipient Litterarum amatores, qui tempestate quadam seculi ubique ferè jactantur. Alios quoque spes boni victurique; nominis trahet, cùm pulchrum putabunt, in BONAE MENTIS Gymnasio, tanquam

quam in theatro versari, & à doctis omnibus conspici. Nam sive linguæ facundo conatu volet innotescere; publicus dicendi campus apertus erit: sive stili; pangere poterit, quod exacto quoque Solis curriculo edatur. In hunc quippe finem secundâ mensis cujusque hebdomade Recitationes institutæ, ut & illæ, si tamen dignæ inveniantur multorum oculis, Famæ quotannis mantissam constituent. Et quantam, Bone Deus, è laudabili hac scribendi consuetudine lucem juvenus colliget! Studiorum specimina producent Discipuli; sed nomen Doctores simul omnes invenient. Mirabuntur profectò exteri, non minùs immortalitatis, quàm eruditionis hîc negotium geri: nec tam prolixam Scholæ felicitatem intelligent, in quâ qui discunt, etiam Famam non vano stili tirocinio audent provocare. Tanquam *λαμπραδιδρομίαν* omnes instituant, Promethei quandam facem per vices accipient, & lucebunt. Sed egregio præibunt exemplo Honorarij, in hunc quoque numerum, distincto ordine, partim scripti, partim adscribendi; homines stilo industriâque prompti: & florebit BONAE MENTIS hoc agmen, etiam ijs, qui non aderunt. Rempublicam aliquam censeat hanc PALAESTRAM; sed Litterariam. Extra mœnia, atque toto ad eò terrarum orbe quærendi cives, ut potentiam augeas. qui nasci non potuerunt liberi, solent adoptari. Æstimabimus ingenia, etiam quæ non fecimus; quid moliamur, absentium & adscriptorum virtus, eruditio, mores indicabunt. Paratus profectò non unus, dare nomen, ut extendat quoque; immittere lumen, ut recipiat; ibi promere ingenii sui censum, ubi

D

pre-

pretium exspectat. Sed Sereniff. favor PRINCIPIS mox frequentiam faciet; ut Phœbus diem: & tali lumine felices se putabunt, quicumque litteras tractant. Signa igitur BONAE MENTIS nemo non sequetur: scribet mittetque quotannis quod è PALÆSTRA prodeat; & Solem adorabit, ut diem mereatur. Sic ubi nec erit PALÆSTRA, nominabitur; & erit tamen, ubicumque terrarum doctis facem pectoribus inclyti Patrocinii æternitas subjiciet. Quid etiam? Visent quandoque hanc BONAE MENTIS arcem tam strenui bellatores, hanc tironum cohortem, illi emeriti; & ut quàm optimè militiæ nostræ consulant, præstantissimos undequaque submittent juvenum, qui exerceantur. Ab isto flore celebritas pendet Academiæ: & ut à fœcundâ segete laudare agrum solemus; ita Lovanium extolent exteri, ubi pari unumquemque gradu proficere in optimis animadvertent artibus, & simul inclarescere. Fallor, an in his subselliis jam sedent, qui, nisi PALÆSTRA esset, Lovanium fortassis nunquam cogitassent? Multorum sanè adventum velox Fama prænuntiat; & mox aderunt, qui partem putabunt eruditionis, in hac urbe didicisse. Parate hospitia cives, instruite domos, & alibi ruinas instaurate: contubernia vestra PALAESTRA BONAE MENTIS implebit. Conspexistis quandoque, & aluistis meliorem orbis juventutem, Minervæ velut exercitum aliquem; & quam multæ alibi urbes non caperent frequentiam, hæ Scholæ capiebant. Numerate florentis pridem Academiæ populum, provinciarum omnium florem; XIV. imò XV. millia invenietis. Belli furor
dissipa-

dissipavit tam nobile & copiosum agmen, cùm Litteræ omnes fugerent: sed si quies faveat, & Musarum iterum amœnitatem severiores artes induant, novo cōcursu multitudo coalescet. Rerum humanarum istæ vices sunt: nec Fortunam novit, qui vel in adversis constantem arbitratur. Pro suo quisque munere Urbem & Academiam cogitabit: ego, ut honestissimo exemplo exteram juventutem excitem; nostram, ut dixi, *aptam Reipub. gratamq; Principi* conabor reddere. Iis potissimum studijs togæ sagique fulciri decus, quibus Humanitas nomen dedit, illustria tot Romanorum Græcorumque exempla docuerunt: sed an scienda hæc ipsa, si Litteras nescias? Nondum ab omni Antiquitate mores seculi recesserunt: nec tam beati mortales nascimur, ut carere illustrium rerum & ingeniorum memoriâ debeamus. Si naturam interrogas, nunc etiam homines sunt, quibuscum vivis: si rationem, nunc etiam cives, quibus cum agis: At INTER HOMINES, INTER CIVES EMINERE, PALAESTRA BONAE MENTIS docet. animum suggerit, quo explere virtutis munia audeas; tum ingenium, quo eruditionem, eloquentiam, sapientiam capeffas; tibi, ac Reipublicæ utilis sis. Quippe hæc veri hominis civisque officia sunt, ut quæ factu optima, loqui ac præcipere; quæ dictu pulcherrima, facere pari promptitudine possimus. Et quàm multa in communi vitæ usu sunt, quæ sine Litterarum cognitione non habentur! quàm multa in Litteris, quorum pulcherrimum usum à solâ Exercitatione speres! Minuta despicio, ne infra indolem suam nobilissima hæc juvenus occupetur.

Quæ Principis dignitatem vicino tangunt gradu, si
 insinuem saltem, laudem apud magnos PALAESTRA
 hæc inueniat. Itaque tutissimam gubernandi formam
 prudenti sermone quis aperiet, nisi regum & popu-
 lorum Historia dicentis consilium instruxerit? Quis
 in seditione aliquâ repentinâ ad concordiam civium
 militumq; animos reducet, nisi efficaci exemplorum
 præsidio fulta oratio, fluctibus illis concitata multitu-
 dinis se audebit committere? Quis Principis sui per-
 sonam decoro satis habitu Legatus representet, nisi
 cultâ ac nitidâ Suadæ pompâ mandata vestierit? Etiam
 epistolarum accurato nexu maximarum rerum digni-
 tas constat: & in hunc præcipuè maximi solent hono-
 res confluere, qui stilo quàm felicissimè utitur: qui in
 aulâ agit, quod in Academiâ tanquam puerile impe-
 ritissimi aliqui fastidiunt. PALAESTRA certè non pu-
 dendam censebit operam, etiam quæ epistolæ impen-
 ditur, cum & continuum stili commercium cunctis
 præscribat. COMMERCIVM EPISTOLARE INSTITVNTO.
 Audésne scire, quî cum maximo fructu eruditus
 sis? promptum ad omne argumentum scriptio-
 nis compara obsequium; & hoc age, ut intelligi possis,
 cum nō audiris: ut venustè transmittas secreta animi,
 & sermonem etiam sine voce formes. Præcipuus ho-
 die Eloquentiæ usus ad epistolam traductus est: & hæc
 ferè una, quidquid publicè privatimque geritur, gu-
 bernat. Pacis arma, & militiæ consilium si quis Stilum
 vocet, necessitatem expresserit. Vnde si forum ingres-
 sus fueris, & tribunalia excusseris; si Curiam & Se-
 natum lustraveris; putes hoc unum utrobique nego-
 tium

tium esse, scribere. In castris verò non gladio omnes, etiam calamo plerique accincti sunt. Milites hîc Sua-
da, imò Epistola suos habet. Neque enim is solus pu-
gnat, qui in acie stat, & cornu dexterum lævumque
defendit; sed & qui Duci assistit, qui mandata eius
scribit, qui consilia novit, & à Secretis est. Nimi-
rum & hæ vigiliæ quædam sunt, & in ipso prætorio
stationes: belli ministeria, sed incruenta; & sic ta-
men stipendiorum honore & emolumento digna. De
Advocatis, quid olim ab Imperatoribus constitu-
tum, meministis: *non minus provident humano generi, quam*

*Cod. de
Advoca-
tis di-
vers. in-
dicum.*

si præliis atque vulneribus patriam parentesque servarent.
Caussam, vicinis depromptam verbis, adjicio: *Nec
enim solos nostro imperio militare credimus illos, qui gladiis,
clipeis, thoracibus nituntur; sed qui gloriosa vocis confisimu-
nimine, laborantium spem, vitam, & posteros defendunt.* Ut
igitur in ipso foro nomen & imago militiæ est: sic in
ipsis castris togati pugnant, stilo velut telo instructi.
Neque enim corpora hîc feriuntur hostium, sed
consilia; & fiunt ea, quæ faventem rebus Fortunam
conciliant. Monentur socii, evocantur præsidia,
paratur commeatus: unius Epistolæ beneficio sum-
mus Imperator belli ubique præfens est. quod tanti
olim Cæsar fecit, ut cum scriberet ipse, etiam otia-
ri sibi visus sit, nisi plurium simul manus dictando
occupasset. Longum existimo per omnia Reipubl.
ire munia, & ut PALÆSTRAM commendem, Littera-
rum utilitatem persequi: præmia malo; quæ parata
sunt, si quis amare BONAM MENTEM inceperit. Et-
enim quod longâ alibi laborum temporisq; periodo

quæri solet, ut PRINCIPI PATRIAEQ. placeas, hîc citra
 tædium invenies; & tanquam ne vota quidem ulla
 Fortuna exspectet, in limine & vestibulo honestis-
 simarum Exercitationum benignitatem suam expro-
 met. Non torquebo per ambages animosam verbo-
 rum fiduciam; quam toties nomino PALAESTRAM, lu-
 culento stabilire Diplomate Serenissimus noster PRIN-
 CEPS voluit; & ut omnia BONAE MENTIS Amatori-
 bus promitteret, Imaginem quoque suam dedit.
 Agnoscite sacratissimum vultum, & strenuè hanc
 Spartam ornate, in quâ non minùs ipse PRINCEPS,
 quàm Litteræ coluntur. Illius benevolentiam, harum
 fructum æstimate, & ab hoc auro discite, etiam in
 BONAE MENTIS domicilio divitias habitare. Arbitro
 quidem insigne destinatum est, honor omnibus; ut
 Virtutum perfectissimum exemplar unus aliquis o-
 stenderet, omnes intuerentur; unus gereret, omnes
 possiderent. Et quos non stimulos animo cujusque
 imprimat perpetuum hoc honoris pignus? Liberè
 dicam: Principem ipsum si quis despiciat, negligere
 aut irridere optimarum deinceps Litterarum studia
 poterit: ignaviæ aut inertix si quis animum devovit,
 tutissimum ingeniorum asylum subsannare. Eia agè,
 da nomen, quisquis generosam alis indolem; sume
 scitum, suspende Symbolum, ut emineas: & tu Arbi-
 ter esse poteris, si in BONAE MENTIS isto pulvere su-
 dabis: insignire auti fulgore pectus tuum, si priùs
 bonis artibus festinas. Hoc etiam certissimo polli-
 ceri vaticinio possum, magnum te quandoque in Re-
 publ. fore, si in PALAESTRA fueris; aptum negotiis,
 si Litte-

si Litteras excolueris: cùm & in Palæstrâ, velut umbrâ Rempubl. & in Litteris negotia, tanquam in Ethicæ Politicæque officinâ tractemus. Bonos formamus Patriæ cives, Principi subditos: & bonos censemus, qui doctrinâ & prudentiâ fiunt; qui magnæ Virtutis instrumenta Exercitationes Palæstricas habent. Ut enim picturæ pretium, non colores, sed imagines faciunt, & felicitas artis: ita Litteras, nisi ad vitæ morumque ornamenta referantur, frigidè æstimamus. Porro quid non à PRINCIPLE tuo speres, cui priusquam innotuisti, placere incipis? Amplectitur omnes, quotquot meliore ducti instinctu se PALAESTRAE consecrarunt, quotquot consecrabunt. Et ut intelligas quæ promittat præmia, jam studia tua æstimat: imò ut intelligas, quibus promereri Fortunam artibus possis, ad BONAM ipse MENTEM adhortatur. Quærit videlicet è totâ istâ juventute viros, quibus faveat; & jam exspectat, quos læto benignitatis suæ affectu circumfundat. O magnum igitur Litterarum beneficium, quæ facilem Principis dignationem impetrant; & eò ducunt, quò per longissimas solet ambages iri! Quotus non quisque aut magnatum terit limina, ut viam votis aperiat? aut favores emendicat, uti commendetur? aut amicitias emit, ne repulsam petitio patiat? Has molestias anfractusque homines amusi subeunt, & tamen magnæ doctrinæ opinione fulti. Qui seriis amœnitatibus pectus imbuunt, rectam ad Principem, honoresque publicos semitam insistunt. Odiosa periodus, & fugienda, quoties compendium offertur: compendium

dium

dium Litterę faciunt. & quemadmodum purior ę fonte quàm ę rivo aqua bibitur, quàm fundus atque ripe lutulant: sic luculentissimum favoris auxilium ab ipso omnis dignitatis capite promanat. Itaq; sudat in consulta multorum aviditas, ut quò pervenire recto vitę studiorumq; itinere non possunt, obliquo tramite penetrent. obtinuisse honores divitiásque satis est; & ut malis artibus plures decipiant, à summo ordiuntur. Quantum seculi mores possint, in PRINCIPLE audent experiri. Sed neque hoc tamen improbitatis auspiciū est: cùm à Numinis contemptu conscientia occalluit, fas putant, quidquid impunitum est. In isto verò animi tumultu, tranquillitatem homines mali, & innocentiam, quantum licet, mentiuntur: magni scilicet beatique, si populo imponant; si despiciere possint, à quibus æstimantur. Sed quid fit? cùm in ridenti fortunâ positi sunt, hoc tamen assequi non possunt, ut pectus vindicent: cùm in multos imperium habent, sibi tamen servi sunt, quia felicitatis rorem, quo nutriri præstantissima virtutis solent semina, in fomentum vertunt vanitatis. Etenim quemadmodum aurei Solis radii densum Aethiopsis colorem non mutant, sed ostendunt; in nivem aurem immissi admirabili candore feriunt oculos: ita pravum ingenium, & omni Litterarum cultu destitutum, emendare nullus honor potest; rectum candidumque omni Virtutis & Sapientię succo imbuit. Vos alloquor, òlectissima & nobilissima juvenus: vos adhortor & rogo, ut boni esse malitis quàm magni, ut ea ametis studia, quę bonos faciunt: hanc PA-

LÆSTRAM,

LAESTRAM, in quâ Litteras exercere nemo poterit, nisi ut Virtutem discat; nec Virtutem discere, nisi ut PRINCIPI suo placeat. Laboribus ego præmium, voluptatem statuo: ille ornamenta adjiciet, prætextam alibi, trabeam, latumque clavum donabit; & ut compendio absolvam, eminere in Repub. te volet, si exercitatus accefferis; amare volet, si Litteras colueris; complecti volet, si pectus præbueris. Sed quid sermonem ego ultrâ necto, ubi PRINCEPS loquitur? quid verba ego paro, ubi ille promissa? quid stimulos ego, ubi ille honores? Audite vocem: sic ad BONAM MENTEM hortatur, qui docere eam exemplo suo potest: sic Litteras & eloquentiam commendat, qui tantum in iisdem profecit, ut intelligat se florentem rerum statum habere sine Litteris & eloquentiâ non posse. Recitare incipio: vos Diploma expendite, & blandâ majestatis aurâ desideria acuite; ut, si quis honoris aculeus honestam stimulet indolem, tanti jam à vobis benignitas fiat PRINCIPIS, quanti ille Litterarum dignitatem fecit.

ALBERTVS & ELISABETHA CLARA
 EVGENIA, Hispaniarum Infans, Dei gratiâ Archiduces Austriae, Duces Burgundiae, Lotharingiae, Brabantiae, Limburgi, Luxemburgi, & Geldrie; Comites Habsburgi, Flandriae, Artesie, Burgundie, Tirolis, Palatini, & Hannoveriae, Hollandiae, Zelandiae, Namurci, & Zutphaniae; Marchiones Sacri Imperii Romani, Domini
 E Frisiae,

Frifiæ, Salinarum, Mechliniæ, Civitatum, oppidorum & territorii Trajecti, Transfulaniæ, & Groningæ, Omnibus & singulis has Litteras inspecturis, salutem. Cùm Erycius Puteanus, subditus & Professor Litterarum & Eloquentiæ, noster fidelis, nobis exposuisset, se præter publicum docendi munus, quo in Vniversitate oppidi nostri Lovaniensis fungitur, novam & ab omnibus hæctenus desideratam BONÆ MENTIS PALÆSTRAM instituire & aperire constituisse; ut in eâ studiosi juvenes, & dictæ Vniversitatis nostræ Lovaniensis membra, Eloquentiæ regulam, Prudentiæ normam, Ethicæ Politicæque rationem, omnemque ad eò solidioris doctrinæ usum meditarentur; his præclaris ejus conatibus, & de Nobis, Patriâ, Litterisque bene merendi studio, singulari modo favendum existimavimus. Quamobrem hoc institutum approbantes, prædicto Erycio Puteano facultatem dedimus & concessimus, damus & concedimus, juventutem ad hanc PALÆSTRAM congregandi, exercitia ordinandi, studiosorum conventus indicendi, Leges & statuta conscribendi, Patronum sive Protectorem PALÆSTRÆ eligendi, penes quem, ejusque heredes ac posteros hujusmodi patrocinium sive prote-

protectio permaneat ; domum præterea & necessaria subsidia eidem PALÆSTRÆ acquirendi, contrario statuto aut sanctione qualibet non obstante ; atque universa rite faciendi , quæcumque ad BONAM MENTEM , & honestarum artium studia & incrementa conducere judicaverit. Futurum enim arbitramur , ut hac ratione optimis ingeniis non vulgaria doctrinæ ac virtutis ornamenta accessura sint , quibus & resplendere quandoque Provinciæ nostræ possint ; cùm sine bonarum Litterarum atque eloquentiæ adminiculis & ornamentis, infirmæ nudæque disciplinæ graviores omnes esse videantur. Insuper PALÆSTRÆ huic BONÆ MENTIS munus honorarium , nummum videlicet aureum, effigie nostrâ conspicuum donavimus, quem Arbitrarius dictæ PALÆSTRÆ , sive primus , tanquam officii sui semestris insigne gestabit , & ab eo deinceps successores de manu in manum accipient. Quò autem alacrior sit ad hæc omnia juvenus, majorique curâ & contentione hujusmodi amplectatur institutum , hanc in se animi nostri futuram propensionem intelligat, ac sibi certò persuadeat, eum, quicumque in PALÆSTRA hac BONÆ MENTIS Erycio Puteano , aut eo , qui aliquando in pro-

fessorium hoc munus auctoritate nostrâ successurus est, Directore, strenuè se gesserit, doctrinæ, morum, ac virtutis suæ specimen dederit, nec non publicum PALÆSTRÆ testimonium atq; elogium meruerit, magnopere nobis commendatum fore. Id quod hoc Diplomate confirmare volumus; eique sigillum nostrum appendi iussimus.

Datum Bruxellæ ix. die Septemb.

Anno clō. lōc. x.

Per ARCHIDVCES.

Verreyken.

Non adjiciam Soli lumen, nec fonti aquam: hi radii à majestate funduntur PRINCIPIS; hi latices perenni scaturiunt origine; nec illustrem tantum, sed æternam BONÆ MENTIS PALAESTRAM reddunt. Vos, quibus nobili vigore calet sanguis, pari librate lance, quid promittat, ac simul quid exigit, publicâ illâ solennium tabularum auctoritate Optimus Serenissimusque PRINCEPS. Quid promittat? suavissimis Exercitationibus præmia; & ut majus etiam conferat beneficium, animi ingeniique cultum exigit, & hoc agit, ut præmia intelligas. Maxima felicitatis pars est, scire quàm felix sis: nec Fortunam suam capit, qui minorem animum possidet. Quid igitur? Animum cole, & Litteras disce, ut Fortunam scias; imò PRINCIPEM audi, ut Fortunam merearis. Operam cujusque postulat ille, sed & designat, paratus in Republicam Curiâque Academicas illas adoptare laureas, si in PALAESTRA BONAE MENTIS maturuerint:

fructum

fructum sine his Litteris ferre nullum possunt. Et enim ut in bello frustra procerus, & membrorum firmitate ac robore miles dotatus est, nisi caput galea, pectus lorica clipeusque muniant; manum deinde ensis, hasta, telum armet: ita in rebus agendis, populisque gubernandis, non sola scientia, sed quæ eruditioni, prudentiæ, eloquentiæ, ac demum BONÆ MENTI jungitur, valet. Cogitate Numisma, cogitate Diploma, & honestissimo amœniorum artium desiderio animos accendite, ut EMINERE inter homines, intèrque cives possitis. Vtrumque facile, si audere tantum unusquisque incipiat, & ingenium experiri. Nam de iniquitate temporum queri, morosum est: felices jam in ipsis Litterarum reliquiis esse possumus, & vel Antiquitatem provocare, si sequimur: imò, digni esse, quos Musarum fama respiciat. Ergo projicite humiles cogitationes, & hoc semel statuite, puerile non esse, quod in ornamentum omnis ætatis, in solatium omnis ærumnæ discitur: necessarium esse, sine quo ut maximè vivas, à mortuo non distinguaris; ut maximè sapias, infans & imprudens sis. Hominem, imò, virum Eloquentia facit, ad quam duco; imò ne infra vota positus videare, qui PALAESTRAM adis, novus Litterarum splendor efficiet. Quod summum est, PRINCIPEM cogita; & quantum ille studiis tribuit, tantum rebus quoque tuis accessurum. Iterum dico: PRINCIPEM cogita; & hoc fundamento PALAESTRAM BONÆ MENTIS niti, Leges fulciri, decreta stare: quæ ejusmodi sunt, ut siquis jam Litteras ab Academiâ removeat, videatur

in ipso Reipublicæ corpore caput, in Musarum sacra-
rio Apollinem Herculemq̃ue aspernari. Principis
auctoritate opus erat, ut fundamenta PALÆSTRA ac-
ciperet: imò, ut staret, longique ævi injuriam vince-
ret. Ne frustra institutæ viderentur nobilissimæ Ex-
ercitationes, transmitti ad posteros debuerunt: sic in-
choari, ne unquam desinerent. Sed hæc quoque opti-
mi & incomparabilis PRINCIPIS nostri virtus est, ut
omnibus prodesse velit seculis, & infra magnitudi-
nem suam putet beneficium, quod nullum non po-
pulum, nullam non ætatem obstringat. Sed in PA-
LÆSTRA solum si Serenissimum PRINCIPIS nomen es-
set, perennaret dignitas Litterarum: nunc quem non
fructum perpetuus favor promittat? Vt ab uno Sole
lumen & vigorem Stellæ omnes accipiunt, ac dein-
de transfundunt: ita ab uno capite origo erit omnis
gloriæ, ab uno fonte perennitas tot rivorum, quibus
rerum, ut sic dicam, temporumque Oceanus impleat-
ur. Me certè pœnitere deinceps consilii mei non po-
terit: pergam in munere quod suscepi, & quemad-
modum navem gubernator solet, universam PALÆ-
STRÆ machinam strenuè minantibus fluctibus pro-
cellisque objiciam. Nullum sine tempestate mare
est; & ut scias nihil non periculo obnoxium, etiam in
Litteris Scholisque publicis Æoli furor grassatur.
Quas sulcare undas cœperim, è portu quisque stu-
diorum aut littore animadvertit: & quorum indu-
striâ aliquâ meâ invidiam exacui, timere audaciam
possem, si tam facile me virtutis oblivio caperet,
quàm malè agunt, qui delicias suas putant, erudi-
tionem

tionem contemnere. Sed aliqui tamen sic affecti sunt, ut omnes exulare Musarum elegantias malint, quàm PALÆSTRAM non despicerere; parati, publicum BONÆ MENTIS fructum obstrepentium verborum illuvione mergere, quò Famæ favorem à conatu Dirigentis arceant. Sic paullatim quid agam, ex ipsis impedimentis intelligo; ac bene mereri de juventute videor, quia nonnullos offendo. Pergam verò, & auctoritate nixus PRINCIPIS, quas doceo publicè artes, attollam; quam erudio juventutem, exercebo. Sed & vires favor vester addit, Viri vivendo Optimi, docendo Clarissimi: quibuscum tam suavis mihi vitæ studiorumque toto iam quadriennio fuit familiaritas, ut nemo de me, de nemine ego conquestus sim. Omnibus hic scopus est, prodesse: ut meliores orationesque ex urbe & Academiâ recedant, qui ad Rempublicam accessuri sunt. Me quidem quotidianus Scholarum fervor, & exercitationum celebritas accendunt, ut quo studio & felicitate alius Theologum format, alius Iurisconsultum, alius Medicum aut Philosophum; pari saltem conatu, quantum debeamus neglectis pridem artibus, experiar; ut attollam elegantias, sine quibus resplendere sublimium scientiarum dignitas non potest. Etenim Litteræ omnis doctrinæ velut colores sunt, gemmæ ac deliciae sunt, & picturata quædam vestis. Cogitet juvenus, cui in pretio ornamenta esse solent: hæc assumat, quæ vera exculti animi insignia sunt, ut sive in Republicâ versari velit, benevolentiam populi; sive in aulâ, oculos Principis mereatur. Arborem sine cortice nec formo-

formosam, nec fœcundam dixeris: sic neque doctrinam, sine eruditione. Quare doctrinam quisquis æstimabit, eruditionem junget; amare Academiam non poterit, si PALAESTRAM oderit. Agitè Nobilissimi ornatissimique juvenes, qui in solatium carissimorum parentum Patriæque crescitis, nomen BONÆ MENTI date, animi & ingenii agrum subigite: ut uberem quisque fructum carpat, ut honores speret, ut famam apud suos inveniat, ut Patriæ & Principi placeat, amplius ignorare Litteras non potest. Quòd si angusti etiam Belgarum limites, & ubique terrarum præmia eruditio poscat; jam vota omnium, Orbis compendium, Italia implet, & ab ipsis Alpibus favor & honor PALAESTRAE allubescunt. De Viris aliis magnis & amicis quid dicam? SACCO, SEPTALIO, MONTORFANO, SILVAT. CANTONIO, BIFFIO? quid de Principe juventutis Insubricæ, Illustrissimo Comite VITALIANO, Vicecomite Borromæo, omnis ingenii & eruditionis ornamentis instructissimo, & ut breviter totum laudem, stirpe & fortunâ suâ digno? Amicitia & hospitii jam vobis limina, qui tesseram fertis BONÆ MENTIS, aperuere. Ipse Illustrissimus & Reverendissimus FREDERICVS BORROMÆVS, S. R. E. Cardinalis, & Archiepiscopus Mediolanensis, Auctor Bibliothecæ Ambrosianæ, pro incredibile humanitate suâ, in Athletas meos pronus est, & jam affectu munificus. Quid mirum? abire ab ingenio suo Vir optimus doctissimusque non potest; nec satis attollere in Italiâ sibi Litteras visus, nisi & in Belgio juvaret: quasi totam humanitatis ubertatem

tatem

ratem condere in me non potuerit, etiam eos complectitur, quos disciplinâ & exercitatione meos hactenus feci. Meministis plerique vestrum, ô seduli Suadæ Sophiæq; alumni, quâ facilitate alloqui nuper absentes dignatus est; quàm suavi scriptionis aurâ prope-
rantes ad honestarum artium studia animos afflavit. Amorem effudit; & ut maximè hortaretur atq; impelleret, etiam præsidia obtulit. Contemnant hunc honorem, qui velut terræ quædam pondera depressi jacent, & in vitæ ignaviâ mortuum nituntur otium abscondere: sed vos, qui vivere, non esse tantùm inter homines statuistis, placere terrarum Dominis, & innotescere humano generi pergite; ut quantum Litteræ possint, Apalæstrorum quandoq; infelicitas fateatur. Tanquam faces este, & tot jam annorum caliginem vincite, quæ Musarum tristissimum vultum involverat. Quæ mora igitur? quod repagulum? Solvite, solvite, qui nondum ex numero meo estis, ligatum fallaci opinione animum, quasi difficilis aut supervacua PALAESTRA sit: & amœnissimo Exercitationum genere gaudium, decus, gloriam parate. Si vitæ studiorumq; tranquillitas placeat, nobile securumq; otium in PALAESTRA invenietis: si armorum a dumbratus aliquis strepitus, Palladis militiam hanc dicetis. Signum noscite, imò Ducem, quem sequamini: non tam ad proelium, quàm ad victoriam eundum est. Facem capite, & in hoc certamine, in hac Palæstrâ currite, ut BONAM MENTEM paretis. Famam promittimus. Ite ergo: non sine laudis vestigio via erit; non sine Sapientiæ voluptate labor. Plura si dicam, dubitare de indole & industriâ vestrâ videar: res ipsa incitare

F

unum-

unumquemq; debet & necessitas, ut Exerceatur. hoc enim nunc agitur, ut, qui in juventute istâ strenui & excitati; contrâ, qui ignavi & abjecti censerî debeant, sciat ipse PRINCEPS, nemo non intelligat. Vos strenuisperate laudem; si qui ignavi, timete labem: hæc PALAESTRAE BONAE MENTIS auspicia sunt. Tu nunc Arbiter surge, insigne tuum cape, & PRINCIPIS Imaginem indue, ut quam egregio muneri diligentiam debeas, vel à pectore tuo discas; reliqui novam istam, & Diplomate concessam auctoritatem æstiment.

DIXI.

NICO-

NICOLAI BVRGVNDI
DISSERTATIO.

*Omnia promittere Princeps videtur, cum
Imaginem suam donat.*

ÆPE diu multumque trutinavi
animo beneficia Principis, quæ
PALAESTRÆ BONAE MENTIS con-
tulisset incredibili liberalitate :
cetera tamen omnia mihi fulgor
Imaginis ejus tegere & obscura-
re videtur. Quid enim præstabi-
lius est, aut pulchrius, quàm præsentem habere figu-
ram, cujus recordatione & memoriâ juvenus sese
ad Virtutem universa componat? ac si adhuc rudes
animi nostri nullâ dulcedine Litterarum caperentur;
possent tamen solo Numismatis intuitu sese vindicare
à tenebris ignorantia. Non enim hominis, sed Prin-
cipis Imaginem accepimus: ac si hominis, at certè
hominis supra hominem positi. quippe cui satis non
fuit Orbem terrarum complere armorum gloriâ, ni-
si & in pace Musarum præsidio innotesceret. Paucis
id concessum est, qui utrumque hoc tempus pari
Famæ concordia temperarent: quia tamen ea felici-
tas ipsi obtigit, non possum illam nisi nostræ felici-
tati assignare; quippe qui illo seculo vivimus, quo
Doctrina reducta est cum Virtute in contubernium:
siquidem solæ Litteræ sint, quibus sese longè latè-
que Virtus in pace ostentat. Priorum Principum igno-

rantia maximum lumen & ornamentum majestati subtraxit, cum non est passa Bonas Artes, ut sublimis illa dignitas sese ulcisceretur adversus obliviosæ vetustatis injuriam. Quo Principis nostri fulgor amplius enotuit, quanto longius ab illorum opacitate recessit. Etenim id fateri debeo, neminem hæctenus ita complexum esse amatores Bonarum Artium, ut Imaginem suam daret. Lipsium quidem reducem suscepit maximus ille Hispaniarum Rex, Philippus, imò & amplissimo sibi honorario astrinxit. sed quis affectus causâ esse actum dicat? quasi id utilitas non exigeret. etenim Reipub. intererat Litteras non interire. quærendus erat in hac fortunæ luctâ, qui nobis etiam CONSTANTIAM præscriberet. sollicitandus ille, qui splendore sui nominis illustraret universum orbem: eoque ipso sollicitandus, quòd promeruerat, ut sollicitaretur. Noster autem Princeps verè & ex animo Litteras amat, quia sese amare testatus est. nec verè & ex animo amet, nisi testetur. Imaginem suam nobis elargitus est, ne quidquam non elargitus videretur. Ingens amor erga bonas artes, ingensque beneficium, quo nec optare majus, nec concipere possit avarus animus. omnia promittere visus est, qui seipsum donavit in amoris tesseram. Si vel ad honores, vel ad dignitates accingimur, ecce quid attinet manum prensare? fautores & suffragia beneficiis extorquere? quotidie Principem habemus in consortio, à quo omnis honor emanat & profluit, velut à Phœbo suo dies. Si quis ad eruditionem virtutemque aspiret; semper in oculis scintillat. Imaginis iste radius, animumque:

múmque nescio quo imitationis ardore inflammat. *Alit autem æmulatio ingenia: nunc invidia, nunc admiratio incitationem accendit.* Quid enim statux olim, quid imagines sibi in atriis voluere? nisi ut exemplo provocata Posteritas, in BONÆ MENTIS deflectat obsequium. *Non ceram illam, neq; figuram, tantam vim in se habere, sed memoriã rerum gestarum eam flammam egregiis viris in pectore crescere, neq; prius sedari, quàm virtus eorum famam atq; gloriam adæquarit.* Meritò igitur purpuram bullasque pueris assignavit antiquitas, ut tum sese homines esse erubescerent, si corde non præstarent. Quid nos? si ingenui sumus, si ad Rempublicam à naturâ subornati, oblique mus oculos ad hæc ornamenta conciliandæ virtutis. ad hoc concessa nobis, ad hoc communicata sunt, ut Principis iste splendor mentem animúmque æmulatione perstringat. Nam si rectè ex Imagine vultum, ex vultu animum colligo: in vultu Majestas, in animo Virtus elucet. utrobiq; verò singulare perfectionis exemplar. Otiosum est singula percurrere. satis sese prodit sublimis animus, ad sceptrâ purpurámq; natus. Quid? talem nobis obtigisse Principem, qui habenas Belgarum Provinciarum sine Litterarum ministerio dubitarit accipere? quid mirum? servire sibi didicit, priusquam aliis imperaret. fores cupiditatis occlusit, antequam voluntatis frena resolveret. humanitatem aliis præscripsit, quam prius ipse excoluisset: imò æstimare Litteras cœpit, ut essent qui amplecterentur. pulcherrima studiorum præmia proposuit, ne sub onere Virtus lassata deficeret. Quanquam satis fuerat exemplo suo docuisse, quanti Litteras faceret: propterea, quòd om-

nes principum imitatores libenter existunt. Sed quid? affectum laxiùs aperire voluit, & amplissimo Diplomate universos sollicitare, quorum animos generosa titillaret ambitio. Talem Principem esse oportuit, sub quo prisca nobis redderetur eloquentia. imò priscam eloquentiam esse oportuit sub tali Principe, cujus integritas nullo vitiorum confinio obliteraretur. Propè est ut exclamem, πάντες πάντα καλῶς ποιοῦσιν, ἐπειδὴ σὺ καλῶς ἄρχεις: *omnes omnia rectè faciunt, quia tu rectè imperas. Viden', quo studio sese omnes ad Bonam Mentem accingant? Viden', ut surgentes Musæ caput erigant, & in procinctu sint, ut fœdissimas Ignorantiæ reliquias totâ mole expugnent? Sed quid Ducem exspectant? ecce felicissimis auspiciis sese Princeps obtulit; sacramenta militiæ, legesque firmavit; Directori, Arbitro, Curatori, pondus auctoritatis adjecit; denique Imaginem suam in Symbolum dedit, ut præsentem semper adesse existimemus. Obenignitatem! ô prudentiam Principis! Etenim ille non ignorat, positam esse illecebram benefaciendi in conspectu Ducis. Macedones olim ab Illyriis superati, Regem in cunis prætulerunt ad prælium: quo exemplo docuere Victores, non tam requiri Virtutem in exercitu, quàm præsentem Imperatorem. Nos quoque circumferamus oculos, generosi juvenes. Præsentem habemus Principem, quem tot votis expetivimus. ille in aspectu, ille in vultu versatur omnium. notat & designat oculis ad dignitates unumquemque nostrum. Felices nimium, quòd talis nobis laudator contigit, testisque virtutis! imò felices ampliùs, si nos illius præsentiam dignos præstemus.*

DIXI.

L E G E S

P A L A E S T R A E

BONÆ MENTIS.

IN PALÆSTRA BONÆ
 MENTIS Animi ingeniūq;
 cultus esto: Hermathena esto;
 ut Principi Patriæque Iuven-
 tus placeat, Sophiæ studiis at-
 que Suadæ. Vtriusque hæc fa-
 cra, quæ ordimur; utriusque præmia, quæ pro-
 mittimus: Inter homines, inter cives eminere.
 Tu, cui ætas bona, etiam Mentem facito: Di-
 gnū te Majoribus, aut Posteris reddito: Vir-
 tutis nominisq; boni instrumenta capeffito;
 imò facem, quā in cursu ac certamine studio-
 rum luceas. Si fas dicere, Prometheus adsum,
 & quem accendi eloquentiæ radium, trado:
 DIRECTOR adsum, & qui voce soleo, nunc
 te manu duco.

*SVMVMVM perpetuumque in Palastrâ
 murus, auctoritate fultum Principis, DIRE-
 CTOR obtineto. ADIVTOREM Symma-
 chumque is habeto, quicum menses & Exercita-
 tiones dividat, fructum promoveat, annua Pro-
 gymnasmata disponat proferatque. DIRECTO-
 RIS*

RIS menses, Ianuarius, Martius, Maius, Iulius, September November: ADIVTORIS, Februarius, Aprilis, Iunius, Augustus, October, December sunt.

Ex ipsa Iuventute Magistratus Palæstricus, ARBITER, CVRATOR, & Tres A-CONSILIIIS eliguntur. Horum dignitas semestris est. Si abitus aut longior absentia interrupperit, qui vices subeant, à Directore substituantur.

Creatio ARBITRI sine factione peragitur. Binos tacitis singuli suffragiis eliguntur: ex his alterutrum Director constituitur, PALÆSTRÆ insigni & pompâ inaugurato.

Sic electus & constitutus cum auctoritate est, Imaginem Principis gerit. Honoris prerogativâ publicè privatimque fruitur. Quam sustineat personam, iugi industriâ exprimit. Quod gerat aurum, animo ostendit. Homericum illud sibi habet:

* Rem pulchre gerere, atque alius excellere cunctis.

* Αἰὲν ἀριστέων, καὶ ὑπείροχος ἔμμεναυ ἀλλοτῶν.

Ergo strenuè se gerit, ceteris specimen esto, in oculis Principis se versari cogit. PALÆSTRAM administrato. Ad Viros magnos doctosque Litteras mittit. Si qui tales ad Academiam venerint, visito: sed Magistratu PALÆSTRICO & Accenso comitatus. Cultum obsequi-

sequiūmque solennibus verbis deferto, Nomina & memoriam excipito. Exercitationes disponito, exigitoque. Sæpius ipse Differito. Gemini ius suffragii habeto. Feriarum tempore in Atrio BONÆ MENTIS publicè doceto. Nequid PALAESTRA debonestamenti capiat, provideto. Cum munere suo defungetur, Numisma Directori resignato.

CVRATOR communibus calculis eligitor, Res PALAESTRÆ agito scribitoque, Acta condito, Sigillum gerito, Litteras obsignato, Albo nomina inserito. Multas corrogato, & in Aerarium conferto. Bibliotheca Catalogum custodito, & quidquid servandum, PALAESTRA scripscrit. Accensum habeto. Menstruos Schematismos preparato ac distribuito; Tabellas figi, & Conventus indici iubeto. Cum à munere suo abibit, Directori, Adiutori, Arbitro accepti & expensi rationem reddito.

Qui A-CONSILIIIS, pariter creantor, Cum Arbitro & Curatore de rebus PALAESTRÆ agunto, Qua fieri, qua non fieri debent, suggerunto. Familiares Directori & Adiutori sunt. Cum de Admissione & Dimissione cuiuspiam agendum, suam quoque sententiam interponunto.

G

ADMIS-

ADMISSIO pro moribus cuiusque & eruditione esto. Quem dignum Director pronunciauerit, is adoptator, isq; *BONÆ MENTI* se devoto. In *PALÆSTRÆ* leges solenni formulâ iurato. Aerarium sive Bibliothecam pignore aucto. Tum & Scitum assumito, Et Symbolum in *PALÆSTRA* suspendito, Et super utroque extra ordinem Disserto. Scriptorem familiarem eligito, Huncce comitem individuum habeto, Ad eiusce imitationem stilum efformato: cum Directori visum, commutato.

DIMISSIO duplex esto: Honestâ, & Inhonestâ, aut hæc ne quidem esto; nisi Causa aut Culpa coegerit. De utraq; ad Directorem Arbitr & Curator referunto. Is statuito. Honestâ solenni modo peragitor: Et cum ex Vrbe quis & Academiâ discessurus; Industria, Doctrinâ, Probitatis Testimonium accipito: Si cum honoris publico insigni; publicè Laudator, sed si *PALÆSTRÆ* creverit. Encomiasten Arbitr designato: Cum festinus abitus, adiuvato, aut ipse hanc provinciam sumito. Reliqui Collegæ favento, Carmen aut Elogium scribunto, Inaugurationi pompam addunto. Qui abiturus, libero munere affectum suum testator, Mnemosynon relinquito, Et in quavis occasione Rem & Famam *PALÆSTRÆ*

STRÆ promoveto. Tum inter HONORARIOS à Directore refertor. Ii, Viri eruditione & probitate præstantes sunt, Ad PALÆSTRAM horum scriptum mittunt; aut, si vicini, orationem publicè habent; Scitum & Symbolum Auditorio consecranto.

QVI Exercentur, ORDINARII sunt, Leges PALÆSTRÆ observanto, Multas persolvunt, Quodcumque Arbitrè Directore atque etiam Adiutore iubente imperasset, agunt. Hunc utrumque pari affectu prosequuntur, Publicè docentem audiunt, Quid Præceptoribus, quid sibi debeant, cogitant. Diem & Studia disponunt, Locos communes ordinant. Difficultates proponunt. PALÆSTRÆ Orthographiam, Distinctionem, Pronunciationem, & Chironomiam observanto. Si quis neglexerit, ab Arbitro monetor. Tempori manum iniiciunt, Latinum Sermonem usurpant, Græcum addiscunt. Rationem & præcepta à Directore & Adiutore accipiunt. Commmercium epistolare instituunt. Sine consensu Arbitri alibi non orant. Optimam suppellectilem, Libros; sed optimos, censent: Malos, futiles, turpes arcento. Duces ad eloquentiam Latinam, Ciceronem & Quinctilianum; ad Græcam, Demosthenem & Aristotelem habent. Viris doctis honorem

Guzglo qm deferun-

deferunt. Nihil, quod quemquam laedat, dicunt
 aut agunt. Quas privatim discunt Litteras, Mo-
 ribus publicè ostendunt. Inter vitia, ignorantiam;
 inter damna, otium & ignaviam ponunt. **BONA**
MENTE in Iuventute eminent. Sobrietatem,
 Modestiam, Honestatem, Pietatem colunt. Prin-
 cipi, Patriæq; ingenium, se debere cogitant; nec
 prodesse posse, nisi exercuerint. Ab iisdem Prae-
 mia in occasione expectant. Annum Sacrum
 & Epulum celebrant. **PALÆSTRÆ**
 Tutelarem **D. HIERONYMVM** colunt.
 Eius diem inter solennes, Imaginem in **PALÆ-**
STRA habent. **AD EXERCITATIONES**
 stato tempore & loco conveniunt. **CONVEN-**
TVS alius Privatus, alius Publicus esto. Privatus
 Saturni quâque luce, de Meridie, in ipsâ **PAL-**
LÆSTRÆ habetur. Ante secundam omnes ad-
 sunt. Dum conveniunt & confident, è Bono aliquo
 Scriptore pagellam Curator praelegit. Audito horæ
 signo ad **PALÆSTRAM** quisq; se componit.
 In eâ **DISSERTATIO, RECITA-**
TIO, LECTIO, DISPVTATIO; sed
 ordine, & suis singula septimanis, sunt; & horæ
 unius spatium terminantur. Schematismi sub princi-
 pium mensis componuntur, **PALÆSTRÆ** Ty-
 pographa excudendi dantur, Ad valvas Auditorii
 ab Accenso affiguntur.

Prima

Prima, DISSERTATIO, & ad extemporalem facultatem parandam esto. Argumentum Arbitrè constituito. Dicenda verò omnes cogitatione concipiunto. Rem verbis & colore ornanto. Exemplis & Sententiis confirmanto. Quid Ingenium possit, Vox audeat, Frons sustineat, masculinâ dictione experiuntor.

Secunda, RECITATIO, & stili hic campus esto: sed ab Arbitro praefinitor. Quæ quisque scripserit, de Tabellâ promito, & PALAESTRAE simul censuram subito. Director & Adiutor meliorem compositionem seligunto, PALAESTRAE libro, sub Auctoris nomine, inseruntor; lustrandam, cum suo Arbitrè munere defungetur.

Tertia, LECTIO, siue Interpretatio loci è Scriptore Familiari; & unâ Crisis esto. Locum quisque in antecessum proponito, aut ab Arbitro accipito. Quæ mores, historiam, & eruditionem spectant, explicato, ac tantisper Doctoris munus sustineto.

Quarta, DISPVTATIO. Et è severioris Philologia adytis sumitor: præcipuè Ethica, aut Politica esto. Sed QVAESTIONIS capita ad Arbitrum deferuntor.

Hic censura Directoris siue Adiutoris subi-

cito; Admissa, Schematismo inserito. Qui respondeant, BINI sunt. Suum uterque dogma defendunt. Idem proximo mense oppugnant, Rationibus & bonorum Scriptorum testimoniis agunt. Reliqui parati sunt. Arbitrari se pro nomine gerito, & disputantibus praesideto. Si quis dignus vindice nodus incidit, sententiam suam Director sive Adiutor promitto. Etiam ad Septimanas Exercitationes venire Honorariis, aliisque Viris magnis, doctis, amicis, fas est. Ordinarii obligantur. Si neglexerint, aut sero aderunt, statutam mulctam Curatori pendunt. Sed itinere aut morbo excusantur. Disputatio in orbem ito. Differere, Recitare, Interpretari, liberum cuique est. Paratos Arbitrari evocato. Etiam loquentis orationem, si opus, abrumpto. Cum silentio omnes audiunt. Sermones, nugas, strepitum, & reliqua immodestia signa ablegant.

CONVENTVS Publicus, Mensstruus esto: Et primam mensis cuiusque Iovis die, in Auditorio Trilingui celebrator. Orationem is habeto, quem ex Honorariis Director, ex Ordinariis Arbitrari constituerit. Menssem quisque vacuum sumito, ut se paret. Ergo promptus & Exercitatus esto: De omnium heic honore agi putato. Locum Accensus preparato, Sedilia instruito, Auditores con-

vocado,

vocato, Viros in Vrbe & Academiâ primos. Reliquam Iuventutem tabellis commoneto. Qui Dicturus, argumentum orationis in antecessum Directori exhibeto: mox & ipsam censendam dato. Habitam descriptamque ad PALAESTRAM deferto, libro consecrato; & vicissim industria primum ab Arbitro capito. Orationes hasce quotannis Director & Adiutor colligunt. Recitationes menstruas iungunt. ius emendandi & edendi habento. Nomen PALAESTRAE & Auctoris cuiusque praescribunt. Illius famam, huius conatum promovento, Par obsequium ab hoc & illâ expectanto.

IUVEN-

I V V E N T V T I S B E L G I C A E L A V D A T I O

In quâ melioris Naturæ ac Disciplina Imago.

EMO tam composito aut severo mentis habitu, Musarum AN-
TISTITES, Musarum ALV-
NI, ut Constantiam illam Sapi-
entis ex formulâ tueatur. Homi-
nes sumus, non scopuli; & allisio-
ne rerum fortuitarum movemur.
Etenim in omni vitâ fluctus sunt,
& adtrepentes adfectuum aure.

Rigemus aut diffuimus mortales, ad quemcumque
rerum adspectum. Res prosperæ ac serenæ? gaudio
peccat animus. adversæ & fuscæ? dolore. Confusâ
quasi temperie pectoris, aut frigore corripimur, cum
se Fortuna subduxit; aut æstu, cum adfulsit. Vtro-
que hoc adfectu (hominem me quoque profiteor)
in novo hoc munere circumfusus, trepidantis, & si-
mul gestientis vocis initium formo. Commoveri e-
nim & quati animum sentio, hinc lætitiæ sensu, quod
in magni æternique Viri vestigia positus, dicendi do-
cendique honorem usurpem: isthinc mœstitiæ, quod
in extin-

in extincti. Quippe tam affligit obitus Viri, quem diurnare oportuit, nequis succederet; quàm delectat successio (si tamen hæc successio est) cum adoptare Philologiæ Interpretem Serenissimi PRINCIPES, Amplissimique ORDINES voluerint; ut in Discipulo jam docere videretur qui obiit. Sic igitur, neque indulgere doloris voto licet, auspicali muneris pompæ intento; neque ex sententiâ auspicari munus, renovatâ ægritudine saucio. Sed in hac jam pugnâ vincet, aut arcebit dolorem lætitiæ incrementum, ne, quod coivit Academiæ vulnus, præposteræ pietatis culpâ recrudescat. Ad publicam faciem, meam componam, dum in publico; reversurus ad meam, cum liberum adfectum quies & solitudo admittent. Ut cæli imaginem quisque sumit, nubilo nunc animo, nunc sereno: sic ego Scholæ. Itaque cum, pulsâ nuperi mœroris nube, facies urbis & Academiæ niteat, & ab ingenti luctu sudum sit; leni orationis aurâ renascentem Musarum amœnitatem mulcere, in veteri Musarum hoc loco, conabor; &, ut superesse videatur qui obiit, in Iuventute Doctorem meum complectar. Publicus ille ingeniorum formator fuit, id est pater, Geniûmque morum in vos, ô IUVENES, docendo transfudit. Ut Pater in Liberis; sic in Discipulis Magister, postquam vixit, vivit. Itaque, si Discipuli; Liberi quoque estis, imò superestis, eidem & Magistro & Parenti. Inter utrumque ingens similitudo, & velut paritas. Hic ut Filios, sic ille Discipulos habet. Filii boni Patri Discipuli sunt; Discipuli boni Magistro Filii. Malè Filios Pater genuit,

H

nisi

nisi educet ac erudiat; & Discipulos adoptare sibi in Filios Magister videtur, quos docet. Sic, vero verbo, Patres, primi Filiorum Magistri sunt; Magistri, secundi Patres. Quid ergo est? Amisistis Virum, quem instaurare ne ipsa quidem Natura possit: sed tamen exprimitis. Imò habetis: & sic, tanti nominis famâ coruscante, ingenii mei facula accensa, sterili radio laboret necessum est. Lucet ille; audebo sublucere: præcessit ille; audebo sequi. neque ideò fugienda via, quòd imparia vestigia erunt: quamquam minutoribus veniam ad metam. Antecessores in hac palæstrâ habuit, ut & successores haberet: & tamen post tantum Virum docere, non famæ tantum dixerim præmium, sed felicitatis. Alius aliquis post me, & ex hoc numero, in hoc loco, ut NANNI VALERIQVE exemplo relinquam Discipulos, qui doceant. Ego profectò alieno profectu universum laboris mei pretium metiar; & bonus Professor ero, si qui me audient, boni, imò quia boni. Præclara hæc vestra, ô IUVENES, in contracto vocis compendio Laus; sed mea felicitas, quòd Laudare possim, quos Docere aggredior, priusquam Doceam. unde nec Docere sustineo, nisi prius Laudem; etsi Laudare non possum, nisi unà Doceam. Recensendi Mores, describenda *Indoles*, *Pudor*, *Modestia*, *Industria*, *Docilitas*, reliquæque illæ felicium ingeniorum dotes, quibus Honor applaudit. Exemplum promitur, cum Encomium; bonis que in rebus LAUDATIO, cæu Monitio est. Ut qui castigat pravum ruentis animi impetum, prodest: ita qui honestum illum, & se erigentis, stimulat. nec
 minori

minori fructu virtutes extuleris, quàm vitia repres-
 feris: cum facere boni habeant quæ Laudantur, mali
 trepident. Vos, si boni, Laude digni; nec inviti au-
 dietis quæ facitis. Ego quidem, ut faciam bonos,
 adscitus ad publicum hoc Munus sum. Quid ergo?
 si Laudo bonos, non fecisse quandoque, sed acce-
 pisse videar. Acceperim: addet tamen & mea ali-
 quid cura, ne tantum acceperim. Recta indoles, si
 non corrigitur, certè dirigitur; & distincti virtutis
 gradus sunt. Limen aditumque si quis Naturæ du-
 ctu subierit, Doctrinæ & Sapientiæ opus auxilio, ut
 penetret ac scandat. Facit natura bonos, Disciplina
 perficit; & quemadmodum corpus, tametsi formo-
 sum, ornamenta admittit: ita ingenium. hujus enim &
 forma quædam est, sive venustas, benignæ Naturæ o-
 pus; & ornamentum, accedentis Disciplinæ. Ego verò
 & Naturam, & Disciplinam IUVENTVTIS BELGICAE
 simplici LAVDATIONE complectar, Ipse Belga. Osten-
 dam me Amare quos Laudo, majori etiam studio Do-
 cturus, quia Amo: quippe Amorem docentis Industria
 comitatur; atq; Iuventus ipsa lubentiùs audit imitatúr-
 que, à quo amari se intelligit. Priùs igitur common-
 strare Amorem meum volui, quàm Eruditionem:
 Laudare Iuventutem, quàm Formare. Hęc enim ipsa
 LAVDATIO agnitio beneficii videtur, quo auctus or-
 natuſq; sum. Extollo Munus meum, quia Iuventutem;
 PRINCIPES, ORDINESQ; Patrię, quia Munus: atq; ipsa a-
 deò Iuventutis Laus in utroſq; illos redundat. Sed de
 Munere magis dico: Docere egregium esse, si dignitatē
 censeas; magis si pietatem. Alienos docere, dignitas est:

H 2

suos,

suos, hoc verò pietas. Vos ego, ô IUVVENS, magno
 Musarum sacramento ME OS scribo: & sic nunc tam-
 quam Vester audiri cupio, hoc etiam benigniùs,
 quia de Vobis dicturus. Ità enim rei necessitas exi-
 gere videbatur, ut quibus destinatum Munus esset,
 muneris quoque Auspiciam destinaretur. FLOREM
 VITÆ, IUVVENTAM rectè dixerim: Veteres, *Bonam Æta-*
tem; cujus non iisdem semper finibus spatium termi-
 natur: contrahitur, cùm plures & distincti gradus;
 producitur, cùm pauciores. Quisque suo more & mo-
 do: mihi Romuli exemplum placeat, qui in *Iuniores*
 & *Seniores* populum suum distinxit. Semissem vitæ isti
 habeant, & hi semissem: nisi tamen in assem Iunio-
 rum nomen admittamus. si mores adsunt, in omni
 ætate senes sumus; & majores ætate, si majora moli-
 mur. Animi, non anni ætatem faciunt; & cùm vigo-
 rem senectus habet, solo nomine tamquam *mala* mul-
 ctatur. Itaque maturam Virtutem in Iuventute lau-
 dare mihi liceat: sed Spem Indolémque, liberrimo
 adfectu. illam Pueritiæ, hanc Adolescentiæ propri-
 am velut notam. Mitto Natales; Belgæ enim omnes
 sumus: mitto incunabula & crepuscula Rationis; ru-
 des enim omnes iisdem Naturæ initiis fuimus: à sur-
 gentis pueritiæ flore ordior, & primâ pudoris pur-
 purâ, quâ anni prætextati commendantur. Vt à ma-
 tutinâ cæli facie reliquum diem conjicimus: sic à
 puerili verecundiâ reliquam vitam. Belgis innatus
 hic color, pari pæne initio vitæ & virtutis. Pallere
 vultus nostri nesciunt, puri & sereni semper, ab ani-
 mo puro ac sereno. Naturam sequimur, nec abdu-
 cimur.

cimur. vrget illa clementi freno indolem pueri, facilique imperio in meliorem viam flectit Rationis. Accedunt rectæ Institutionis stimuli, ut vel severâ lege cogatur proficere, si quis reluctetur. Sed hoc rarum, aut certè alienum est. Primis annis ad Litteras & Virtutem duci puer debet: sed cavendum, ne refractario gradu. si fit, aut mora, aut lapsus est. pergit ipse, & properat suâ sponte, Pudor cui ductor est, Labor, cui doctor. Hæc prima magistri cura fit, ut puer velit proficere: volet autem, si pudoris freno noxium indolis impetum frangat; volet, si Spartanâ quadam Disciplinâ imbutus, honesta ambiat, & vereri majorem natu ac revereri gestiat. Facit noster, & pulcherrimo virtutis colore modestiam innatam temperat, Pudore ipso venustus. Sic se prodit sanguis, & simul animus, ad id festinans, quod fecisse delectet; id fugiens, quod fecisse pudeat. Trahit honesti amor, si quid cum laude; deterret inhonesti pudor, si quid cum turpitudine aggrediendum. Verecundia igitur prima Iuventutis nostræ laus est; cui adjuncta amabilis morum Simplicitas, animorum Ingenuitas: hæc Prudentiæ, illa Virtutis mater, cum Vfus accesserit. Etenim ingenium, ante annos solers cautumque, in malitiam abit; cum, mutato Naturæ ordine, puer senex est; senex autem ad pueri mores revertitur. Vt rosei quidam colores recenti opere ac arte belli ac vivi sunt, cum senio expallescent: sic & ingenia præcoci vigore matura ac florida, tandem exsiccantur ac deficiunt. Atque tum cautissimo fuce velanda vitia sunt, vita reliqua simula-

tioni paranda. habet enim aperta pravitas odium; & in hoc prudens saltem peccatum, quod sciat se contemni. Prudens inquam, sed infelix. Torquet enim assidua observatio sui, & anxie sermo vultusque, componendi, ut animus lateat. *Nunquam curâ solvimur, ait Seneca, sibi toties nos estimari putamus, quoties adspici. nam & multa incidunt, quæ in vitos denudent, & ut benè cedat tanta sui diligentia, non tamen iucunda vita aut securâ est, semper sub personâ viventium.* At illa (ex eodem addam) quantum habet voluptatis sincera & per se ornata simplicitas, nihil obtendens moribus suis! Sic nascimur, sic adolescimus Belgæ, satiûsque judicamus simplicitate contemni, quàm perpetuâ simulatione torqueri. Puer igitur puer sit, simplici animo, molli fronte, modesto affatu; ut cum adoleverit, non prudens tantum, sed bonus sit. Nam ut ætatis, sic animi quosdam gradus melior natura fecit, ac vires virtuti doctrinæque paulatim subministrat, ne in ipso vitæ primordio vitam perfectam censeremus. Quorsum Pædagogus, quorsum Doctor, & Schola, nisi ut Ingenii defectum Institutio corrigat, pulsâ matutinâ nascentis vitæ nube. Hoc ipsum monet imbecillam ac fluctuantem Prudentiam esse, quam non didiceris. A primo hoc simplicitatis rudimento reliquam Iuventutis Laudem censeamus. Ante omnia, purus simplexque animus religione imbutus, rerum arbitrum Deum agnoscit: ritus & sacra Majorum colit: ut verbo dicam, Virtutum omnium fundamentum ipsum Numen est, & hinc semina constantis & incorruptæ Pietatis. Sed non in solo numine numen colitur: Dei aliquam partem Parentes, aliquam Præceptores habent: Deumque veneratur, qui

Paren-

Parentes atque Præceptores. certè, erga utrosque pia Iuventus nostra est. Parentes sancto quodam obsequio colit; Præceptores, tamquam Parentes. Magnam indolem industria alit, & in ratione studiorum violare ludi leges, tamquam fori crimen. Triplici quisque curâ urgetur: ut quæ discit, intelligat; ut retineat; denique, ut ad usum promat: quorum istud Ingenii, illud Memorix, hoc Iudicii opus; sed non sine Exercitatione. Naturæ dotes cum intenderis, valent. Ingenium cole, & quæ legis, clara erunt; Memoriam, & hærebunt; Iudicium, & ad usum servient: usum autem Oris, atque Stili. Loqui, & simul scribere pulchrum est. conatur utrumque noster ille puer,

Quisquis adhuc uno partem colit asse Minervam.

O amorem studiorum! Quæcumque à Præceptore præscripta, facit, & quæ non præscripta; cumque præcipuam diei partem in ludo transegit, domi tamen exerceri ludum putat. Divisæ ad formulam horæ, vicissitudine quadam lectionis atque scriptionis: & quasi diurno labore explere discendi cupiditas non possit, noctes, violatis somni induciis, adsumuntur. Ardor ille bonæ mentis ultra concubium producit lucubrationes, ante diluculum resumit. Omne perire tempus videtur, quod Litteris non impenditur. Sic, collectis quisque necessariâ quiete viribus, stratum linquit, & tamquam somni violentiâ divulsus à libris, ad relictū pridiani operis pensum festinat. Mox matutino Phœbi numine plenus, nunc carmen, nunc orationem pangit, & collectâ Auroræ purpurâ, etiâ philosophari audeat, & vitæ cottidie initia cum ipso die auspiciatur. Hic domesticæ disciplinæ fructus est, dum paterni imperii

vinculis pueri coërentur : Quis Scholarum, cùm, laxatâ severitate, in publicam lucem & conspectum itur? Bonæ Musæ; quantum silentii decus, industriæ specimen, morum obsequium! ut domi, sic in scholâ sunt; in foro, ut in scholâ. ubicumque sunt, putes sub parentum aut præceptorum oculis versari. Vtrique isti, cùm boni, ad bona ducunt; & quos ducunt, reddunt quoque bonos. ô magnam, ô perfectam Laudem; & quam non solam sola tamen sibi Belgica vindicat! Diogenes Cynicus olim rogatus, quâ in parte Græciæ viros vidisset Bonos, *Viros*, ait, *nusquam; sed Lacedæmone Pueros vidi*. At video ego, (de Europâ si quis quærat) in Belgicâ: nec pueros dicam, sed planè, planè viros. Etenim ut à fonte rivus, à stirpe frutex: sic à primâ Institutione reliqua vita. Pueros nisi bonos haberemus, neque viros haberemus. Quam in partem novellam plantam flexeris, adulta inclinabit: pariter omnino ingenium est; bonum, si in bonâ ætate cœperit. *Frangas enim citiùs quàm corrigas, quæ in prævum induruerunt.*

---- *Adeò in teneris consuescere multum est.*

Apud alios quàm mollis educatio! quàm soluta disciplina!

---- *priusquam septuennis est, si attigas eum manu,*

Extemplo puer pædagogo tabulâ dirumpit caput.

Cùm patrem adeas postulatu, puero sic dicit pater:

Noster esto, dum te poteris defensare iniuriâ.

Pro vocatur pædagogus: eho senex minimi pretii!

Ne attigas puerum ista causâ, quando fecit strenuè.

It magister, quasi lucerna uncto expretus linteo.

Iam

Iam in publico suos sibi sibilos ineptiasque habeant, quicumque verâ & severâ Disciplinâ soluti; imò plaudant, & petulanti murmure Professoris conatum infestent. nos Scholam, Scholam scimus; cùm docemur, tranquilli, velut in sacrâ & plenâ numinis quadam æde. Apud alios alibi (removete exemplum Ò IUVENES) quanto obstrepentium tumultu subsellia æstuant, pulpita laborant, & vox dicentis frangitur! tot plosiones, contusiones, acclamationes, ut Scholam scænam dixeris, aut caveam mimicæ voluptatis. Invitus dico: in ludo velut ludus Doctor est, & quisquis accesserit, collectum petulantis animi prurimum inter audiendum solvit. Hic nimirum projectæ semel verecundiæ fructus, ut, confusâ ratione, audaciam rudia adhuc scelera inveniant; nec sub ullam honesti aut inhonesti distinctionem suas auctor actiones mittat.

---Nam quis

Peccandi finem posuit sibi, quando recepit

Eiectum semel attritâ de fronte ruborem?

Quidquid libido suggererit, licere existimatur; & sic peccandi licentiam consuetudo, consuetudinem impunitas sequitur. Parùm esset perturbari Scholarum quietem, si hisce terminis ætatis morbus coërceretur: in forum erumpens curiamque, bonos omnes mores exulcerat, & bonas omnes leges. Quid enim? caussarum fiunt patroni, si Dîs placet, aut iudices, quibus Iustitia peregrina. Toga aut Dignitas utrosque facit, & excitatum corruptæ indolis æstum, non modestia aut innocentia, sed avaritia & ambitio compescunt, fallaciis & morum quodam fuco. Scilicet arte & astu

I

viven-

vivendum in Repub. & sumenda Lycurgi facies, ut sub velo peccetur. Boni quidem ubique sunt; sed Philosophi verbo, *Plures mali*. Inter Belgas verò etiam mali sunt; sed, vero elogio, *Plures boni*. Si dicere liceat, Mali illi hoc agunt, ut quales esse deberent, videantur: nos, ut quales sumus. Modestix & decoris studium magis quàm nomen profitemur. Quasi ad Catonis exemplum (verba Sallustii usurpabo) *non divitiis cum divite, nec factione cum factioso, sed cum strenuo virtute, cum modesto pudore, cum innocente abstinentiâ certamus, esse quàm videri boni malumus*. Omnino esse, atque id à primâ ætate, cum simplex adhuc indoles & Modestix candidata. Sed & nos profectò homines sumus, id est, non omnes Boni. Qui non, communem Patriæ laudem non obfuscant. Terram vide; inter bonas fruges & salutare herbarum succos, sentes tribuliq; naturali incremento surgunt. Cælum vide; in illustri tot siderum choro, infesto aliqua & infaulto radio scintillant. Genus humanum divinum facimus, si vitiis liberum, & omni naturæ morbo. Quid ergo est? generosam indolem indulgentia parentum otio solvit & exhaurit; vacuumque deinde animum etiam levissimæ adfectuum aure abripiunt merguntq;. Sententiam Quintilianii audiamus: *Mollis illa educatio, quam indulgentiam vocamus, nervos omnes & mentis & corporis frangit. Quid non adultus concupiscet, qui in purpuris crepit? Nondum prima verba exprimit, & iam coccum intelligit, iam conchylium pascit. antè palatum eorum, quàm os instituumus. In lecticis crescunt. si terram attingerint, è manibus utrimq; sustentium pendent. Gaudemus si quid licentiùs dixerint. Verba ne Alexandrinis quidem permittenda deliciis risu & osculo excipimus. Ab hoc fonte reliquus*

vite morumque morbus; imò infelicitas ævi, dum educationis vitio pudor omnis puerorum defluit, & primitivè anni fraude, & fucò, & divitiarum præmaturo desiderio acciuntur. Sic verò Juventus innatum modestiæ decus deserit, malisque artibus ad lucrum pariter, otiumque festinat. Sed huc parentes ferè ducunt; stulti, imò verò mali, quòd vanissimo voto felicitatis metam divitias statuunt; otium, divitiarum. Impunè dixerim: Pauci boni, qui divites. quippe hi tales otio fascinati, meliorem omnem cultum projiciunt extra ætatis fines. Quid recti, quid ardui molitur, cui plenà manu otium Fortuna adfudit? Torpor, stupor, omnèque animi dedecus segnes delicatosque circumfluit; dum per inertiam vitia se insinuant, & adhærent. Primum, nemo non ignarus, qui ignavus; quia otiosam mentem bonæ omnes artes fugiunt. Deinde spoliatus vitæ cultu animus, sceleribus succumbit. Scelera igitur ab otio sunt, sed otioso: à divitiis otium, sed otiosis; cùm ad solum luxum convertuntur. Dignitatem hominis non à fortunà Sapiens, sed ab animo metitur. Bonum aliquem vides? divitem pronuncia: doctum? pariter, sed si bonus est. Quippe

---*Omnia adsunt bona quem penes est Virtus.*

Iam & doctrinæ fructum ille possidet, qui non sapit modò rectè, sed facit. Vtrumque Belgica hæc Juvenrus. Discit enim, ut agat, atque ad eò agit, si tarda Disciplina. ut quisque linguæ & rationis usum adeptus, Litterarum rudi tirocinio initiatur. Amusus planè nemo unquam Belgarum adolevit: sed postquam

Musarum auxilio prima illa ruditas depulsa, velut in sereno reliquæ vitæ ratio designatur; imò & initur. Pæne malè agere, quàm nihil malunt; etsi hoc ipsum malè. Dicere, differere, philosophari, & reliqua Musarum obire munia, paucorum est; sed meliorum, aut dicam potius? Belgarum. Plerasque gentes pridem Litteræ deseruerunt, quia ipsæ Litteras: vos amplexæ, quia vos Litteras. Etenim (consensu orbis dicam) sedem apud vos habent; & cum ubique exularent, in sinu vestro spiritum, & sanguinem, & patriam receperunt. Ipsæ Musæ vestræ sunt, & vos Musarum. Iactent se veteres Græci; hîc jam Græcia est: veteres Latini; hîc Latium. corruisset utriusque gloria, nisi ingeniorum solida æternaque fulcra ruenti jam Antiquitati Belgica subiecisset. Hoc quidem rerum humanarum velut fatum est, ut fugitiva veterum inventa aliæ & aliæ provinciæ successivâ quadam industriâ excipiant, ac restituant; & quasi orbis totius sint, benignoque Naturæ jure communia, nascantur alibi, alibi renascantur. Multa olim Artifex Græcia, Bellatrix Italia dedit; at Belgica reddidit. Ipsi libri & litteræ veteri lumine & gloriâ spoliatæ, novo & Belgico radio resplenduerunt. Primam gloriam Inventores præripiunt; sed nobis debent, quòd doctâ pietate excepimus extorres velut artes, quòd fovimus, quòd restituumus: paucis, quòd animo indoleque Græcorum & Latinorum posterius videamur, solo & cælo disparati. Ut siderum infelices ortus sunt, cum obliquo gyro mox occidunt: ita Litterarum, nisi durent apud posteros, ac diurnent. Parca aut iniqua

Fortu-

Fortuna sit, diviti si divitias largiatur, heredes neget: & Inventorum plena gloria est, si in secula fructus industriæ manat, & invenisse sciantur. In laudem ista dico nostræ Juventutis. Nam uti diei Natalis inepta lætitia est, quem vicino dolore mox Emortalis confundit: ita bono publico in lucem nuper protracta bona studia, damno publico in tenebras & oblivionem recidissent, nisi nova à Belgis fax accensa. Certè accensa, & jam perenni radio fulget, in exemplum Posteritatis. I. LIPSIVM, id est ipsum Solem habuimus, à quo tot stellæ, tot ignes etiam lucent, succrescente ad Virtutem ac Doctrinam ævo. Alios secundæ velut famæ habemus, & ut porrò è Juventute istâ habeamus, votum meum, adeoque publicum est. Quid non promittam Patriæ, imò Posteritati, è tanto numero, de tam prolixâ industriâ, quâ spes cottidie Litterarum renovatur? In vos coniecti Orbis oculi, ô JUVENES, sed prompti animi. Expectatio urget, favor incitat, ut propulsato ingeniorum deliquio, æternas esse Litteras velitis. Erunt profectò, si modò vultis, imò quia vultis. Quid alio & alto votorum genere animos obruitis? Vindicare Litteras, culmen omnis Famæ & Fortunæ. Divitias spectas? in Litteris possides, quod vis aut casus non eripiat. eminere juvat? imperium quoddam Litterarum est. fascēs delectant? & hoc honore Litteræ fulgent. Conferte rerum momenta, aut me ratio fallit, aut jucundius in Litteris, quàm imperio ac divitiis esse. Quid? quòd nullæ sine Litteris divitiæ sunt, nullum imperium; aut si est, caducum. Sed non huc eo, ut severâ cogitatione oratio-

nis amœnitatem imminuam. In Laudes se laxet adfectus, in Laudes; & collectis eloquii rivis, ultiores indolis Belgicæ fines circumfluat. A rudi adhuc mente ornavi Juventutis mores: nunc à rudi etiam manu; cui, si arris Genium spectes, & sua quædam mens est. Non eodem omnes cultu censemur mortales, aut capimur: quibus Musæ horrent, aliæ & secundæ elegantia allubescunt. Evehere intentâ contemplatione animum, aut effatum jugi scriptione polire, non omnes juvat: malunt nonnulli exerceri in Dædali palæstrâ, & inter sudores otiosâ mente occupari. id in Belgis admirandum imprimis, quorum in omni arte & opere ingeniosa industria: huic soli vilitatis culpæ obnoxii, quòd nesciant otuari. Sed facile negotium est, quod utilitas facit; facilius, quod voluptas: in Belgis rem nemo sine delectatione quærit; imò in Belgis otium quisque spernit, quamvis possit otuari. At enim nobilium ac opulentorum hoc insigne, posse: imò malorum, aut in malum ruentium hoc insigne, velle. Vano se emblemate jactet ingenium, quia otiosum. Aër & æther in motu sunt: hominis conditionem aliter censeas? animus ipse motus est, & membra cœu instrumenta habet actionis. Cadaver est hominis, non homo, qui otiosus, & cujus vivo in corpore mens sepulta. Curius Dentatus, referente Senecâ, aiebat, *Malle esse se mortuum, quàm vivere.* Rectè. addit enim Seneca: *Ultimum malorum est, ex vivorum numero exire, antequam moriaris.* Vivunt igitur, dum vivunt Belgæ, seriò homines; quia à primis statim annis rebus adsuescunt, & cùm vivere, simul agere incipi-

incipiunt. In hanc quippe vitæ scenam nos Natura duxit, ut suæ quisque fabulæ non spectator, sed actor sit. Etenim publicum hoc theatrum est, & unâ omnes cavêâ concludimur: sedent alii, & otiosam captant voluptatem; nos Belgæ damus, sed negotiosi. Ecce magno & diuturno jam bello oculos admirationemque provocavimus Orbis; & Pacis tamen omnes artes nostras fecimus, Palladio quodam cultu. In Republicâ alius, in Familiâ alius, in se quisque occupatur. omnes id agunt, ut agant; paremque ubique materiam agendi inveniunt; etiam cum declinant. Curam aut administrationem Reipubl. si quis fugit, si quis Familiæ; negotium tamen non effugit: ad se cum redierit, & Rempubl. & Familiam habet; *Civisque officia cum cessaverint, Hominis supersunt.* Sed nostra Juventus, ut isthuc redeam, cum Musæ alienæ, bono Parentum instituto, aliarum artium laborioso cultu politur. Quid vulgum & officinas lustro? Etiam nobilium prætexta operarum admittit maculas, neque maculatur: manusque melior scalpello, limâ, malleo, penicillo fatigatur, non polluitur. Honestam omnem artem dixeris, quam honestè exerceas: salutarem, quâ inertis otii roedium dispellas. Cude, finge, fabrica; inter fuligines sudoresque illæsum nobilitatis decus. Quid suavius, quàm possidere atrium, quod ipse ornaveris? gestare arma, quæ confeceris? frui arvo, quod ipse colueris. Delicias vitæ ne fingamus: omni ordini ac ætati actio ornamento est; & superba palatii limina
offici-

officinam omnium artium admittunt. Prudens igitur, & laudanda Belgica, quæ laboribus, rerumque honestarum occupationibus Iuventutem omnem roborat: laudandi parentes, qui nobilitatem otio non solvunt; qui occupatos habere liberos malunt, quam malos. Nam ut ager; sic ingenium est: nisi colas, spinis tribulisque inhorrescit. Colunt Belgæ, & ò exemplum exteri capiant! ò teneros annos laborum amore imbuant, arduæque vitæ! Rarò fit: ideoque laudabilius, quòd apud raros. Sed si omnes Belgæ sint, Belgicis moribus sive institutis, Probitas & Fides florem recipiant, vanissimo luxu imminutum. Nunc apud plebasque gentes corrupta otio Iuventus, postquam debiles Musarum lineas delevit ex animo, Parentum indulgentiâ spernere artes omnes audet, quas omisit. Manum verò viliori opere inquinare, stultissimum putant. Scilicet tenelli isti artus sunt, non ad artes ullas, sed delicias, sive potiùs ineptias, facti. & illæ tamen artes honestissimi laboris non fructum solùm, sed laudem quoque promittunt. Scire igitur cur pudeat, quod cum fructu exerceas? cur exercere, quod cum laude scias? Vt vestium simplicitas vilitatque cultu & nitore corrigitur, neglectu sordet: sic ruditas amuse indolis animique. Maesti hoc cultu, hoc nitore Belgæ! & suavioris nunc encomii ferculum libate, Prudentiæ cumulatâ Laude conditum. Ita dico Prudentiæ; ad quam, hoc inprimis explorandum, quâ viâ pervenias. Si annos exspectas, sera maturitas est: studio, industriâ, & observatione opus, & lustrandæ urbes, viri, mores, ut ætatis cunctationem præveniamus.

mus.

mus. Vt herbas & fructus naturæ deliquio serotinas, procurato calore præcoces reddimus: ita mentem licet opportunâ peregrinatione. Sed absit, ut tardiora Belgarum ingenia censeam, quasi orbis inspectione erudiri debeant: quin matura potius, quasi possint. Cùm nimium desidet ditioris indolis vigor, in sinu materno contabescit. Peregrinatione delenda parentum indulgentia, ut à pueritiâ Iuventutis ille Genius discernatur. Alios annos alii mores decent, & alios mores alii anni docent. semper ille puer, qui domi est; qui extra paterni agelli ambitum solem non vidit. De ignavis inertibusque dixerim:

Condit quisque diem collibus in suis.

Blanditiæ domesticæ relinquendæ & nuces, ut sapere incipias, & obtutu imperioque alieno deserenda animi mollities, vitioso Penatium otio contracta. Vt pueruli, cùm è luce in tenebras transferuntur, horrent: sic alieno Lare quærit se animus, & curâ ac circumspeditione contrahitur. contrâ, si domi in ignaviâ se libertas vernacula solvit, & pueriles ineptias reliqua ætas recipit, ne in Senectute quidem elendas. Sic quidem videri possint, qui vitæ vota, ubi nati, sepeliunt, testudines esse, imò pueri in omni ætate. Iuventuti etiam nostræ hanc prærogativam Industria concessit, ut exiguo dispendio peregrinetur: artes & indolem pro viatico confert, & ubique terrarum invenit Penates. Qui discendi, videndi causâ hinc abeunt, alibi mox Magistri sunt, & in curam adsumuntur bonæ Institutionis. Amant exteri Eruditionem, Modestiam, Fidem nostram; & bene quisque

K actum

actum cum liberis putat, quibus Belga præfuerit. Magna hæc fiducia, spem familiæ, & velut solatium alienæ curæ ac disciplinæ committere; Magistrum dare liberis, quem sola Fama natali nomine commendat. Sed nos meruimus hanc fiduciam Belgæ, & quasi Naturam nullis vitiis corruerimus, Boni apud omnes habemur. Ceteros ferè, qui docendi ducendiq; peritiam ambitiosè & avarè locant, suspiciones & maculæ involvunt: & in Galliâ, Italiâ, Hispaniâ, si quis è popularibus Pædagogus, aut Doctor adsciscitur, tabulis & longâ testium serie censetur: si quis è nostris, testes & tabulæ nomen est; hoc satis, quia Belga. ô constantiam benignæ & veræ opinionis! in morum & doctrinæ examine atque magisterio, suos, exteri alienos habent; Belgas, suos. Venerabile nomen Belgæ est. Atque id ipsum in omni quoque occasione ac negotio videmus. Tamquam ubique, & ad omnia nata hæc Iuventus, Genium cujusque gentis, cujusque artis repræsentat; & cùm universum terrarum orbem lustrat, peregrinari tamen non videtur. In Principum aulis ministerium Belgæ ubique laudatum; in Mercurialibus curis industria, in re militari peritia, in omnibus fides. Sic igitur corpus animùmq; motu exercemus, & quasi Naturæ beneficio contenti non sumus, prudentiam usu, etiam ante prudentiæ annos, provocamus. Mores patrios discimus, alienos inspicimus, & tamquam angustifoli natalis limites sint, toto orbe habitamus. Linquimus verò, non ut linquamus patriam. Scilicet in mare imus, rem facimus; postquam fecimus, redimus in portum. Belgicam nescit, nisi qui deseruit;

sed

sed qui deseruit, noscit. tum sparsa vota quisque colligit: istuc redit, ubi imaginem peregrinationis suæ, & in compendio orbem contempletur. In illo verò motu, quis terræ angulus, quem non lustramus? quis Oceani, quem non trajicimus? nihil longinquum, nihil asperum, nihil inaccessum. Hac pæne conditione nascimur Belgæ, ut peregrinemur. Gallia, Germania, Italia, Hispania nimiùm jam vicinæ: Asiam, & Africam petimus, & sejunctam Oceano terram. Solis iter, nostrum est; & visum curioso desiderio imus, quidquid ille videt. non montium fragosis jugis, non maris immenso spatio prohibemur. Cardines & claustra ipsa mundi patent. Ex omni populo mores & exempla trahimus, & quæ ad usum communis vitæ. Externa scimus; sed & antiqua scimus, quasi non terræ tantùm, sed indigenæ omnis ævi. Ipso sermone sumus, & linguarum pleno jure, perfecto usu. Quæ fuere olim, apud nos vivunt; quæ subnata, apud nos vigent, nostro quoque beneficio fatum evasura. Gallum, Italum, Hispanum, à vernaculâ suâ dimoveas: nostra juvenus vernaculam ubique habet, omniumque linguis utitur tamquam suâ. Ennius olim sollempni voce Tricor dictus, quòd tres linguas usu calleret: sed minus hoc elogium, quàm ut in Belgam conveniat, si, ut in laude plures linguæ, sic corda sint. Ab uno & recto semper animo distinctæ nobis formæ illæ sermonis, in quibus ipse sine fuce animus elucet. Aliud loqui, aliud sentire aliorum est: candorem profitemur. Nobis verò Musa Latina debet, quòd superstes. Soli enim, aut cum paucis, hodie Latini sumus, & ore Roma-

no, non scientias dicam, sed negotia tractamus. In-
 situm quibusdam nationibus hoc vitium, quibusdam
 hic defectus, loqui ut Latinè refugiant; à linguâ ut
 linguam separent, laborioso solius stili conatu erudi-
 ti. Etenim non assequi vivacioris hoc Suadæ bene-
 ficium, defectus est: etiam damnare, cùm non asse-
 queris, vitium. Sed ô infelicem sermonis fructum,
 quem legas, non audias! uno sensu tantæ majesta-
 tem linguæ qui comprimit, ille verò sine sensu. Non
 minùs loqui, quàm scribere, pulchrum est, si quis pul-
 chrè loquatur. Non ego barbariem laudo; conatum
 laudo, quo nitorem quisque linguæ sectatur; imò er-
 rorem laudo, quo corrigimur. Ut vini; sic sermonis
 fæces sunt, fateor: sed expurganda paullatim prima
 balbutientis naturæ ruditas, ut puris coloribus nite-
 scat oratio, & liquidum rerum sensum fæcundè &
 facundè repræsentet. Profectò Iuventus nostra facit,
 & cum laude facit; hac quoque Latinitatis hæresi
 imbuta, ut Musarum sacra idiomate putet vernacu-
 lo violari. Quid honestius, quàm de Eruditione,
 Historiâ, Antiquitate, Latinè differere, aut loqui?
 quàm ipso sermonis habitu velut signo candidatum
 se præbere & probare Eruditionis, Historiæ, Anti-
 quitatis? Neque verò tam infelici Genio nati sumus,
 ut tamquam à vernaculæ vilitate ac contemptu ad
 tantæ usum linguæ confugiamus. Veneres deliciasq;
 dicendi & nos habemus, & admirandam verborum
 proprietatem. Ad natales mundi referre originem
 non sustineo: sed tamen, si pretium Antiquitati sit,
 inter plerasque hodie gentes ut animo, sic Linguâ,
 emine-

eminemus. Illam puram, id est, nostram laudo, & nullo dictionis exoticæ fuco inquinatam. Nam ut nunc quorundam mores sunt, delibatur sæpius floridus ille vigor sermonis; quasi pulchrum, domi, & suâ quoque linguâ peregrinari. Sed violant illi stultissimâ ambitione Patriæ Genium, & spreto linguæ toro, adulteria quærunt corruptarum vocum. Interpolare nativum corporis decus superba lascivia audet: an & sermonis? Accepimus à Majoribus idioma, quod discere velimus, nisi acceperimus; dignum robore nostro pariter & candore. Tale certè est, robustum candidumque; sed nos non tales, si fregerimus, si foedaverimus, ritu, an pruritu? novitatis. Juventus caveat: serpit iste morbus, & propriæ ac nativæ voces intercidunt, monstra subnascuntur. In nostro agro, à nostro semine felix floridâque lingua est, adulterinas ineptias cur misceamus? Iterum dico, Juventus caveat: omnes polleat linguas, nullam polluat. Post primas illas, TERNAS illas, cruditas illas, quibus locus iste sacer, vernaculam æstimet; nec animo solum, sed sermone quoque Patriam profiteatur. Conditionem animi sermo sequitur. puri bonique non videbimur, nisi loquimur. Annon in omni vitæ cultu sumus? planè & nivea illâ puritate boni, & bonitate puri. Sed hunc cultum obiter quoque inspecio, id est, novam Juventutis meæ Laudem. Quid ni? vestem domumque censere soleo, & hinc virum: imò urbem, & hinc populum. quæ si vera censura, optimi omnium hominum Belgæ, quia cultissimi sunt: inprimis Juventus, tamquam in ipso vitæ flore. Nam

ut pueritia, sordibus læta, squallet incuriâ: ita senectus curâ. nitoris cultum necdum illa didicit; hæc dedidicit, & adscitâ frugalitate usum rerum, non ornamenta sectatur. Nimirum languescit ille fervor animi, & vita, unde venerat, redit. At verò Iuvenilis ætas, sui diligens, circumspicit se, & Naturæ exemplo masculam elegantiam adsumit. Ita dico, masculam, id est, Belgicam, & in vestium, ædium, urbiumque cultu. Vt igitur primo ad spectus examine mores Iuventutis scias, vestem examina, neque maculis sordidam, neque neglectu laceram; sed neque rugarum ubertate prodigam, neque parsimoniâ contractam. Hac moderatione, & simul cautione utimur, ut vestes paremus, in quod inventæ sunt: ceterum, nitorem ipsum pro gemmis & auro habeamus. O verum, ô unicum corporis ornamentum, cum tegumentum est; & in nostrâ potissimum Iuventute reperiendum! Atque ad hunc modum ædes & urbes nostræ sunt, amœnæ, nitidæ, instructæ, quasi vilius habitare corpus non potuerit, quàm animus; & Naturæ pretium in circumpositâ velut imaginem nosceremus. Neque ego cultum dumtaxat corporis, sed Formam laudo, eoque liberius, quòd animum indicat. Quos bellos vides, boni sunt, ideoque belli, quia boni. Tanta æthereæ illius auræ vis & facultas, ut qui in animo nitor, in corpore luceat. Non eodem mortales colore & formâ sumus. illi boni, illi belli, quos divinæ Naturæ radius non animat tantum, sed illustrat. Tales Belgæ, omnibus faventis Genii deliciis imbuti, formâ eximii. velut pulchritudinis quædam simulacra. Nullus

in

in oculis torvor, in vultu nebula, in corpore nævus.
quidquid vides, Gratiarum est,

Cen lacte mistum & purpurâ.

Iam qualis forma, talis vitæ cultus, tamque à sordibus alieni sumus, ut pæne munditiæ peccemus; sive cùm publico censu grandescit splendor, sive cùm delicia privato. Sic verò infractum Belgicæ robur constanti se indicio prodit, sub longâ & lentâ rerum omnium ruinâ. Quid? pertinacis belli sævitiâ pressi, studium nitoris auximus; nec tantum ab innatâ constantiâ impetrare miseriæ nostræ potuere, ut Fortunæ saltem sordidati effemus. In ipsâ hac nube gementis Reipub. omnium elegantiarum stricturis animos testati sumus, & in exemplum ab ævi arbitris laudati. Etiam dico? quidquid ubique venustatis, à nobis est, & hac origine fluxit. Compendium si amas, in unâ Belgicâ universum orbem nosce; aut, si angustia hæ premunt, Belgicam in universo orbe. Etenim omnium elegantiarum artiumque coloniam hinc missæ, nec à Belgis discere mortales puduit. Lustra gentes & regiones orbis: ecce magnarum urbium officinæ, aut opere Belgico, aut artifice Belgâ commendantur. Palatia, prætoria, templa, picturis nostris tapetibusque superbiunt. Nitet familia, ubi minister Belga; frequentatur taberna, ubi artifex Belga, veneunt compendio merces, ubi institor Belga. Paucis: ob munditiem, diligentiam, fidem, carum ipsum nomen est. Dedit Orbi Iuventus ista pictores, scalptores, sculptores, & omnis notæ Dædalos, quorum in pretio monumenta ac nomina sunt. Dedit artes,

Quas

Quas aut Parrhasius protulit, aut Scopas,

Hic saxo, liquidis ille coloribus

Sollers nunc hominem ponere, nunc Deum.

Expleri industria nostra penicillo non poterat; acu, stilo, radio cœpimus pingere: ingenii & inventionis ubertatem tabulæ aut lintea non capiebant; vitreas, lapides, laminas, colorum amœnissimo succo perfudimus. De Scriptoribus, Typographis, Bibliopegis, audeo dicere: nihil correctius, nitidius, elegantius esse. Loquuntur ipsæ schedæ, characteres, libri; & oculos, manus, animos contrectantium suavissimâ voluptate imbuunt. crescit intuitu legentis desiderium; & quemadmodum suavior è vase potio, quod ars aut pretium effert: ita lectio quoque è libro, quem externa quædam venus. Sic igitur Iuventus nostra aut occupatur suavi Litterarum commercio, aut alios saltem occupat: etsi occupari non potest, nisi & occupet; dum sive exemplo, sive illicio, exulantes à se mentes retrahit, sedetque. Exemplo quidem Iuventus nostra est; quia dum evolvit bonos omnes scriptores, ad evolvendum hortatur: sed illicio liber; quia, cum tam artificem, quàm auctorem suum laudat, spectantium titillat oculos, sui que desiderium studiosis animis instillat. Emitur, etsi pretio magnus; legitur, etsi formâ. Putes non minùs libros, quàm homines vultu & veste censerî. Censeantur; vultum enim vestemque à nobis capiunt, quia purioris illam medullam animæ: quasi hîc potissimùm ornari debeant, ubi nascuntur. Copiam non extollo, sed pretium; non quantum quisque, sed quid scribat. nam si æstimio magis quàm

quàm numero definimus, feracissima librorum Belgica est; felicissima ingeniorum. Stilo & eruditione magna pars Iuventutis inclaruit: hoc ætatis damno minores apud exteros, quòd tamquam senes legantur. Sed canâ mente senes sunt, & à Sapientiâ præceperunt annos, quos Natura promittit. Ad exempla fortassis vocor, & ut universam Iuventutem ambitioso labore recenseam? Famæ hoc negotium est, nec longinquæ; cui se vocis obsequium frustra misceat. Et enim si eos intueor, qui è Lipsianâ disciplinâ prodierunt; scribunt omnes, qui prodierunt: si eos, qui ex alienâ; putes stili jure ab ipso LIPSIÒ donatos. Bonam omnes famam amant, sed à vitâ & doctrinâ. Plerosque tamen Militia evehit: in quibus vitam pariter & doctrinam laudamus. cùm scribere possint, malunt agere; imò, cùm scribere possint, malunt pati. Sed *agere & pati fortia* Romano more. Sic nati sumus, imò sic facti sumus, usu & exercitatione. Nam ut Litterarum; sic armorum quoque Scholas habemus, erectas sumptu publico; & in urbe quisque suâ, tamquam in militiæ quadam umbrâ tirocinio Martis initiatur. Inconcusso statu gradum componere, contracti temporis compendio enses rotare, ictus adversarii velocissimo motu elidere, ac denique proeliantis perfectissimam imaginem dare, primum bellicæ virtutis rudimentum est. In hunc usum Martiali Majorum instituto Collegia Gladiatorum, Sagittariorum, similibusque habemus, in quibus Iuventutis robur audaci armorum peritiâ nutritur. Armorum? atque adeò belli. Ordinem ipsum artemque discimus, &

L. 1. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

ingenium militari contemplatione armamus. Metari castra, mœnire urbem, cogere aciem, nostrum est, & omnem, seu lineis, seu calculis, ludere imaginem castrorum. Amœnum, sed arduum tamen hoc negotium est: ut muros flectas, propugnacula erigas, situm observes. In ordinibus quoque hostis & locus variare cogunt. nunc cuneo, nunc orbe opus, nunc in quadrum spissandi ordines, nunc contracto numero in lineam producendi. omnia cùm feceris, est tamen quod agas: omnia cùm scieris, tamen quod discas. Belga verò tam modesto ingenio est, ut discere aliquid velit, etiam cùm scire se putat; quia nescire aliquid se fatetur, cùm didicit. Sed ne umbram tantùm ornem, animo & exemplo milites sumus, etiam cùm non sumus. Disciplinam colimus, & intra mœnia castra sunt: ubique Martis ipse terror, cùm in armis luventus, atque adeò cùm inermis. nostræ vires in manu potiùs, quàm ferro: viribus, non tormentis fortes sumus; sed animis invicti. Strenuum poscis Ducem? Belga dabit. Militem? Belga. atque id inconcussi animi signum, quando is qui ducit, pugnare promptus peritusq;: qui pugnat, ducere. imò id faventis victoriæ signum, quando commune periculum dux milesq; subeunt, sine discrimine discrimen. Si quis ad vocem præcipientis piger, facto concitatur ut pugnet. optima tuba manus & industria ducis, cùm exemplum ipsum pro imperio. Belgæ igitur, quia ducendi periti, & pugnandi prompti, quovis militiæ gradu ad gloriam properant, maluntque virtute quàm dignitate eminere. Ambiunt alii titulos, & fasces, ut ita dicam, militares; Belgæ so-

gæ so-

gæ solâ virtutis occasione contenti. Sic educantur, sic instituuntur, ut egregia facinora, etiam sine præmio, ament audeantque: lætiores, si mereantur honorum titulos, quàm si accipiant. Igitur nostræ Iuventuti (Romanum elogium usurpabo) non labor insolitus, non locus ullus asper aut arduus est, non armatus hostis formidolosus. *Virtus omnia domat. Se quisque hostem ferire, murum adscendere, conspici, dum tale facinus facit, properat. eas divitias, eamque bonam famam, magnamque nobilitatem putat.* Barbarum verò ac planè truculentum, armorum furore si quis in civem sæviat. Hostem nemo nisi publicum habet, & inimicitias quisquis suscipit, imprudentis nomen incurrit; quisquis longâ vindictæ cupidine alit, insani. Per hanc quidem culpam, sani sumus, prudentes sumus. Innatus candor & niveum illud frigus repentinas omnes ebullientis animi maculas abluit; pedem ira non figit. Siqui pugnant aut rixantur, mox à ferro aut jurgio fœdus est, nec fides occulto ullo odio vacillat. In hostem verò acres & sævi sumus, cùm petimur; & cùm pro Patriâ pugnandum ac P R I N C I P E, impavidos

-----*cruenta*

Per medias rapit ira cædes.

Exempla obvia, & cottidiana sunt; &, ne longiùs abeam, in Patrio meo solo. Venlonium laudo, cognominem huic urbem: Funus, flamma, cinis erat, nisi plus pectora Iuventutis nostræ quàm mœnia valuissent. non vim hostilem tantùm, sed pæne

Fortunam fregimus: quasi irato Marte gerere bellum debeant, qui proelio nobis repulsi. Iam in ultimo noctis senio & silentio admotæ muris machinæ erant, scalæ erectæ, cum portarum claustra, vectesque, affixi tormenti fulmine & fragore diffiliunt. jam in propugnaculum, quod inter geminam portam Mosæ ripam munit, hostes evaserant, parique fortunâ properabant in urbem. Restitit Iuventutis virtus, votumque hostile, ductu fortissimi & invictissimi Herois HERMANNI ComitIS DE BERGHE, Equitis Aurei Velleris, Gubernatoris Geldriæ, quàm felicissimè elusit. Mulieres pari audaciâ, quasi fatum urbis propulsaturæ, mixtæ viris ac pæne nudæ (noctis negotium erat) rem gessere, omnique telorum genere in subjectos detonuere. Igitur ingenti strage hostes rejecti; &, versâ rei facie, qui oppugnatum venerant, oppugnati sunt. Eiusmodi pericula, imò eiusmodi exempla, in plerâque Belgicâ sunt, & quia cottidiana, minori famâ celebrantur. Non minor jam virtus, sed minoris est, quàm olim fuit; quia paria cum Antiquis facimus, neque æstimantur. Ceterum, quos vetus fama commendat, Coclites, Scævolas, Clœlias, Belgica nostra habet, etsi non celebrat: & in omni Iuventute invenire est, quos ipse sibi Gradivus, si belandum, commilitones adscribat. Vitam quidem militarem ad hunc modum instituimus: an & Rusticam addam? omnino, ut Pacis imagine quadam frui videamur, septi undique diuturno horrore belli. Nam si agros lustres, & robustam illam Iuventutem, in continuo rerum omnium metu ac motu læta tamen tranquillitatis

quillitatis consilia atque negotia molimur, quasi claudibus & Fortunâ ipsâ majores. In viciniâ hostis messem accendit? arvum novo semini subsecamur. Mappalia exuffit? horreum excitamus. Armenta abegit? spem gregis novâ adoptione renovamus. Magnus profectò animus, qui sub tanto malorum onere non fatiscit. Sed noster agricola ingenio calamitatem Fortunæ mitigat, indultriâ superat, frumentationes, plantationes, insitiones, & reliquum rei rusticæ cultum, pæne invito cælo, invito solo, obit. Eundem hortum ad usum & delicias habet. cùm pulvillos & areolas distinxit, languentes alibi herbas immisso rore roborat, parturientium alibi florum semina excipit, morientium alibi plantarum orbitatem herede furculo pellit. Ligone, aratro, rastro, magnæ matris fœcunditatem etiam segnem urget: etsi huic maximè curæ intentus, ne segnem. Sol aut aura peccet, Patriæ tamen glebæ felices sunt; quia motu colentis & labore incalescunt, sudore irrigantur. Imò verò pæne infelices sunt, quòd fœcunditate suâ bellum alant, & longam hanc seriem malorum. Rei Rusticæ Venatio quoque pars est, etsi aulæ hæc servit hodie, & à meliori Iuventute frequentatur. Seu ludum, seu pugnam censeas, nostra hæc sacra sunt, & venandi felicissimâ peritiâ Dianæ litamus. ut somnum quisque excuset, & in Auroræ conspectum prodiit,

Aut trudit acreis hinc & hinc multâ cane

Apros, in obstanteis plagas:

Aut amite levi rara tendit retia,

Turdibus edacibus dolos,

*Perdiditque leporem & advenam laqueo grucem
Iucunda captat præmia.*

Etenim in montibus & silvis Patriæ fatum si quis examinet, dicat cum solis feris nobis esse bellum. Sed species tantum belli est; & hoc velut rudimento corpus animumque Marti præparamus. Accedunt Piscatio, Natatio, imprimis Navigatio, quibus, non dicam exemplo, sed miraculo Belgæ sunt. Audent non audenda, & quasi extra periculum conatus,

Non tangenda rates transiliunt vada.

Tellus, an Neptunus nos gerat, animi in tranquillo; imò pæne in arbitrio nostro utrumque elementum. Terræ marisque incolæ sumus; & diffuso, diviso orbis contubernio fruimur, cauti magis, quam cupidi, in omni re & merce. Nam & Mercurius noster est; sed emolumentum, quod cum turpitudine, averſamur. Divitias alii; sine fraude partas Belgæ gloriantur. Maximum damnum, honestatis putant; cum, ut res nostras augeamus, alienas imminuimus. Cupiditatem nemo fraudibus accendit; sed suæ quisque utilitati servit; sedulus, ne injuriam capiat; religiosus, ne faciat. In omni commercio honestissimum Naturæ consilium sequimur, ut turpe lucrum putemus, quod alieno damno crescit. Scitè Chrysippus apud Ciceronem: *Qui stadium currit, eniti & contendere debet quàm maximè possit, ut vincat; supplantare eum, quicum certet, aut manus depellere, nullo modo debet: sic in vitâ sibi quemque petere, quod pertinet ad usum, non iniquum est; alteri subripere, ius non est.* Juventus nostra, tamquam in ipsis tabernis Chrysippum audiat,
in

in emundis vendundisq̄ue mercibus sine mangonio
 versatur. Cùm pretium effert, vitia quoque indicat:
 nec celasse tantùm, sed tacuisse, injuriam putat. Ne-
 mo verba timeat, aut vocis blanditias damni suspen-
 das: ut emas, non ut malè emas, allectaris. A natu-
 râ suâ hanc peccandi audaciam impetrare non po-
 test, ut fallere Belga, aut alienis velit spoliis faculta-
 tes suas augere. Humanus est, sollicitus est, sincerus
 est. Putes non in tabernâ, sed in scholâ; non ad lu-
 crum, sed Virtutem instrui. Nulla igitur hîc verbo-
 rum impostura, nulla mentis. Omne promissum,
 omnemq̄ue contractus rationem Candor & Fides co-
 mitantur. Alias artes alibi invenias, apud Belgas
 magnâ opes infamiâ laborant, quæ in arcam veni-
 unt fraude. Itaque Juventutis illâ manus, quæ sacris
 Mercurii operatur, sine fraude astuta est, sine dolo
 callida, sine fuco blanda. Recti honestiq̄ue studio
 adolescit simul & ditescit. Mores nostros an leges in-
 spicias, fallere atque falli alienum est. Fallere Bel-
 ga fugit, falli cavet; gentisq̄ue moribus, imò legi-
 bus, Injuriam damnum, decepti, macula, decipien-
 tis putatur. O candorem recti justiq̄ue animi laudan-
 dum in sene, admirandum in juvene, cùm nullæ vi-
 tiorum foetidiores nebulae se admiscant, aut certè
 uno hoc radio diluuntur. Vnam aliquam virtutem in
 Belgis admirari difficile est: & tamen omnes, super-
 bum. Omnes laudo, cùm Candorem; quia profectò ni-
 veum pectus virtutum omnium domicilium est. Ita-
 que in Juventute nostrâ Prudentiam & Iustitiam can-
 dor, Temperantiam & Fortitudinem candor indicat.

Quid

Quid secundi ordinis dotes, Magnanimitas, Liberalitas, Castitas? pæne à Natura sunt, & originem à candore habent. Sed Iuventutem magnanimam esse, liberalem esse, agnatum quis putet ætati decus? quid castam esse, & severâ cogitatione omnem libidinis impetum coërcere? Magnæ & adultæ mentis opus est, ideóque inter summas Iuventutis laudes habendum. Aliæ virtutes semina quædam in omni ætate habent: at Castitas vim Naturæ infert, Adfectum domina, & Voluptatis omne regnum austeritate suâ confringit. In periculis robur laudo, & cum dejici possis, corpore animoque rectum esse, immunem ab omni casu. Iuventutem nostram scio Iuventutem esse: incallescere etiam flammâ suâ solet, sed honestâ; ignem tangere, nec audiri. Nempe omnis sine libidine Amor est. Dicant alii:

Qui è nuce nucleum esse volt, frangit nucem:

Qui volt cubare, pangit saltem suavium.

Nostri Iuvenes puro ore, purâ mente libant oscula, casti in cottidianis epulis, tripudiis, lusibus: sed ad exemplum hilares; cum, sive in publico sint, nullis spectaculorum illecebris; sive in privato, nullis convivorum irritationibus animum sinant emolliri. Hac severitate integrum corpus ad nuptias ferunt; nec ulla extra matrimonium Venus. Adde felicem thalamum, fœcundum liberorum auspiciam, constantem viri uxorisque copulam, dum pari rudimento tori initiantur.

Nullis polluitur casta domus stupris.

Apud plerasque nationes vix pubertatem nuptiæ expectant,

spectant, & præmaturâ libidine exhausta Iuventa, in ipso flore vitæ elanguescit. Rectè Cicero: *Libidinosa & intemperans a adolescentia effectum corpus tradit senectuti.* Hinc liberorum languidi natales, enervatum robur, brevi limite circumscripta vita. Nostris moribus simus, Ô IUVENES, nostrisque legibus; posteritatem habituri, quales sumus. Illi boni, & hæ bonæ sunt. si mores censeantur, sic vivimus, quasi superflua leges; si leges, sic constringimur, quasi corrupti mores. Sed nos Naturâ primùm, deinde Institutione boni sumus, morumque constantiâ omnium legum iram cavemus. Quid impunè audeas, ubi nullum sine poenâ crimen? severam indolem quomodo ad nequitiam deducas, ubi nullo exemplo peccatur? Aristippus Philosophorum præstantiam æstimare solebat, quòd *sine legibus bene viverent.* At enim vicinum scelus est, cum in fundo & sinu fomes hæret. Casta esse Iuventus non potest, nisi sobria sit. Hac verâ infamiæ nebulâ plerique obruimur, quasi poculis strenui, irriguam Baccho mentem ad omnem vitæ luxum solvamus. Faceffat calumnia. Regna quædam vini, sed velut sacra, habemus; & incallescere vernaculus Patriæ mos est: ut contractæ intentiore vitâ nubeculæ, hilaritate dispellantur. Quid autem? vitio tu id ducis? ego laudi. Remittendæ quandoque vires, non solvendæ; & laxare vino animum honestè licet, curis aut laboribus fatigatum. Etiam dico? Suadet Seneca, severus ille virtutis doctor, *nonnumquam & usque ad ebrietatem veniendum. Eluit enim cicras, & ab imo animum*

M. movet

movet, & ut morbis quibusdam, ita tristitia medetur: Liberque, non ob licentiam linguæ dictus est inventor vini; sed quia liberat servitio curarum, animum & adferit, vegetioremque & audaciorum in omnes conatus facit. Sed ut libertatis, ita vini salubris moderatio est, & Solonem, Arcesilaumque, indulgisse vino credunt. Catoni ebrietas obiecta est: at facilius efficiet, quisquis obiecerit, crimen honestum, quam turpem Catonem. Audiamus porro Senecam: Sed nec saepe faciendum est, ne animus malam consuetudinem ducat: & aliquando tamen in exultationem libertatemque extrahendus, tristisque sobrietas removenda paulisper. Nam si ve Græco Poëta credimus, aliquando & insanire iucundum est; si ve Platoni, frustra poëticas fores compos sui pepulit; si ve Aristoteli, nullum magnum ingenium sine mixtura dementiæ fuit. Non potest grande aliquid & supra ceteros loqui, nisi mota mens. Cum vulgaria & solita contempsit, instinctuque sacro surrexit excelsior, tunc demum aliquid cecinit grandius ore mortali. Non potest sublime quidquam & in arduo positum contingere, quamdiu apud se est. Desciscat oportet à solito, & efferatur, & mordeat frenos, & rectorem rapiat suum, eaque ferat, quò per se timuisset ascendere. Vberius ista, non ut ebrietatem, sed hilaritatem laudem. Nam & virtus delicias aliquas admittit, & Litteræ remissiones. A-
 lendus

lendus animi ille vigor optimo Telluris succo, & calente Bacchi aurâ, non tantum ut sani, sed vegeti robustique simus. Siquis tam austero rigidoque judicio, ut ne Hilaritatis quidem nomen sufferat: nã ille Naturæ infensus, omnis amœnitatis fructu Genium defraudat. Exteri aliqui hac severitate tument, omnemque periisse Iuventutem existimant, quæ moderato mero abluere subrepentes tristitiæ imagines solet. Non quicumque maduit, mersus est. citra ebrietatem hilaritas consistit. Et tamen prodeant in arenam sobrii isti, sicci isti, & qui pallore boni sunt, ac de Virtute cum Belgis decertent. Scilicet audiunt, sed audent quoque sobrii, quæ nostri horrent etiam ebrii. In istis metuenda & suspecta sobrietas, in Belgis verecunda & laudata ebrietas est: malitiâ isti, at hi errore peccant. Id pulcherrimo exemplo Dionysius olim ostendit, temulentis conviciis ab adolescentulis duobus non leviter laceratus. Re delatâ, ad cœnam utrumque vocavit, cumque animadverteret alterum largius potum, planâ mente, pleno ore nugari; alterum rarò cautèque bibere: illum dimisit, tamquam Naturâ vinolentum & temulentiâ maledicum; hunc interfecit, quasi studio malevolum & hostem. Sed non hoc ago, ut indulgentiam vitiis ab errore conciliem.

Nimis vil' est vinum atque amor,

Si ebrio atque amanti impunè facere quod lubeat licet.

Virtutum mater, Sobrietas est. Quid ergo? Accusator, imò castigator adsum; sed, ne quis erret, vinolentiæ, non

Iuventutis. Et nos scimus voluptates, cum modum transscenderint, pœnas esse: cavemus. Si qui negligunt & furoris habitu à se cottidie exulant, Belgici nominis & laudis exsortes sunt. Aliquos esse non nego; sed privato vitio, à quo nulla infamiæ nota publicis moribus adhæret. Quid malum! unus aut alter, aut plures etiam, suis tenebris universæ Iuventutis gloriam involvant? Aureum illud Solis jubar deliquio maculatur, & pallida Lunæ facies noctis colore tingitur; nubes ipsæ ætheris benignitatem remorantur: nemo tamen aut Solem, aut Lunam, aut cælum reprehendit. Quidquid in universitate pulchrum, defectum aliquem admittit: & nostra hæc Iuventus. Sed obsecro, ut in pessima quæque studium novitatis trahit! certare poculis magnificum, vincere gloriosum imprimis advenæ putant; & qui accusare vitia nostra absentes solent, cum advenerunt, exercent. Etiam horum insanix adulabor? Cæli & soli quadam culpâ fit; & à regionis temperie consuetudo. Nam si curiosius situm climatis naturamque lustramus, poculorum usum etiam sobrietas producet. Etenim frigida & sterilis hæc aura, quæ à spirante axe constringitur ac rarescit. Turbidas aut nubilosas fæces excernit Aquilo; & sic constrictus aër alimentum à vicino elemento haurit: pariter corpora humana, à cælo & aëre affecta. Nam velut exhaulta & succicupida, ad omne poculum robustam ferunt sitim; quodque mirandum, ipso frigore æstuant. Æstuat nunc etiam LAVDATIO mea, longo dictorum ambitu, velut flexu. Succrevit enim cum ipso encomio Iuventutis, etiam Virtus, velut

conter-

contermina seris canisq̄ue rugarum annis. Intrà fines igitur cohibendus hic impetus, ne extra ætatem laudes producam. Non enim quæ fiunt egregiè, sed quando fiunt, explicanda. Ideoque sistet vocem meam Iuventutis ætas; Laudem tamen suam non sistet. Felix Virtutis impetus, qui annis non clauditur; inverecondus Vocis, nisi clauditur. Non quæcunque dici possunt, dicenda; sed quæ decorè ac modestè dici. Id facio, & anhelantem per longinqua virtutis vestigia Suadam, intra ætatis laudandæ fines compesco. Minus dixisse turpe non erit, cùm etiam tacuisse quædam, Famæ opinionem extendat. Audet alienæ ætatis facinora Iuventus; quæ si laudo, aliam laudare ætatem videar. Audet tamen, tamquam sua, imò tamquam ætati conjuncta; & simul florere quis ingenio cœpit, maturuit. Nemo annos exspectat: vernanti etiam fronti severitatem animus compositus imperat, Iudiciûmque Natura, priusquam corpus, firmat. Putes in Bonam ætatem dignitatem senii cadere. Quid mirum? in Belgicâ Educatione atque Institutione, ut prima cura animi; sic quoque maturitas. Tamquam corpus satis anni provehant, pars illa melior omni industriâ nutritur. Arbiter esto, quisquis voles, quos Iuvenes censeas, Senes sunt: eâ tamen modestiâ atque industriâ, quasi in rudi adhuc virtutis limine constituti. Hoc pulchrum, discere pulchra, cùm acquisieris; exercere, ne frustra didiceris. Sic ætate suâ Iuventus non contenta, senilem adfectat; & cùm annos non potest, mores exprimit. Paucis: quod Natura negavit, Virtus impetrat; cùmque diutissimè vivitur, non perfectio-

rem, sed diuturniorem Virtutem habemus; Laudem verò pro augmento ætatis. Nam non remittere vires, cùm firmaveris, arduum; ac pæne difficilius sistere in culmine gressum, quàm ferre. Lucretii absolutum dogma est:

Sed nil suavius est benè quàm munita tenere

Edita doctrinæ sapientum templa serena.

Hoc igitur decumanum Iuventutis elogium, Priùs Virtutis Doctrinæque ornari senio, quàm ætatis; sed nullo ætatis declinare. Tenete hanc viam ò IUVENES, imò hanc mentem, veræ & indelibilis Famæ securi. Bonam viam bonus ille æternusque, quem audistis, ostendit, mentem Natura: ut non minùs facile quàm gloriosum videatur, tenere. Etenim sequi Naturæ ductum, facile: boni doctoris, gloriosum. Insevit illa primum Virtutis semen, Verecundiam, hic eduxit: dedit illa ingenii vires, hic auxit: omnem illa ostendit honesti rationem, hic edocuit. Breviter: universam hanc LAVDATIONEM meam utrique illi debetis. Nam eloquium quid ego hîc vano schemate jactem? Facilis in uberi argumento oratio est. Rem verbis secutus sum, & velut qui sterili imitatione præfixos

----ducunt è marmore vultus,

Inventione abstinui. Quid laborioso acumine plausum ingenii capto? ut speculum, sic elogium est: quam capit imaginem, reddit. Boni, docti, prudentes estis? tales laudo: ingeniosi, industrii, elegantes? tales orno. Dictionis meæ limites, vestræ dotes. A libi læto liberòque motu vagatur elocutionis calor,
& lu-

& luxuriat: cùm laudes pangendæ, castis sobriisq̃ue exempli sui lineis coërcetur. Ego quidem circumferre Famae hanc facem possum, accendere non possum. quanta seu gentis, seu ætatis cujusque virtus, tanta lucet; nisi diffusiore aliquando radio, cùm, remotis silentii nebulis, gloriæ viam scriptores laxant. Vos quales estis, Ô IUVENES, este, id est, quales descripsi. Eritis autem, si & benignæ Naturæ auspicio, & magni Doctoris ductu, & nunc LAVDATIONIS hujus velut classico animi orisq̃ue rebellantem barbariem ex omni vitæ doctrinæque commercio depellatis. Non jam domanda, sed delenda inertis ævi vitia sunt, sæpius victa, & incruentis Philologiæ armis magnum Apollinis regnum constituendum. Irrito voto scientias discimus, priusquam linguas; & animi exuimus squallorem, quàm oris. Magna profectò pars mentis, eloquium est, magna stilus. Utroque opus, ut supra sordes ineptiæque dignitas bonarum artium provehatur; imò utroque opus, ut in Rempub. se fructus Athenæi nostri extendat. Vanâ ingenium diligentia fatigant, quos immatura magnarum scientiarum cupiditas à Musarum contubernio abstraxit. Hic Naturæ ordo, imò necessitas, ut è flore fructum speremus: idem in artibus, quarum pars illa, quæ Mercurium & Philologiam spectat, amœna, florida, & maturitatis velut parturiens quædam origo. Nec præmittenda solùm scientiis Litterarum amœnitas, sed miscenda: tamquam Naturæ exemplo, quæ feracissimos campos, & flavam illam Cereris faciem

non

non unâ colorum venustate distinxit. Musarum fontes perennes sunt, ut in omni ætate, in omni arte libes. Quid opinione decipimur? Sacra, Iura, & quæcumque altioris notæ studia his fulcris nituntur, his deliciis ornantur. Vt rorem & imbrem (ad Naturam iterum eo) etiam adultæ segetes poscunt: ita scientiæ Litteras. & extremâ quoque senectâ non minùs succo quàm cibo opus, ut alamur. In omni convivio, cui Hilaritas præest, poculis fercula irriganda sunt: & Philologiæ illo nectare magnarum artium siccitas aut severitas. Ego nunc vobis, Ô IUVENES, post magnum æternûmque virum, Promus, ut ita dicam, à Serenissimis PRINCIPIBVS, ORDINIBVSQUE constitutus, illius exemplo, è Musarum penu delicias daturus sum. Volentes este, frequentes este; nec magni illius Doctoris alumnum audire pigeat. Non, quia ille Scholam, urgente fato deseruit, Litteræ nobis deserendæ. Cùm Sol recessit, in noctis præsidium nova lumina Natura accendit. Sed Naturæ exemplum Patria expressit, ne illunem planè noctem Litteræ haberent. Hoc agite, hanc vincite, & è vobis sidus aliquod date, quod redivivum humano generi diem reducat.

D • X I.

EXER-

EXERCITATIONVM

PALAESTRAE

BONAE MENTIS

EPIDIGMATA SELECTA:

Quibus Candidus cordatusq;
Lector intelliget, quid bre-
vissimo temporis spatio, inge-
nium non omnino rude pos-
sit, si Litteras & Eloquentiam
æstimet: valere tum demum
scientias, cum elegantiae accedunt. Specimi-
na sunt, & sic veniâ digna, si quid minùs
exasciatum. *In omnibus prius est spei rudimen-
tum, quàm rei experimentum.* Et primus iste an-
nus est; horum duntaxat fructum habet. Non
quantum exigis præstamus, sed promittimus.
Adsint, qui proficere velint, qui dignam labo-
re aliquo eruditionem censeant; & PALAESTRAM
æstimabunt.

N

IVSTI

IUSTI MULDERI ASCANI

PALÆSTRÆ B. M.

ARBITRI

Ad Academicos Allocutio,

*Cum Numisma Principis à Directore
acciperet.*

PRINCIPIS imaginem gestare, quid quantumve sit, jam tum experior, cum hic fulgurantis auri color, corpus animumque cœpit irradiare. certè depositâ quâ nescio mentis nubeculâ, hilarior alacriórque exsurgit animus, diuturno alioqui situ, & inertî torpore marcidus; quod & circumstantibus Συναγωνισαῖς meis evenire video. Tantum itaq; superest, ut favore vestro nos prosequamini, & teneris nostris conatibus acclametis vetus illud: FELICITER, FELICITER. Vos autem, quos exercet pulpiti clamorosus honor, studiorum dico Antistites, & Professores; gravioribus nostris studiis tantillum temporis nos suffurari patimini. Non hîc æstuans Naumachix furor pelago nos immergit: non Theatricus error leto nos destinat, aut perniciet: Eloquentix, BONÆQUE MENTIS PALÆSTRA est. PALÆSTRA, quæ interlicivas solummodo

modo horas solido de die demit, & quidem fortè illas, quas alii aliis impendunt rebus. Non igitur futuros putamus ullos, qui ob id nobis succenseant, multo minùs rideant. Dixerat Cicero: *Ceteros pudeat, si qui se ita Litteris abdiderunt, ut nihil ex his neque ad communem adferre fructum, neque in aspectum lucemque proferre possint.* Hanc ignorantiae notam evitare si non possumus, conamur certè; ut feliciter dabunt Superi, & vester favor: quem ut hisce Auspiciis pertinaci animorum consensu, & aurium attentione PALAESTRAE exhibuistis; ita Exercitationibus & universae PALAESTRAE tribuetis.

DIXI.

NICOLAI BURGUNDI
DE GRADIBVS
AD ELOQVENTIAM
ORATIO.

QVERI solent homines, cur in hoc renascentium Litterarum vigore, aut omnino nulli reperiantur eloquentes, aut perpauci. Naturam quisquis intuetur, æquam matrem agnoscit: lassam & effectam putet, si in ipsos partus declinet cogitatio. Quotusquisque nunc Demosthenis, nunc Ciceronis ad summam processit? quis gravitate Livium, quis Sallustium brevitatem adæquat? nam & Ovidium & id

N 2 genus

genus Poëtas omitto, quibus est facilius subsilientem alterno pede Musam sollicitare ad numeros, quam nobis latinè loqui. Magnos omnino Musarum hic confessus nonnullos agnoscit; quia verò illos à prisca eloquentiâ solo temporis intervallo fortunâ secrevit, liventi oculo famæ tacentis perstringuntur. quos tamen si ferax ingeniorum commendatrixque tulisset antiquitas, velut cælo missos haberemus, & præsentibus deos. Ceteri aut vix sciverunt, quâ iretur ad eloquentiam; aut controversiarum sententiolas timeverunt vibrare. Viam si quis quærit, ardua est, difficilis est, & quam sine frequentissimo pervigilio nemo confecerit. Errant etenim, meo iudicio, & in summâ opinionis perversitate canescunt, qui tam facillè putant eloquentem fieri quàm suturem. Neque enim furtivos quisquis eliquat sententiarum centones, horrendum continuò perlustravit eruditionis secretum. Gradibus etenim opus, & perfectum hoc dicendi culmen non perfunctoriè quisquam ascenderit; nemo denique gressum illuc sine ductore direxit. Mollis, ut ita dicam, & caduca juvenum ætas: allisusque semel ad metam, in hoc vitæ flexu, tenellus impetus, moratur tanquam in scopulo, & extinguitur. Quippe vix editi in lucem, vix educatissimi, quin continuò caligine pravitatis circumventi, errorem cum lacte nutricis hausisse videamur. Vtiq; pertinaci lectione mitigandus animus, & cum prætextâ puerili sensim induenda sunt severitatis elementa. A teneris si inceperis, facillè tecum naturam trahes. Nam, ut ait Plautus,

Qui

*Qui homo cum animo inde ab ineunte etate depugnat suo ,
 Vtrum id itane esse ma velit , ut eum animus aequum censeat ;
 An ita potius , ut parentes eum esse , & cognati velint :
 Sin animus hominem perpulit , actum est , si animo ser-
 vit , non sibi.*

Si ipse animum perpulit , dum vivit , victor victorum cluet.
 Proinde Socrates in Platonis Republicâ hominem di-
 xit institui oportere ab adolescentiâ , ut officiosus ad-
 olescat , & his gaudeat , quibus gaudendum est ; &
 doleat , quibus dolendum est. formatur enim discipli-
 nis tenera ætas , ut cera manu artificis ; siquidem illis
 annis naturâ tenacissimi simus : quidquid perceptum ,
 durat , ac velut recentis testæ primus liquor nun-
 quam evanescit. Quis Lacones à severitate , aut Asia-
 ticos à luxu dimoveat ? ceterùm cum illis virtus ado-
 levit , in his ne fucus quidem unquam enituit. Quid
 mirum ? blanda parentum indulgentia primos annos
 deliciis immerfit , neque marcentes unquam permi-
 fit ad meliora erumpere. Mollis illa educatio juven-
 tis enervat animos ad magna surgentes , & sopit. Eru-
 ditionum radios non admittit , quisquis interpositâ
 nubeculâ viam præcludit : nunc verò , quid aliud est
 infantiam deliciis solveere , quàm bonitatis umbram a-
 nimis objicere marcentibus , ne virtutis obsequio ve-
 stigiis bonæ mentis insistant ? Non est igitur , quòd na-
 turam accusent homines velut novercam , & perfrictâ
 fronte ostendant supercilium. Quòd si laboris pateren-
 tur acerbiter , continuò sese proderet ingenium , &
 inerrantem vulgi mētibus eraderet opinionem. Nunc
 verò cùm extra luxum & divitias nihil crepent , neces-

se habent, ut inquit Arbiter, cum insanientibus furere. Plerique tamen eorum adeò ambiciosi, ut, cum ne spiritum quidem Litterarum ferant, excellentes tamen viros in eâ arte quovis modo in notitiam trahant. non quòd verè ament, sed ut his Mercuriis utantur ad laudem; & quam merito suo famam non inveniunt, alienis alis sustineant & explicent. Planè, quasi is studiorum quæstus sit, alienæ ambitioni inservire. O cæcas hominum mentes! Gloriam verè nesciunt, quia virtutem non amplectuntur. Neque extra virtutem gloria, neque sine gloriâ virtus elucet: adeò hæc juncta atque indiscreta sunt, Virtus gloriam secum trahit, ut corpus umbram: gloria virtuti resonat ut imago, & rectè factorum plerumque comes est, ut inquit Cicero: rectè autem facere, quid aliud, quàm virtutem amplecti? At enim virtutem amplectitur, qui mores animùmque tingit melioris doctrinæ succo. mores animum componunt, sed è profundo sapientiæ penu depromti. animus autem in bonos mores suâ sponte declinat, ubi eruditus est: erit autem, si asperioribus studiis ab incunabulis assuescat. Atque hic primus ad eloquentiam; addam? primus ad virtutem ac duraturi gloriam nominis gradus est, severitatis inire commercium. Etenim eloquentia ipsa virtus est, & præterquam in virum bonum haut cadit. Neque facile bonus non potest esse, qui in assiduo virtutis enutritur contubernio. Nam cum metas honestatis extendere, parique librâ trutinare cum utilitate Philosophorum sit sudor, etiam eloquentium est: quia ita conspirant hæc disciplinæ, ut extra alteram profus altera

altera deficiat; denique altera non proferatur in populum. At verò si exemplis standum est, Ciceronem nemo Philosophum, aut Aristotelem negaverit fuisse eloquentem. Quorum ille ex Rhetore Philosophus, hic ex Philosopho factus est Rhetor. eloquentiam alter in Philosophiâ, Philosophiam alter exercuit in eloquentiâ; & uterque suo studio delectatus, alterum non contempsit. Proinde sapienter Poëta soli Mercurio caduceum adfingunt. sermonis iste thyrsus sine prudentiâ non penetrat: absque sermone, prudentia obmutescit, & suffocatur. Sed ut firmiorem utriusq; nexum ostendant, insertam Mercurio Minervam, unico verbo dixere, Hermathenam. Multi tamen in eâ sunt opinione, ut Philosophiæ suæ religiones & arcana nullâ verborum amœnitate audeant profanare. Sed nescio quibus verborum monstris Aristotelis nitorem deturpent. Et hæc ipsa tolerabilia essent, si in scopum facerent quodammodo compendium. Nunc verò stridenti verborum sartagine hoc tantum proficiunt, ut cum brevitate itineris affectant, nudo velut Gordiaco concludant veritatem, & ab immani Charybdis allisione declinantes, æstuantibus Scyllæ objiciantur vorticibus. Hinc frequens illa de verborum tricis (dicam trugis?) controversia. hinc enormi luto arcana philosophiæ involuta, lacerantur in partes, & disputantium latratui exposita veritas, torquetur ad exitium. Denique si expungendæ sinceritati centonem quisquam eorum adulterinum effoderit, continuò sese putat aut Saturnum cælo, aut iratam Iovi conciliaffe Iunonem. Magnum profectò operæ

operæ pretium, atque in Vlyſſis utrem damnandum; ut cum ventis erumpentibus ſpargatur in Oceanum. *faciunt* (Terentii verbis utor) *na intelligendo ut nihil intelligant*; eoque inutiles illos verborum ſcrupos enodant, quia tertiam, eamq; pulcherrimam Philoſophiæ partē aut neſciunt, aut omnino contemnunt. Primus omnium Socrates Sapientiam è cælo devocavit ad domos: & de quibus philoſopharentur homines, etiam in tabernis invenit. Cujus exemplum ſecutus Plato, membranis inferuit doctrinam ſapientiffimi viri, monumentoque donavit æterno. At nos quidem paratas artes audemus attingere? Iacet præterea priſcus iſte vigor eruditionis, & ſine ſucco ſuo nequit exſurgere. Succus autem eloquentiæ, Philoſophia eſt; alta illa, divina illa, operationis limites non excedens. Siquidem Virum Bonum ſola Virtus indigitat: quomodo ſine illâ poteſt aliquis dici eloquens, cum hunc optimum velit eſſe Quintilianus? Neque in ſordidam mentem cadit ſcientiarum cultiffimus nitor. Volvuntur enim in cœno ſenſus, viciorūmq; caligine oppreſſus animus, nullos omnino ſapientiæ radios, aut quàm maximè obliquos, admittit. Idcirco Boëtius à π dixit eſſe aſcenſum ad ν : hoc eſt, à practicâ ad theoremata. Illud ipſum Arbiter paullo diſtinctiùs hoc carmine perſtringit:

*Artis ſe veræ quiſquis amat effectus,
Mentēque magnis applicat, priùs more
Frugalitatis lege palleat exactâ.*

Neque ego ſermonem ſordere volo, ſed in hoc puritatem quandam ineſſe, ut ſententiarum quodammodo

modo continuo nexu stili exoneretur atrocitas. Duobus autem modis id fiet, LECTIO & EXERCITIO. Sit autem lectio frequens, & attenta, quæ vel minima quæque sine rabiosa taciturnitate non liguriat. Intervallo igitur opus, & sub unaquaq; distinctione suspendendus est præceptus spiritus, uti per hujusmodi rimas admissa cogitatio, aut rem ipsam perlustret interius, aut denique aliquid semper effodiat, à quo stili postmodum junctura limetur. At nisi continuo usu percolamus ingenium, velut agros solent diligentes agricolæ; infœcundum sterileque permaneat. Mortalium animos natura dotat, industria perficit. Bonas artes Superi laboribus vendere solent, non instillare; Musasque in Parnasso sedentes somniavit antiquitas: nemo tamen ad illas nisi vigilando pervenit. Nam qui in forum negligentius properant, plerumque loquaces sunt, ac nescio quo verborum tumore semper aliquid strepunt, ita ut ab eloquentiâ longius abesse videantur, quàm ab ignorantia. Profectò in rostra prædeunt, non ut doceant, sed tantummodo ut audiantur, & fermentum vomant. Scilicet sese tum ornatè dixisse putant, ubi aut sesquipedali termino sententiam claudunt, aut petulanti verborum saltu lascivientes, scloppo tandem buccas rumpunt. Neque ego tamen lumina reprehenderim in clausulis posita, sed in his frequentiam duntaxat accuso: *Quæ (cum Quintiliano dicam) minus crebra apud antiquos, nostris temporibus modò caret.* Limbum in veste laudamus extremæ lacinia, atque juncturis diligenter assutum. Limbus autem orationis, sententia

O

tiolæ

tiolæ sunt, non turgidæ istæ & inanes, sed vibrantibus clausulis expressæ: curandum tamen, ne extra corpus orationis emineant, sed æquali juncturâ verborum eniteat curiosa felicitas, ut fiat, *odi profanum vulgus & arceo*. Torquenda igitur quotidie sunt oratorum monumenta, & curiosâ sciscitatione ablatandus est Poëtarum succus: ab illis enim expugnabimus nexum orationis; ab his arcana neglectæ vetustatis mysteria. Præterea curandum est, ut quos eorum exprimere proposuit studiosus adolescens, quotidianâ exercitatione imitetur. Sed de exercitatione nihil dicam. Clarissimus enim Director noster, ERYCIVS PVTEANVS, novam dicendi rationem introduxit, quæ ad formandam eloquentiam vel sola videatur sufficere. Novam inquam, quia in hoc celeberrimo Athenæo non usurpatam prius. Video tamen ad hanc PALÆSTRAM plerosq; veterum accessisse. Cicero enim ad Præturam usque Græcè declamavit, Latinè etiam senior. M. Antonium, Cæsarémque Augustum, ne gravissima quidem bella deterruere ab antiquâ consuetudine. Atque ut ad Imperatores descendamus, Nero bis publicè, Gordianus in Athenæo, declamarunt. Senecam, Quintilianum, Plinius, tantam denique temporibus istis admiramur profluxisse copiam? illi tamen omnes in umbraticâ PALÆSTRA se ad forum accinxere. Nam *declamatio*, inquit Fabius, *est judiciorum imago*. Et, *Schola velut ludus, forum quasi arena quædam est. ibi armantur ingenia; hic præliantur: ibi prælusio, hic pugna committitur*, ait Eumenius. addo ego: ibi audaciam assumunt, ut hîc attonita non obmutescant. Quemadmodum

dum

dum ante pugnam, sanguine gladiatorum fascina-
tus exercitus, obfirmato oculo postmodum spectat
vulnera morientium, & proterit: ita scholastici ab
umbrâ in forum transeuntes, hominum vultus ferre,
& frequentiam sciunt. O inventum, ô institutum
multò utilissimum! at nescio quomodo hæcenus sic
neglectum jacuerit: nunc verò, Clarissime Director,
à te usuram lucis accepit. Beneficium hoc tuum est:
imò quantumcumque est, totum tuum est. Solus ex-
cogitasti, solus promovisti, totum denique transegi-
sti solus. Vtinam mecum hoc omnes agnoscant, &
proben! agnoscant, ne ingrati: probent autem, ut
videantur agnoscere: reddit enim beneficium, qui de-
bere se fatetur.

D I X I.

IUSTI MULDERI ASCANI
DECLAMATIO
PALÆSTRICA.

*Pace potius quàm bello clarum fieri
licet.*

NVLLI, opinor, homini ita sua mens obduruit,
ut tanquam obducta callo, nullis abblandien-
tis fortunæ illecebris, nullisque gloriæ titillationibus
O 2 capiatur,

capiatur, quem nimirum non excruciet sititor honoris animus; tyrannus sanè crudelissimus, & non unius belli causa, sed universi propemodum generis humani perniciës. Hinc enim *cædes hominum, hinc præliantata, & brevior diræ mortis aperta via est.* Tanquam si non satis foret homines deficientibus naturæ viribus occumbere; etiam bella inventa sunt, ut præter fortunarum lubricas ambages, instabiles incursiones, & reciprocas rerum vicissitudines, quibus obruitur, ne quidem etiam illis sua laniena deesset. Nimirum honoris quippiam accedere non posse videbatur, nisi priùs quàm plurimi discederent, & non essent illi, quos abesse nihil utile, nihil necessum. O insipidi, ô infulsi homines! honorem ambitis & gloriam, cujus fontem ignoratis; aut potiùs, quam facili & expeditâ viâ possētis, mavultis per flexuosas ambages, malè tutas angustias, & mille pericula reperire (ut saltem fatear bello clarum quenquam fieri posse:) is enim demum vivere videtur, qui aliquo negotio intentus præclari facinoris famam quærit. Sed ad oreolam suam Mars habeat; dabit quoque divina è cælo missa Pax, quod imiteris, & unde nominis tui immortalem gloriam consequaris: quia, ut Sallustius ait, *vel pace vel bello clarum fieri licet.* Sed quantò pax bello potior, tantò laudabilius, pacis studio innotescere, & clarum fieri, etiam utilius. Nam, quòd si hostem tuum felici dextrâ profligaris, lauream coronamque reportaris; quid egisti? In discrimen civium securitatem præcipitasti, & infructuosa folia reportasti; mercedem fortè satis amplam, si absque tuo infortunio. Sed belli & ludi
fere

In Ca-
siliario.

ferè eadem est alea, eadem conditio, & fortuna; neutro in loco beatur victor, sed victus depauperatur, aut uterque. Fit enim nonnunquam, ut, dum mutuo odio & bello colliduntur principes, utrique subvertantur, & tertio cedere cogantur, cùm alter alteri nollet. Apage ergo bellum, abesto bellum, & omnis bello parta gloria, cùm tam caro sis præstinanda pretio. Dulcior multo, & maior est gloria, quam pacis delitiæ proferunt, ac illa, quæ tuis sævissime, Mars, extorta minis, nihil tam sanctum, nihil tam pium habet, quod violare non audeat: gratior quoque est, quia à Deo, & Dei donum pax est. Sed in eâ se futurum magnum fortè quis desperet? viam ad honorum culmen, nominisq; immortalitatem pace sterni quis neget? Næ ille vehementer erret. nam non bellorum, sed æquitatis & pacis gratiâ creati reges. Iustitiæ, non Martis mystæ sunt: & idcirco sapientissimus Poëtarum Homerus non bellatores illos vocat, sed jus dicentes; οἵ τε θέμιστας πρὸς δῖος εἰρῴταται. Bellicis verò curis, & Martiali æstu qui agitur, justum injustum, sacrum profanum juxtà æstimat: leges, quarum ille lator & observator esse debeat, opprimit; uno verbo, Rex esse desinit: Regis siquidem nomen non aliunde deducitur, quàm à prudentiâ & justitiâ. Quâ virtutum bigâ quisquis Princeps ornatus fuerit, de nominis & famæ perennitate ne dubitet: etiam fugienti & nolenti aderit. Nam quid favorem Dei, nominisq; immortalitatem magis conciliare possit, quàm neminem lædere? unicuique suum tribuere, cultum veri Dei neglectum revocare? cerimonias & sacra, Martis

indignabundi proculcata vestigio, restaurare? Petiit hac cælum viâ Numa Pompilius; vir ille, qui ob inclitam suam religionem successor Romulo dari meritus est, & alter Urbis conditor nuncupari; ille, quem pacis studium, & in eâ, sacrorum cura, immortalis, & universo orbi admirabilem fecit; vir ille, profectò dignus, qui Curibus Sabinis agens vltro ad Imperium vocaretur, ut quod Romulus vi & armis munire cœperat, ille Religione atque Iustitiâ perficeret.

DIXI.

MATTHIÆ BONERI

DECLAMATIO

PALÆSTRICA.

Bellum gerendum in hostili solo.

QVÆRENDVS hostis, non expectandus, ut cum gloriâ pugnes. Etiam vilis & imbellis quisque bellabitur, si pereundum sibi conspexerit, nisi resistat. In ipsâ terrâ hostili figenda trophæa sunt, quæ loquantur posteris, fuisse, qui in externo solo generosi pugnare maluerint, quàm in suo desidiosus quiescere. En Annibal, gloria Martis, spes Pœnorum,

Pœnorum, terror Quiritium, è suis egressus transiit in Italos, uti Carthaginensis juvenus acrius præliaretur, ipsâ telluris inimicâ calcatione facta ferocior. Hic Romanis fuit fructus Annibalis non repulsi, ut per bis septenos annos in propriis penetralibus externum senserint dominum. Hæere potuit, postquam venit, qui non arceri, cùm veniret. Limitis hostilis conclusio, longinquitas patrii, lusco Principi prudentiam auxêre, quâ regeret; militi fortitudinem, quâ certaret. Decretum fuit, aut Oenotriam Carthagine in triumpho ferre, aut decorâ suâ clade facere funestam. Sic deliberati bellatorum animi certissimâ causâ plerumque victoriâ fuerunt.

D I X I.

IUSTI MULDERI ASCANI

DECLAMATIO

PALÆSTRICA.

Amor ingenii neminem unquam divitem fecit.

QVI solâ ingenii felicitate fretus, facilem & beatam vitam sese agere posse sperat, sperat is quidem profectò posse se molli cerâ conglu-

conglutinatis pennis, æstuantis Solis iter radere. Quod uti vel exemplo solius Icaris nobis negatum, & facere est nefas: ita solâ ingenii sui acie, paupertatis compedes effringere, *hoc opus, hic labor est*. Nam ut seculi nostri tam eruditi mores potissimum culpam, quo unquam minoris habita fuit eruditio? jacet illa, & despiciatui habetur, etiamsi æstimari maximè videatur. Extollitur, ut cum ludibrio cadat. Nemo etiam tam *ἀμύωτος*, qui eruditionis arbitros debito privet honore: quin imò si id agendum, laudabit ille ultrò, admirabitur, & Dei progenies tu eris, qui terræ potius censeris debeas. quid? alius somni expers, duras tuas fores colet: scribes elogium alius, & Albo inseret: digerendi jam in classes, à quibus celebraris. Verùm nihil ultrà; & tanquam si virtutum nimius splendor, eruditionisque quædam raritas, oculorum aciem eis perstringeret, hebetaret mentem, torpore vinciret manus; ita ad aliud omne benignitatis munus deinceps inepti, aut nolentes sunt: hîc tum hærent, hîc stupent, nec tendunt ultrà, illos credo virtute dedignant. Ergò, ut breviter absolvam, pauper est, qui publico nunquam præfixus muneri in umbrâ consenuit; infelix, qui *forum vitat, & superba civium potentiorum limina*.

DIXI.

NICO.

NICOLAI BURGUNDI

DECLAMATIO

PALÆSTRICA.

Amor ingenii neminem unquam divitem fecit.

VITIO fit humanæ fragilitatis, ut dulcedine divitiarum correpta cupiditas, nullâ unquam fatietate retardetur. Inescamur enim mortales imagine quadam felicitatis, & in hac usurâ vitæ nihil suavius ducimus, quàm fortunæ benignitate frui. Hinc adeò fit, ut animæ istæ nobiliores ad virtutem à naturâ subornatæ, in primo statim curriculo, sub infelici divitiarum falce deficiant. Nempe dum hoc unum omnes agunt, ut genus suum inlerant alienæ nobilitati, negligunt bonas artes, & in Aulâ libentiùs quàm in Helicone versantur. quasi hoc unicum sit emergendi instrumentum. Nam quisquis irretorto oculo BONÆ MENTIS iter cœpit inspicere, nihil priùs meditatur, quàm licentiam frenare cupiditatis, & cum paupertate habere commercium. Ea enim est virtutum omnium mater: ea est regina magnarum cogitationum; cujus instinctu

P

erectus

erectus animus, sese ad immortalitatis iter accingit. Quotusquisque olim ad Philosophiam aggressus, vel de viatico sollicitus fuit? alius labore nocturno ventris debilitavit injuriam; alius in dolio corrasâ stipe consenuit. fuere etiam ex illo numero, qui ne quidem heredem invenirent. Hodie quoque, si quis sine perâ Philosophum quærat, helleboro illi opus esse puto, ut sanius aliquid sentiat de hoc sacro nostro ævo. Neq; enim virtus in pretio est: virtutis officium nummi exsequuntur. Longè defecimus à majorum disciplina. Nunc enim per Plutonis ædem, templum Honoris ingredimur; præpostero sanè judicio. Nam ut quisque ad trecenties HS. quomodocumq; pervenit, continuò purpuram & fasces assumit privatis auspiciis: agrum agro adjicit, vrbes & imperia molitur: & ut cælum suum faciat, tantum exspectat venditorem. Dubito sanè, an hoc hominum genus virtutem aliquando agnoverit: hoc tamen scio, sæpius aurum tractare consuevisse, quàm librum. Nam si quis è porticu prodeat, qui domestica vitia nonnihil acerbiùs detestetur, continuò omnes hostem proclamare, more majorum sedibus extirpandum: denique nomen ejus, famam, æstimationem, quaquaversum commentis spurcare, planè, ut, si hoc præjudicio stetur, videatur humanitatis officium exuisse. Sic itaque jactantur BONÆ MENTIS amatores; & dum virtuti placere student, compositæ paupertatis onus incurrunt. *Quid mirum? Amor ingenii neminem unquam divitem fecit.*

DIXI.

MAT-

MATTHIÆ BONERI
DECLAMATIO
PALÆSTRICA.

*Philosophus nec divitias querit, nec
astimat.*

CÆCVM esse Plutum non frustra genus humanum
conqueritur. Nam qui maximè divitiis digni,
paupertatis domicilium incolunt, & fortunam
coguntur accusare: qui bene vivendi rationem inve-
stigant ac tradunt, vivendi commodis destituuntur.
Si rectè calculum ponis, *Amor ingenii neminem unquam di-
vitem fecit*: neque mirum. Non potest animus, in
seipso occupatus, externis attendere. Magni labores,
magnæ difficultates exantlandæ tibi sunt, quisquis a-
gis, ut ditescas. Nunc metuis, nūc speras, etiam doles:
nunquam certâ tranquillitatis statione mens Mercu-
rialis potest consistere. Etiam cò imprudente lucran-
di cupidine traheris, ut omnem patrimonii vim, ut
propriam salutem, fragili navi, infido pelago, instabili
fortunæ committas. O miserum! ut aliquando dives
sis, periculosis planè ausibus, pari itinere cum Sole
P 2 profi-

proficisceris. Et quidem, cum plurima conquifiveris, crudeli lancinaris carnificinâ: nimirum, non fatiaris. Quod miserrimum, propter inexpletam auri famem, vix unquam potes naturæ virtutisve dignitatem cogitare: quasi nullum meliori contemplationi locum indulgeat infana cupiditas. Ridet Philosophus ac BONÆ MENTIS possessor vanas has curas, hæc stulta studia. mavult ille naturæ dona mirari, quàm venari fortunæ. Omnis illi fluida felicitas; ne felicitas quidem, nisi quæ sereniori vultu penetralia mentis aspexerit. Hæc hæret: nec infelici sortis eventu tollitur, quia felici non datur. Ne minimam quidem partem fortuna sibi vendicat; nihil hîc ducit suum: totum naturæ, totum Dei. Quid? Quisquis amator & æstimator ingenii, nec Attalo, nec Lucullo, nec Cræso, nec Mydâ minor est. Habet dominium, quod collabi non potest. Scitè Valerius Maximus, BONÆ MENTIS *usurpatio nullum tristioris fortunæ recipit incursum.*

DIXI.

NICO-

NICOLAI BURGUNDI

DECLAMATIO

PALÆSTRICA.

Bruti ad populum de Collatino dimittendo.

SI libertatem, Quirites, salvam habere vultis, incipite velle amare. Reges jam pridem extirpatis; substituti consules: at substituitis consules, ut iterum essent reges. videte, quonam in discrimine res vestra sit constituta. Fasces Collatinus assumpsit, ut Tarquinio cederet: perdimus libertatem, quia retinere laboramus. regi studet, quem Patriæ consuluisse oportuit. Perieramus, si solus magistratum gereret. Quòd Tyrannos pepulit, injuriæ suæ parentavit, non regno: quòd Patriam liberavit, gratiam habeo; criminor tamen, quòd affinem non neglexit. Revocare Tarquinos aperte nō potuit; dolis aggressus est: suppellectilem iis restituit, ut pugnarent; arma subministravit, ut vincerent; patriam prodidit, ut regnarent. O facinus! Quid amplius potuit? Ecce conjurata juvenus exulem revocabat. datum fidei Sacramentum, obsignatę Litterę: at in senatu detectę & referatę sunt. Agnovi annulum filiorum, agnovit

P 3

ille

ille nepotum. Sed ego meorum supplicio oculos con-
 sceleravi. quid ille? causæ suæ velum obtendere, excu-
 sationi fucum aspergere, nolle cognato sanguine pa-
 scere oculos, non posse supra ferarum morem savire.
 Latebræ, latebræ. quasi infra nepotum amorem po-
 situs sit paternus affectus. Scimus, Collatine, quid
 moliaris. Sponte tuâ fasces depone, priusquam extor-
 queantur: abi in exilium, quò te affinis ille tuus jam-
 pridem exspectat: libera urbem metu. Consul suadet,
 Senatus jubet, Populus imperat. An exspectas, do-
 nec in te urbis furor atrocissimâ manu deserviat? non
 consulo. abi, inquam, & quod mox coactè facturus es,
 sponte perfice.

DIXI.

ANDRÆ PETRICOVÌ

DECLAMATIO

PALÆSTRICA.

*De factò L. Iunii Bruti, quo auctor fuit col-
 legæ abdicandi se Magistratu.*

AD FIDEM HIST. LIVIANÆ.

NON tanti fuit scelus punire, ut pressa innocen-
 tia gerneret, & virtus pateretur. Imò gravius
 peccat, qui bonos iniquè affligit, quàm qui
 crimen

crimen aliquod finit inultum. Remedia quædam tristiora sunt morbis, & multi, ne experirentur, quo dolore convalescerent, mori elegerunt. Nemo tamen Medicus ægrum ita curat, ut valentes occidat. Itaq; Brutus, Pudicitæ vindex, Libertatis assertor, Tarquinii imperium gloriose extorsit. Sed idem mox collegam suum, optimum civem, infelicem maritum Magistratu privavit: & quem Regii adolescentis injuriam fecit viduum, Bruti (scilicet) pietas exsulem Urbe proscripsit. Sic de hoste, non civibus mereare, ut laudandus sis. An verò soli tibi, Brute, in nullo erit discrimine Tyrannus, & Patriæ liberator? Adeone vecordi libertatis novæ studio lancinaris, ut quæ Superbus Rex merito suo perpeffus est, etiam in sanctissimum Consulem audeas? Tarquinium occupato per parricidium Regno exuisti: Collatino Magistratum comitiis centuriatis à Præfecto Urbis delatum eripuisti. Illum integris quinque lustris crudeli fastu dominantem pertulisti; hunc ne auspicari quidem annuam cum fascibus dignitatem passus es; utrumque horrendi carminis exilio damnans. Mitio rem te reus Iudicem, quàm Patronum innocens expertus est. Nam bona Tyranni, quæ exsul jam perlegatos petierat, reddenda Senatus Consulto decrevisti: Collegæ solâ vanissimæ plebis suspitione traducto nunquam astitisti. Primus etiam, tanquam consortis impatiens, abdicandi se Consulatu auctor & hortator fuisti. *Non credere populum Romanum, solam libertatem recuperatam esse: regium genus, regium nomen, non solum in Civitate, sed etiam in imperio esse. id officere,*

T. Livius
lib. 11.

ibidem.

officere, id obſtare libertati. O magnam pro libertate curam! o ſollicitum pectus! ſed ut non invidum credam, tuâ, Brute, voluntate effice. Tu quoque in exilium abi. *exonera civitatem vano forſitan metu.* ſiquidem ita perſuaſum eſt animis, cum gente Tarquinia Regnum hinc abiturum. Scis quanto arctiore ſanguinis nexu ſceleratum contingas regem, quàm Collatinus? Regius tu è germanâ ſorore; ille ex patruſe nepos. & ſi altiùs originem utriuſq; veſtrum repetas, jam iſe Tarquiniorum gente excidit. certè nunquam ſtirpis Regiæ fuit. Nam Pater ejus poſthumus, & ab avo per inofficioſum teſtamentum velut exheredatus, nihil cum familiâ deinceps habuit commune: ſed novum potiùs exorſus eſt cum nomine genus EGERIORVM. Avum privatum habuit, proavum exſulem etiam atque profugum Corintho. Solus propatruus Regnum largitionibus adeptus eſt; & iterum patruelis, Superbus ille, vi ac parricidio invaſit. Ita Collatinus humili loco & parentibus ortus, non animum regnandi, non vires habuit. At contrâ I. Brutus, Regis ſorore, Regis filiâ editus, inter filios Regis in ipſâ Regiâ educatus, ſpem regni, quam ſibi natales fecerant, reſponſis Deorum alebat. neque obſcurè Imperium affectare cœpit, poſtquam Delphici oraculi fidem impleturus, oſculo terram velut prolapſus contigit. Ab hoc igitur libertati veſtræ metuite Romani, inane Tarquinii nomen nequicquam exoſi. Vixiſſet ſine Regno Tarquinius, nunquam Reipub. gravis fuiſſet. Regnum eſt, quod Feroci ſuperbiam, & Superbo contumaciam infaulſtâ fœcunditate aggeſſit. Regis itaque nomen, non Tarquinii,

quinii, proscribe. Sed vos Regis nomen in sacrificulo veneramini, Tarquini in optimo cive ferre non potestis; genus in exheredato persequimini, in familiari honoribus ornatis: gratiam inde hanc expectantes, ut perfidi Iuniadæ scelestâ cum legatis conventionone de reducendis in Urbem Regibus paciscantur.

DIXI.

MAXIMILIANI DE CITEY

DECLAMATIO

PALÆSTRICA.

Pro Lucio Bruto.

SI innocentia jam rea pro tribunali stare, & iudicium subire debet, ultrâ non eloquor; Brutus exulabit. Sin verò ea, quæ semper apud majores fuit severitas, quâ bonus à malo discernitur, adhuc in urbe vivit, me hodie patronum habebit Brutus; neque exilii tantùm pœnam effugiet, sed conservatæ præmium libertatis consequetur. Sed patiar jam iniqua dici tempora, Brutumq; etiam innocentem iudicio subijci. Nam quo potius signo amorem erga Remp. declarare

Q

potuit,

potuit, quàm cum ut verus patriæ pater esset, pro-
 libus suis esse desit? cum inconcusso vultu eas virgis
 cædi, cum denique securi percuti, citra dolorem vi-
 dit? O virum (scilicet) ambitiosum, qui ne quidem in
 posteritate vivere voluit! O collegæ infestum, qui pro
 univèrse Reip. salute ipse sollicitus, filiis iniquus fuit.
 Sed hæc fortè ne dubitata quidem scrutor, & dum ca-
 put defero, reduviam curare videor. Lucius Brutus
 bonum civem, collegam, sociúmque suum, Liberta-
 tis Romanæ assertorem, dejici de Consulatu suadet.
 quid postea? in Leges civitatis, in amicitia jura L.
 Brutus involat: nempe, quia bonum civem, sed Reip.
 insidiantem; quia collegam sociúmque suum, sed perfidum;
 quia libertatis Romanæ assertorem, sed & turpiùs
 desertorem in Consulatu esse noluit. Scilicet ego
 eum bonum civem appellem, qui restitutæ libertatis
 pallio involutus, majus excidium, majorem populo
 servitutem machinabatur? quem non puduit publi-
 co in Senatu auctorem fieri, ut bona iterum Tarquinio
 redderentur? Quid? bonum civem, cujus nomen
 ipsum invidia plenum est. Hic est qui ingratus Lu-
 cretiæ suæ, piorum ejus cinerum despector, etiam ei
 se amicum præstitit, cujus violentiæ pudor matro-
 nalis cesserat; qui gladium restituit, à quo periculum
 aris, focis, matronis, denique populo pernicies indu-
 bitata immineret. Hunc Brutus in Consulatu esse no-
 luit, exulem voluit. Verùm turpe forsitan in Bruto,
 eã causam exilii in Collatino notare, quã etiam ipse
 notatus & insignitus erat; profapiam scilicet regiam,
 odiosam non minùs, quàm P. R. detestandam. hoc
 quidem

quidem non inficior; animadvertendum tamen est, tria esse potissimum, quibus antiqua illa calamitas P. R. in memoriam rediret, & veluti quoddam vulnus libertati acquisita infligeret. Amor Tarquiniorum, nomen ipsum, affinitas. Amorem Collatinus publicè in Senatu testatus est: affinitatem negare non poterat: nomen, velut unguis in P. R. ad huc prurienti ulcere exstabat. Hic tamen civis erit, erit Consul? Brutus verò inviderit & minori? Liquere non arbitror, sine detrimento Reipub. Collatinum consulem manere potuisse: atque hinc nunc manifestum evadit, Brutum, nullâ ductum invidiâ, Collatino obstitisse. atque id apertiùs, si cognoverimus, omnes viri actiones spectavisse salutem conservationemque Reipubl. Et ut cetera omittam, quo quæso indicio plenius id ostendere potuit, quàm cum filios interemit, ut P. R. sibi in filium adoptaret? O felicem te Brute, qui ferrum, qui flammam, qui cædem à populo removisti, cum tuæ fidei optimæ & spectatissimæ salus urbis & civium inniteretur! Tu, tu, Brute Consul, communis exitii inimicos cepisti: tu inclusam in litteris Reip. pestemprehendisti: tu periculorum indicia, tu auxilia salutis attulisti.

DIXI.

Q 2 MAR.

MATTHIÆ BONERI

DECLAMATIO
PALÆSTRICA.

*Zaleucus non satisfecit legi suæ, cum filio adul-
tero unum eruit oculum, sibi alterum.*

NES CIO, quonam mortalium fato factum sit, ut importunâ naturæ propensione, tam faciles sint ad iudicandum. Quivis actus alienos inquirat, alienæ vitæ quivis censor est. Ipsa principum decreta popularis iudicii trutinâ ventilantur. In imâ plebe reperias, qui sapientia magnatum consilia, non consilia putet, sed deliria. Scilicet Confus Deus fugit generosas animas, abjectas insedit. Et quidem tam continua iudicandi proclivitas, ut censeatur, quisquis censet. Alter alteri iudex est. Sed ille profectò magnus humanæ mentis error, quòd alienos mores curiosâ quærit indagine, proprios non attendit. Expressit hoc reverenda vetustas, cum Lamias finxit domi cæcas, foris oculatas. *Tecum habita*, donec plena prudentiæ maturitas dignum te fecerit, qui de ceteris statuas. Etiam

Etiam

Etiam mihi libet *cum insipientibus furere*. Etenim paro de Iudice judicare. Vos tamen ignoscite, si de proprii præscripti regulâ videbor deviare. Sententiam dicam, non sententiam. Agam iudicem, non ero. Lingua iudicabit, non animus. Quippe nefas mihi fuerit, ad verum censuræ traxisse tribunal sacrosancta præscorum legislatorum facta, tanquam non iusta. Solius exercitationis res est, quam molimur. Non nostræ dictionis scopus, ut in sententiam pedibus eatis; orare tantum proposui, non perorare. Audite, quæ dicturus sum, non sentite. Ego quidem qualiter dixero, num ad gustum? è vobis ipsis intelligam. Placuisse, continuata testabitur aurium attentio: displicuisse, tumultuans pedum explosio. Enorme crimen adulterium est: multorum Philosophorum opinione perjurio gravius existimatum. Quasi levior foret violatio numinis, quam thori. In omni benè constitutâ Republicâ pœnas adulter invenit. Apud Romanos lex Iulia temeratores alienarum nuptiarum ultore ferro persequabatur. Apud Iudæos rigidâ saxorum tempestate mœchus oppressus: apud Ægyptios naso truncatus: apud Athenienses paratissimo punitus. Ex nomine pœnam ferens apud Græcos Didymus tibicen, è testibus pependit. Zaleucus nomotheta Locrensium constituit exoculandum, quisquis adulterii convinceretur. Rectè. Nam radiis oculorum impudicus amor accenditur: ducibus oculis ad hoc scelus pervenitur. Verè Fabius: *Vitiis in animum per oculos via; oculi tota nostra libido; hi nos in omnia quotidie vitia precipitant; mirantur, adamant, concupiscunt*. Sed quid Zaleuce? Filium tuum crimen jam fecerat adul-

Q 3 terum;

terum; sententia tua declararat : & tamen videre non desit. Non satis fuit, altero luminum privasse: lex voluit, ut utrumque vindice cuspide foderetur ; ac si planè foret indignus ætheris beneficio, qui divinam vel Lunæ, vel Solis reverentiam, nefandi facinoris impuritate violasset. Dormivit in te ipso tua lex? Ab auctore suo obtinere non potuit, ut præscriptam castigandi formulam justissimâ severitate sequeretur? Sententiæ debitæ neglectu laudabilis tuæ sanctionis auctoritatem minuisti, gloriam maculasti. Vel strictius in filii delictum, quàm alterius fuerat animadvertendum. Sic majus dignitatis suæ pondus apud successuros judices statutum tuum habuisset, majus prohibitionis suæ robur apud subjectos. Illos nunquam insidiatrix judiciorum corruptela, hoc nunquam illicitæ Veneris obscœna cupiditas expugnasset : utrosque sanctissimi præjudicii memoria, severâ quâdam religione continuisset. Tantum facit ad impetrandam legis observationem legislatoris exemplum. Summa Rerum publicarum salus est, vel exulare planè vitia, vel justè puniri. Non leviter igitur in tuam legem peccasti, cùm turpissimi simul & gravissimi criminis tam facilis ultor extitisti. Vix pœnam ullam inflixisse censendus es, quia non ex legis regulâ. Remittitur potius facinus, quàm punitur, cùm sic in puniendo delinquitur. Quid? Plus Reipublicæ debebas, quàm filio; plus Reipublicæ debebas, quàm adultero: pluris tamen filium, pluris adulterum, quàm Rempublicam æstimasti. Marcus Curtius, uterq; Decius, devotas animas impenderunt, quo nutans Ro-

manæ

manæ gentis gloria desineret periclitari. Tu nocentia filii lumina non impendisti, quò justitiæ fundatior floreret auctoritas. Non tanti tibi fuit Astræa. Maluisti Deam negligere, quàm excæcare fontem. Sedes jam proinde, cum dirâ furiarum triade, lacrymoso miserimæ vocis ejulatu judicibus inclamans, *Discite justitiam*. Admones ceteros, teipsum crucias. Cogeres extortâ per pœnas testatione justitiam commendare, cùm exercere non potes; quia contempsisti, cùm posses; imò cùm deberes. Si quidquid apud inferos durum Rhadamantus imposuit; si cruciatuum quâdam vicissitudine nunc Tityus es, nunc Sisyphus, nunc Ixion; dignissimè luis. Ipsis namque Numinibus refragatus impiè fuisti, quia non sat strenuè prosequutus æquitatem. Hæc nullo quenquam habent discrimine, *Tros, Rutulusve fuat*, cùm supplicia sceleribus dispensanda sunt. Facilius omnium decorum suorum patiantur jacturam, quàm Iustitiæ. Nec enim Numina sint, nisi justa. Tu mihi responde *Mercuri, facundene-
pos Atlantis*, Deorum nuncie, cælestium arcanorum interpres: Quid primum in Diis? Iustitia. Quid secundum in Diis? Iustitia. Quid tertium in Diis? Iustitia. Te pudeat itaque Zaleuce, qui vili pendisti, quod tanti facit æternus superæ sedis habitator. O malum! Lenocinantibus paternæ facilitatis illecebris inductus es, ut sacrosanctum tribunalis rigorem temerares. Iudex eras: animo debebas excludere, quidquid insidias justæ severitatis sententiæ facere potuisset. Mittendus in exilium paternus erat animus, ut disciplina legis vigorem suum obtineret. Quid tu

Iuni

Iuni Brute? In foro, ante ora Quiridium, filios tuos securi percuti iussisti: quò novarum rerum cupidi, in regnum restituere Tarquiniu cogitarent. Exuebas patrem, ut ageres consulẽ: orbis vivere malebas, quàm publicæ deesse vindictæ. Quid tu Manli Torquate? Gnatum tuum extra ordinem cum Geminio Metio præliatum capitis pœnâ non exemisti, tametsi victor ab hoste superato spolia reportaret. Satius esse iudicabas, patrem forti filio, quàm patriam militari disciplinâ carere. Quid tu Aule Fulvi? Filius ad castra Catilinæ temerario tendebat impetu: medio ab itinere retractum Supplicii mortis affecisti. Non illum Catilinæ contra patriam, sed patriæ contra Catilinam genueras. O magnas Heroum animas! Qui spectatores eratis amovendi, pœnarum ipsi fuistis exactores. Plus Nemese, quàm Naturæ tribuistis. Nè longus exemplis sim; paucis dico: tota te, Zaleuce, condemnat Antiquitas.

D I X I.

I V S T I

IUSTI MULDERI ASCANI
DECLAMATIO
PALÆSTRICA.

Cras serum est vivere, vive hodie.

SERVIRE nulli, viam quò lubet flectere, quodcunq;
animo complacitum fuerit agere, cùm datum sit
hominibus; una tamen est catena, quæ nos alli-
gatos tenet, amor nimirum vitæ: ita ille nos detinet,
ita perplexos reddit, ut vivere cùm nos putemus,
priùs incipiamus, aut potiùs jam desinamus etiam,
cùm non inceperimus. Neque enim tenacis terræ cal-
care gramina, vitalem hunc, & per cuncta rerum me-
abilem aërem haurire, id est vivere; sed in vitâ morari.
Usque ad sapientiam vivas oportet, ut diu & bene vi-
vas. *qui ad illam pervenit, inquit Seneca, attigit non longif-
simum, sed maximum finem.* agit hic quod vult, non desi-
derat particulatim admoneri, doctus in totum. Sed ab-
ducit plerosque pubescentibus genis decora ætas, in
vitium flexibilis, aspera monitoribus, & utilia relin-
quere pernix. gaudet illa

*Sen. epist.
5. lib. 14.*

Equis cambis que & aprici gramine campi:
lætatur, dum fata sinunt, curas canis relinquens ca-
pillis. His, inquit, utile

*Horat. in
Arte.*

Pallere & toto vinum nescire Decembri:

Juvenal.

R

tum

tum Iuvat moroso & titubante corporis gestu Stoæ deliria percurrere. Sed quid? etiam ætatem disponis, cùm nec crastino domineris. Crede; nihil sibi quicumquam de futuro debet promittere. *properat enim cursu Vita citato, Volucrique die Rota præcipitis Volvitur anni.* Incertum autem est, quàm propè versetur vitæ terminus, fortè in illam, quam præis, horam casus incidet. Ita igitur animum tuum forma, tanquam ad extremum ventum sit; nihil differ, vivere propera, & singulos dies, imò momenta singula, singulas vitas existima, & si fortè canos rugasque concesserit benignior dicam, an iniquior natura mater? iis tu viaticum ab adolescentiâ, veram nimirum sapientiam, quære. *Cultura illa est animi, que extrahit vitia radicitus, & præparat animos ad satius accipiendos, eaque mandat his, & ut ita dicam, serit, que adulta fructus uberrimos ferant.* Ut ager, quamvis fertilis, sine culturâ fructuosus esse non potest: ita nec animus. Hanc igitur, quisquis vitam amas, quære; ne dicaris, fuisse tantum, non vixisse. quære: sed *hodie.* desidiosa nimis vox est, *Cras hoc fiet.* cùm enim

Cicero
Tusculan.
2^a. l. 11.

----*cras hesternum consumpseris, ecce aliud cras
Egeret hos annos, & semper paulum erit ultra.*

DIXI.

NICO-

NICOLAI BURGUNDI

NARRATIVNCVLA

TRAGICA,

De puellâ, qua maritum occidit.

FACINVS novum & memorabile hîc narro, quod propè Grudios nuper accidisse fertur. Virgo quâdam egregiâ formâ abhinc paucos menses adolescentem sollicitavit ad nuptias; peractôque ex more officio, cùm adhuc penè Hymenæus in limine perstreperet, adversúmque thalamum exornaret incesta vestis, sponsi sui exosa commercium, alieno congressu genialem torum contaminare cœpit. Neque se his limitibus insolens petulantia continuit. Quippe magis indies magisque stimulante libidine, implacabile odium concepit adversus maritum: & quò faciliùs cupiditati locum faceret, domestico jurgio totos dies in cauponâ detinebat. Redeuntem verò in-tempestâ nocte eâdem humanitate excipiebat, quâ ejecerat. atq; (ut est ingenium mulierum ab irâ proclive ad injuriam) fœdissimâ linguæ petulantiaâ tacentis patientiam quotidie exagitabat. Tandé bonus ille vir, ut aliquando rabiosæ conjugis evitaret insaniam, re-

R 2 etàse

età se ad quietem composuit, suavissimòq; illo cātu, ve-
 lut Argus à Mercurio delinitus, facilè somno immer-
 sus est. Quid tum fit? ubi illa maritum indormisse vi-
 det, neq; ultrà verbis posse ulcisci contumeliam; om-
 nia humani mansuetique animi officia exuit, & in fa-
 cinus prona cogitatio sese porrexit supra muliebris
 naturæ audaciam. Sine morâ igitur aggressa sternu-
 tantem, adhibitâ collo novaculâ, impavidè jugulavit.
 Ac ne tum quidem aliquid de crudelitate remisit; sed
 ne cadaver scelus proderet, tristissimo Medæ exem-
 plo secuit in partes, atque infelicis mariti palpitantia
 membra in lutulento puteo dissipavit. Videas tum
 quotidie apud parentes increpare absentiam viri (aie-
 bat enim profectum in vicinum oppidum ad merca-
 tum:) videas nunc à præmiatoribus occisum fingere,
 nunc torrentibus undis noctu obrutum, cùm tituban-
 ti gressu referret pedem; imò fata ipsa deosque palàm
 inculcare, qui tam citò aperuissent divortio viam. De-
 nique ut omnia suspicionis vestigia tolleret, infestis
 unguibus radere genas cœpit, passis esse crinibus, imi-
 mico questu dolorem mentiri, eaque omnia facere,
 quæ lugentes solent. Sed quid? *Malè est extra legem*
viventibus; quia eos semper pœna persequitur, quam
 meruerunt. Interea enim dum blanditiis amici squal-
 lentem exonerant, dolorisque pertinaciam expugna-
 re persistunt verborum lenocinio; non tulit fortuna
 diutius occultum nefas, neque sine vindictâ esse vo-
 luit tam execrabile temeritatis exemplum. Igitur ex
 eo solantium numero senex quidam notavit sibi in
 puteo aquis innatare lineam vestem (cui fortè ven-
 trem

trē interempti crudelis femina involverat, ne viscera exciderent:) frugalitatis suæ memor, eduxit curiosâ diligentia, atque in conspectu omnium, detecto humano pectore, tota sese tragœdia aperuit. Præterea in culcitra sanguinis relicta vestigia, dubitationi ultra locum non fecere. Confestim à misericordiâ ad iram conversis animis, cohiberi vix potuit justissimus parentum furor, quin recenti funere funus cumlaret. Sed infra amicorum preces facinus fuit. Interim, ne res sine manifestâ ultione decederet, quæstione à Prætoze habitâ, crudelitati suæ nefanda uxor tristissimâ morte litavit.

D I X I.

MATTHIÆ BONERI

DECLAMATIO

PALÆSTRICA.

Mulier imperio digna.

INVRIAM sequiori sexui fecistis, O Viri, quòd feminas ponte, rostris, pœnula, laticlavo, trabeâ prohibendas decreveritis. Non illis novercata natura: non producere prærogativam potestis, quâ præcella-

R 3

tis

tis. Paribus prodivistis primordiis, pari conditione,
 solo corporum habitu discreti. Non soli bellatrices
 manus geritis; non soli largis scientiarum fluminibus
 inundamini; non soli rectè consulitis: etiam mulieres
 Mars, Minerva, Consus instruxit. Dicam? Invidia sola
 stimulavit, uti tam indignè statueretis; quò tandem
 generosæ femininorum pectorum dotes obsolesce-
 rent, nullis exercitiis excultæ. Honoris, dignitatis,
 auctoritatis socias ferre nequivistis, sine quibus esse
 non sustinetis. Siccine rependitis pio matrum generi,
 quæ frequentes vitam relinquunt, ut gnati auspicentur?
 Siccine in quoddam servitutis jugum compingitis,
 quæ tribus profunt temporibus, ne servi nascamini?
 Discutite veterum scriptorum monumenta, lustrate
 retrogradam seculorum seriem; muliebrium virtu-
 tum vibrantes radii malevolos oculos ubiq; perstrin-
 gent. Statuæ, flumina, campi, civitates, sepulchra
 testabuntur tacitâ fide, fuisse feminas, quæ manibus,
 animis, ingeniis, mares vicerint, Deos stupefecerint,
 naturam transcenderint. Thrœicia Amazon superari
 non poterat, nisi solius Alcidæ devotâ victoriis dex-
 terâ. Tomyris tremendum Cyri caput utre sanguin-
 o lento conclusit. Alexandri fulminantes acies Hip-
 polite non expavit. In attonitos Tiberis fluctus im-
 perterrita Clœlia virgineum corpus immisit, non
 tantum obsidione, sed etiam metu patriam solutura.
 Quis in divinâ Philosophiæ disciplinâ talem te for-
 mavit ô Socrates? Aspasia, Diotima. Quis apud
 Triumviros potente facundiâ te defendit, Hortensi?
 Hortensia. Quis bellaci carmine Pharsalicas acies te-
 cum

cum

cum pugnavit, Lūcane? Polla tua. Cui refertis acceptam eloquentiam, Gracchi? matri Corneliæ. Æstimavit Octavianus Cæsar femineum sexum: etenim nihil unquam suscipiendum putavit, nî prius conjugis suæ sententiam explorasset. Æstimavit Iustinianus, Iuris Hercules: uxorem namque suam voluit sacrorum consciam, consortemque consiliorum. Æstimavit Xerxes: cujus in arcano concilio, delectos inter Persarum proceres Arthemisia non semel adsedit. Ite viri, Principes erroris damnate, quòd imprudentibus, quòd infidis, inconstantibus, quòd rimosis feminarum pectoribus secretiora sensa crediderint. In hunc modum calumniosè proscinditis innocentes animas. Amplius? Vitia fingitis, ut insectari possitis. Iis figmentis rex sunt. Quæ tua sententia, divine Plato? *Omnibus partibus, quæ propriè viriorum putantur, conjugendas esse mulieres, bellicis etiam; quippe cum utrisq; natura una sit, eandem esse virtutem.* Quid vos, ô Trogloditæ? Sacrosanctæ nobis fuerunt, & adeò, ut intercursis suis iratas dexteras in mediis conflictuum furoribus constrinxerint. Quid vos, ô Germani? Reverendâ quâdam divinitatis æstimatione censuimus. Quid vos, ô Lacones? Dignas judicavimus, quas in sancta Curia subsellia admitteremus. Quid vos, ô Romani? Vestam matrem, pignus imperii, fidei virginali commisimus. Quid tu, ô erudita Antiquitas? Artes, Scientias, Musas cum nomine, tum sexu feminino donavi: ipsius justitiæ Præsidem, Deam feci, non Deum. Quid vos demùm ô Dii que Deæque omnes? Pandoram sumpsimus, feminam sumpsimus, in quâ beatâ di-

dâ di-

dâ divinæ potentia vires experiremur. Desino. Nec enim amplius humana exquirenda sententia, quando divina decedit. DIXI.

E L O G I V M

BIBLIOTHECÆ

AMBROSIANÆ

AD ILLVSTRISSIMVM CARDINALEM

FREDERICVM BORROMÆVM

ARCHIEPISCOPVM MEDIOLANENSIVM

E

PALÆSTRA BONÆ MENTIS.

ILLVSTRISIME DOMINE,

MAGNA percussit admiratio juventutis nostræ animos, ubi magnitudinem operis tui fama exposuit. Nam si verum fateri licet, & ab adulationis fuco sine invidia recedere, omnem memoriam antiquitatis superasti litterarum affectu. Quid? tantos sumptus

sumptus ab unius liberalitate profluxisse an aliquando creditura Posteritas? Neque hîc pompam refero librorum, aut selectissimum apparatus. Ecce clavum induunt in hoc MVSEO Litterarum amatores: aureoq; numismate insignita Sapiencia, extra vulgi latebras venerandæ majestatis suæ lumen effundit. Rident simplices & dotata Musæ, ubi sese intelligunt esse phaleratas: imò jam maritum inveniunt, si de solâ dote quæreretur. Quid ultrâ Romam contendimus hospites, & ruinosa lustramus antiquitatis vestigia? putamusne lassam & effœtam ætatem nostram nihil usq; ad miraculum parturiisse? libens equidem de me ipso confiteor, extra hanc BIBLIOTHECAM desiderium meû vix extendi. Veniam aliquando in hoc Litterarum domicilium, quò sese Apollo, ad fugam nuper accinctus, recepit, & quidquid unquam mollis illa Poëtarum adoravit insania. Tunc enim actum erat de Republicâ nostrâ litterariâ: tunc in extremitate constituta eruditio, tacito lapsu cogitabat interitum. Nam cum passim omnes sese crederent eloquentes, qui vel unico pede Musarum limen aliquando pulsassent; hoc solùm ignorantia perfecit, ut nomen illud Oratoris in ergastulum damnaretur, aut ad stipem. At tu, ILLUSTRISSIME DOMINE, huic malo salutem invenisti. Debemus hoc liberalitati tuæ, amatores Bonarum Artium, ut non servire dicamur in posterum, sed dominari. Quin etiam accensa Belgica nostra juvenus tam generoso spectaculo, in PALAESTRA BONÆ MENTIS, Auctore & Directore Clarissimo Viro, ERYCIO PVTEANO TUO, conatur ostendere, quàm suave sit in

S Heli-

Helicone versari. At si honestarum Exercitationum amabile auspiciū prætervolante radiō strinxerit sublimis ille oculus tuæ benignitatis ; bone Deus, quanta nobis spes æternitatis erit ! Sed quid diffido ? in alium orbem sese nomen tuum extendat necesse est , quod angustis limitibus Italiæ concludi non potest.

DIRECTORIS & PALÆSTRÆ *jussu*

Nicolaus Burgundius.

FRED. CARDINALIS
BORROMÆVS

NICOLAO BVRGVNDIO

S. D.

NICOLAE BVRGVNDI. Vidi libenter Elogium, quo Bibliothecam, & Collegium Ambrosianum laudasti nomine PALÆSTRÆ BONÆ MENTIS. Et sicut amico nobilium juvenum erga me resque meas adfectu valde sum delectatus ; ita præcipuè ingenium amavi tuum, quo adfe-

adfectum ipsum expressisti. Vtrumque verò, animorum scilicet humanitatem communiter, & elegantiam orationis privatim, quasi præclaræ istius PALAESTRÆ fructus optimos, non sine sensu jucunditatis agnovi. Sanè digna est PALAESTRA, quam diligenter excolatis, siquidem Athletas suos ea tales facit. Nos hîc si quid effecimus, gloriæ divinx studio, Patriæ caritate sumus inducti: & mere mur aliquo modo, ut conatus nostros studiosi Litterarum homines suis apud Omnipotentem Deum adjuvare precibus velint. Id si tu feceris unà cum sociis, non minorem à me Collegiòque meo gratiam officiosa p̄etas inibit, quàm humanissimæ laudes iniere. Vale. Mediolani. Nonis Septembr. Anno clò. lxx.

AD ILLVSTRISS. ET REVERENDISS. D.

FREDERICVM
BORROMÆVM

CARDINALEM ET ARCHIEPISCOPVM
Mediolanensem.

Borromae, sacra gloria purpura,
 Divorum radius, gemmâq; prasulum,
 Insubrum columen, Pieridum salus;
 Quote Magne canam carmine? quâ tuas
 Laudes Musa pavens commemoret tubâ?
 Agnosco teneris viribus impares
 Agnosco sonitus; si tamen acribus
 Hortatur stimulis Delius, arduo
 Conatu pietas perget, & inclyta
 Virtutis meritum non sinet impia
 Damnari tenebris Musa silentii.
 Quanquam Pieriâ nil opus est Lyrâ,
 Nil Phœbi numeris: per mare, per solum,
 Quâ Titan rutilo nascitur athere,
 Quâ fessus rapido mergitur equore,

Cursus

Cursu, non humili famâ, sed aureo
 Curru conspicuum te vehit, & polos
 Pulsantemque sacro sidera vertice
 Omnis te regio cernit, & in dolem
 Diam rite beans concinit, & pii
 Miratur Genii prodigia, & Iovi
 Et carum Superis pectus, & artibus
 Munitum variis, & Sapiëntia
 Firmum præsiidiis. Quidquid amabileis
 Devotum studiis Aonidas colit,
 Te patrem Aonidum, te Clarii gregis
 Tutorem, innocui & dulce decus chori
 Agnoscit venerans. Te Grudiâ in Scholâ,
 Quam reddit celebrem Suada Palaestrica,
 Flos lectus Iuvenum cantibus æmulis
 In cælum memorans tollit; honoribus
 Dives Pieriis, vate potens, mea
 Te candor patriæ, Gandâque nobilis,
 Et te tota sonat Belgica, & ignibus
 Ardens insolitis te sequitur, BONÆ
 Cultum MENTIS amans; te procul aspicit
 Marcanus Tragici gloria Syrmatis,
 Absentemque videt. Macte perennibus
 Victurus titulis! macte potentium
 Vatum dulcis amor, inclyte, maxime
 Heros! tu gelidis fontibus ebruum

*Pindum, tu scatebras alitis ungula
 Siccabis, patulo gutture dum bibet
 Nectar Pegasæum, dum sacra flumina
 Vatæ læta cohors hauriet, in tuum
 Quæ fundat gremium. vive, fove piæ
 Mentis, Magne Pater, barbarus imminet
 Europam quatiens horror, & improbo
 Non Gotho melior, non Scythiæ malo,
 Spirat prisca minax funera vastitas:
 Tu caræ placido Pieridæ sinu,
 Et serua trepidum lætus Apollinem.
 Cedet Tusca tuo gloria nomini,
 Cedet Tfortiadum gratia principum,
 BORROMÆE, tui Pollio sæculi.*

Nico-

NICOLAI BVRGVNDI

O D E.

NE TENTES, AVT PERFICE.

RECTIVS siccas pelago carinas
 Subtrahes; quàm si modò sæviante
 Africo tactus, metuas relictum
 Naufragus æquor.

Sive longinquos aditurus Indos,
 Solis ardenti positos sub ortu,
 Sive quà currus tremulâ recondit
 Phœbus in undâ;

Exitum tristem patitur repressus
 Impetus. Pœni furor ingruentis
 Fractus, hostili patrios Penates
 Solvit aratro.

Raptus in cælum Phaëthon rubentem
 Dexteram sensit Iovis, ut paternum
 Gestiit currum stolidus profanâ
 Flectere dextrâ.

Icarus fictis agitarus alis,
 Nesciit pennâ sapienter uti,
 Et nimis serò patrium vocavit
 Nomen in undis.

Scilicet prudens, animo imminente
 Lancinat curas: dubiósque fluctus
 Cautus horrescit, malè pollicenti
 Credulus auræ.

PETRI

PETRI CASTELLI
DE

PALÆSTRA

BONÆ MENTIS

AD

Clarissimum Virum

ERYCIVM PVTEANVM

ORATIO,

In Collegio Trilingui habita.

SI perpenſâ temporum ſerie, ipſas rerum vices
contemplemur; in hoc Vniuerſo nihil diutur-
num, nihil fixum, ſed omnia non procul ab ipſo
exortu, flore quodam enituiſſe, ac demum exiguâ
interpoſitâ morâ, feſtinato quaſi ſenio effœta jacuiſ-
ſe reperiemus. Imperia, quæ lentis iuerunt ad ſum-
ma incrementis, præceps interitus rapuit. Atque ut
Medos, Perſas, Macedonas omittam, quantæ
---molis erat Romanam condere gentem!

Stetit illa quidem, ſed ubi veteris diſciplinæ impa-
tiens, magnitudine ſuâ laborare cœpit; non gradu,
ſicuti

sicuti creverat, sed præcipiti cursu pessum ivit. Nec verò solùm Respublicas vicissitudo agitat; etiam hominum ingenia versat, nec minùs ævi quàm industriæ discrimina facit. Percurramus ætatem singulorum, qui scriptis claruerunt: *Cujusque clari operis capacia ingenia, in similitudinem & temporum & profectuum semetipsa ab aliis separaverunt.* Idem ætatis spatium tulit Æschylum, Sophoclem, Euripidem, Tragœdiæ scriptores. Priscæ Comœdiæ salibus, Cratinus, Aristophanes, & Eupolis idem ævum perfricuerunt. Eodem temporum tractu Philosophorum ingenia Socratico ore derivata, sese diffuderunt. Post Isocratis auditores, eorumq; discipulos Eloquentia obmutuit. *Denique (Vellei sententiâ utar) ut quisquis temporum institerit notis, reperiet eminentia cujusq; operis artificis temporum claustris circumdata.* Reperiet etiam quamcumq; ætatem eminentis ingenii feracem extitisse: verùm nullo sæculo tanta Bonarum Artium sterilitas fuit, quantam Gothorum fœda proluvies Latio invexit. ejus enim contagio longè latèque grassata, non unius infecit ætatis indolem, sed fœcundâ sobole in posteros missâ, quidquid uspiam spirabat Bonarum Artium, attactu barbaro contaminavit, aut extinxit. Quòd si quis generoso præditus animo, vel priscorum inventis addere, vel eadem ab interitu vindicare studeret; infesta virtuti alienæ & gloriæ invidia conatus optimos retardabat. Evicit tamen obstantis injuriæ violentiam felicitas disciplinarum, & barbarum squallorem nitida facies exceptit. *Sed difficilis in perfecto mora est; quòdque procedere non potest, retrò sublabitur.* Timenda &

T hïc

hîc vicissitudo, studiorumque mutatio: eam autem non inferet siderum influxus, aut fatalis ordo rerum; sed torpor animorum, & supina ignavia, & ex ijs nata imperitia. Ea verò ex sententiâ Platonis duplex est: altera, dum quis ignorantiam suam confitetur, & in omnibus eius veniam deprecatur: quam Plato vocat ἀναμάρτητον. nos Gellij vocabulo appellabimus *impeccabilem*. nam extra omnem est peccati culpam, qui alienæ fidei se committit, ijs in rebus, quas ignorat. Altera est ignorantix species, dum quis amore sui cæco fertur in præceps, seq; omnia scire putat, cùm sit omnium ignarus. fieri enim solet, ut plurimum concipiat venti, qui inanis est. Et hanc Plato ait esse ἐπινείδισον, ἢ παγὰν τῶν πάντων ἀμαρτημάτων. et hujus δοκητισσοφίας Mystæ, planè velut in Lucianici Rhetoris ludo edocti, quidquid in alio admirationem meretur, ideo contemnunt, quia non possident. Adversus quos illud Pythagoræ in promptu habendum: μεγάλην παιδείαν νόμιζε, δι' ἧς δυνήσῃ φέρειν ἀπαρθευσίαν. Sed propè est, ut in ipsos litteratos Litteraturæ contemptum referam. Nam dum nimiâ curiositate minutissima rerum excutiunt, de voculâ tanquam de vitâ certant; umbram doctrinæ venantur, ejus autem solidum robur omittunt, & ipsam Eloquentiam, quâ nihil majus fatentur, nugalibus argutiis impendunt. Alii contrâ Eloquentiæ pulchritudinem, petitis ex Attio & Pacuvio dictionibus, veluti maculis conspergunt; ac tùm sibi miri videntur Oratores, si ea scribant, quæ ne decem quidem Sibyllæ intelligant. Ab hoc duplici vitio, duplex nata calumnia, jactantibus aliis,

circa

circa nugas versari Litteratos; aliis, docendi claritatem quæsito verborum fuce obscurari. Ego Criticorum acumen in nugis lasciviens damno; & inter docendum quoq; perpendi volo, non quid mollibus auribus adlubescat, sed quod audientibus utilitatem adferat. Et veluti præposterum Antiquariorum studium non laudo, qui ab usu remotissima verba scrupulosè conquirunt, tanquam cum Evandri matre loquerentur: ita eos, qui præclaram nobilemque disciplinam sordidis & ignobilibus verbis contrectandam putant, non minùs absurdos esse puto, quàm qui manibus luto oblitis pulvisculum è purpureo panno conentur abstergere. Dum Græcam aut Latinam colimus disciplinam, cur à Gothis potiùs & Scythis, quàm è Latio aut Græciâ verba petamus? nempe quia obscura; sed ignaris. Atqui ita præparandi sunt Iuvenum animi, ut si quid in omni disciplinarum genere proferratur elegantius, capere possint: aut, si quid obscurius videatur, ignorantia suæ adscribant, non elegantia, quæ nisi cæcutientibus obscura est. Turpe est ex alienâ accusatione culpæ suæ patrocinium petere. Quid si Talpa lucem, Noctua Solem accusent, quòd nihil videant? At, inquirunt, quid de verbis laborandum, modò veritatis ratio constet? fateor: veritas seipsâ contenta est, suo se pretio, nō alienâ opinione metitur, potens, etiamsi vi suâ tantùm instruat: at nemo negabit eam *potentiùs animis influere, si luce orationis ornetur.* Aureo pugnat clipeo Achilles, coreacco Ajax: an ideo inferior Ajace Achilles, quia pretiosioribus armis dimicat? Sed quibus tantopere simplex & nuda adlu-

befcit veritas, audiant, oro, D. Aug. *Quis audeat, inquit, dicere ad verſus mendacium in defenſionibus ſuis inermem debere conſiſtere veritatem? ut illi videlicet, qui res falſas perſuadere conantur, noverint auditorem vel benevolum, vel intentum, vel docilem proœmio facere, iſti autem non noverint.* Et plura in eandem ſententiam eloquentiſſimus Antifteſ diſceptat. *Quid Tertullianus? magnâ, inquit, curioſitate, & majore longè memoriâ opus eſt ad ſtudentium, ſi quis velit ex Litteris receptiſſimis quibusque Philoſophorum vel Poëtarum, vel quorumlibet doctrinâ ſapientiæ ſecularis magiſtrorum teſtimonia excerpere Chriſtiana veritatis, ut amuli perſecutorésque ejus de ſuo proprio instrumento, & erroris in ſe & iniquitatis in nos rei re vincantur.* Quantum veritati præſidium adferat Eloquentia, intelligebat Iulianus, qui Chriſtianiſ Scholas liberalium ſtudiorum præcluſit, ratus fore, ut Religio deſtituta doctrinæ facultiæque præſidiis, ſponte ſuâ corrueret. Sed contra ſteterunt viri, non minùs eloquentiâ quàm ſanctitate conſpicui, Baſilius & Gregorius. Et cur gravior, obſecro, diſciplina nitidam orationem reſpuat? quia doceri contenta. Sed non ſemper agendum, ut quis diſcat; nec ſemper animus recta monſtrantem audire paratus eſt. Laborandum ſapius, ut quis diſcere velit: ſermonis elegantia, invitamentum eſt. Vos etiam, ô Lecta Iuventus, diſciplinas omnes languerec putatis, niſi Litteratæ eruditionis rore adſpergantur. Ac propterea optimum exercitii genus ſponte ſubitis in PALÆſTRA hac, velut in Platonicâ Academiâ, aut Ciceronianâ: quibus veſtra meritò nobilior haberi poteſt, quòd non, ut illæ, platano aliquâ ſuperbiat,

ſed

sed auro, quod Imago fecit pretiosius. In Academiâ
 platonum celebrat suam Plato, suam Cicero; vos in
 PALÆSTRA Principem. Effecisti, ERYCI PUTEANE, ut
 nobilius argumentum celebrandæ PALÆSTRÆ Iuven-
 tus habeat; non lignum loquatur, sed aurum, & de-
 corum OS PRINCIPIS. Lacescant licet sinistra multo-
 rum judicia, & vellicent: communisea fors est; exor-
 dia rerum omnium illis obnoxia effesolent. Sed Tu
 quanto cum fructu occuperis, à reprehensoribus di-
 scis. Iam & bonorum magnorúmque judicum suffi-
 cere debet, olim cùm novitatis invidia decesserit,
 industriæ testimonium habituro. Nam si apud Pla-
 tonem Ion ob explicatum Homerum sibi videtur
 ὑπὸ δμικριδῶν ἀξιῶ εἶναι χρυσῶ σφάνω σφρανθῆναι: tu, qui uni-
 versam Litteraturam extollis, atque omnibus ad so-
 lidam Eloquentiam Ductorem te præbes, multo di-
 gnior es, quem Musæ, atque ipsa etiam Suada trium-
 phali Laureâ cingant.

D I X I.

T 3 EXEM-

EXEMPLAR

SCHEMATISMI

PALÆSTRICI,

VT INITIO MENSIS CUIVSQVE
proponi solet.

EXERCITATIONES

PVTEANÆÆ

IN

PALÆSTRA

BONÆ MENTIS

MENSE * IANVARIO.

 HEBDOMADE I.

DISSERTATIO.

QUOD Senatus olim Severo Imperatori acclamavit; Serenissimo Optimoque suo Principi ALBERTO Belgarum populi: πάντες πάντα καλῶς ποιοῦσιν, ἐπειδὴ σὺ χαλῶς ἀρχεῖς: *Omnes rectè faciunt omnia, quia tu rectè imperas.* Xiphil.

HEBD.

* Et sic
ordine:
Februa-
rio, Mar-
tio, &c.

HEBD. II.

RECITATIO.

Etiamsi omnibus tecum viventibus silentium Livor indixerit, venient qui sine offensâ, sine gratiâ judicent. *Seneca Epist. LXXIX.*

HEBD. III.

LECTIO.

DE Cicerone, Quintiliano, Sallustio, Livio, Tacito, Senecâ, Plinio, & optimis quibusque; Latinis, atq; etiam Græcis.

HEBD. IV.

DISPUTATIO.

THESIS I. Paucis natus est, qui populum ætatis suæ cogitat. *Seneca Epist. EXXIX.*

II. Salubrem Solonis fuisse Legem arbitramur, quâ cautum erat, *Si ob discordiam dissensionemque seditio atq; discessio populi in duas partes fieret, & ob eam causam irritatis animis utrinque arma caperentur, pugnareturque; tum qui in eo tempore, in eoque casu civilis discordiæ non alterutri parti sese adjunxerit, sed solitarius separatiusq; à communi malo civitatis secesserit; is domo, patriâ, fortunisque omnibus careto, exul extorrisque esto.* Agellius lib. II. Cap. XII.

III. Heredem ferre honestius est quàm quærere: & Mage fidus Heres nascitur, quàm scribitur.

* Nomen
eius, quâ
Theses
praefigis;

* N.

THES.

THESIS I. Pudore & liberalitate Liberos retinere satiùs esse credo, quàm metu. *Terentius.*

II. Mulierem Smyrnæam, quæ virum & filium interemerat, cùm ab his optimæ indolis juvenem, quem ex priori viro enixa fuerat, occisum comperisset, sapienter cum accusatore post centum annos adesse Areopagitæ iusserunt. *Valerius Max. lib. VIII. cap. I. Agell. lib. XII. cap. VII.*

III. Turpius esse dicebat Favorinus Philosophus, exiguè atque frigide laudari, quàm infectanter & graviter vituperari. *Agellius lib. XIX. cap. III.*

N Nomen
secundo
loco dis-
putan-
tis.

*Hic no-
men u-
triusque
exprimi-
tur.

N.

* ARBITRO.

* CVRATORE.

Atque in hunc modum argumenta variantur; quæ ex optimis selecta Auctoribus, ad Prudentiam pariter & Eloquentiam ducant, omnemque ad eò Animi atque Ingenii cultum. Capeſſite, qui pulcherrimam facillimamq; discendi occasionem nacti estis; imò capeſſite, qui Exemplum cernitis.

F I N I S.